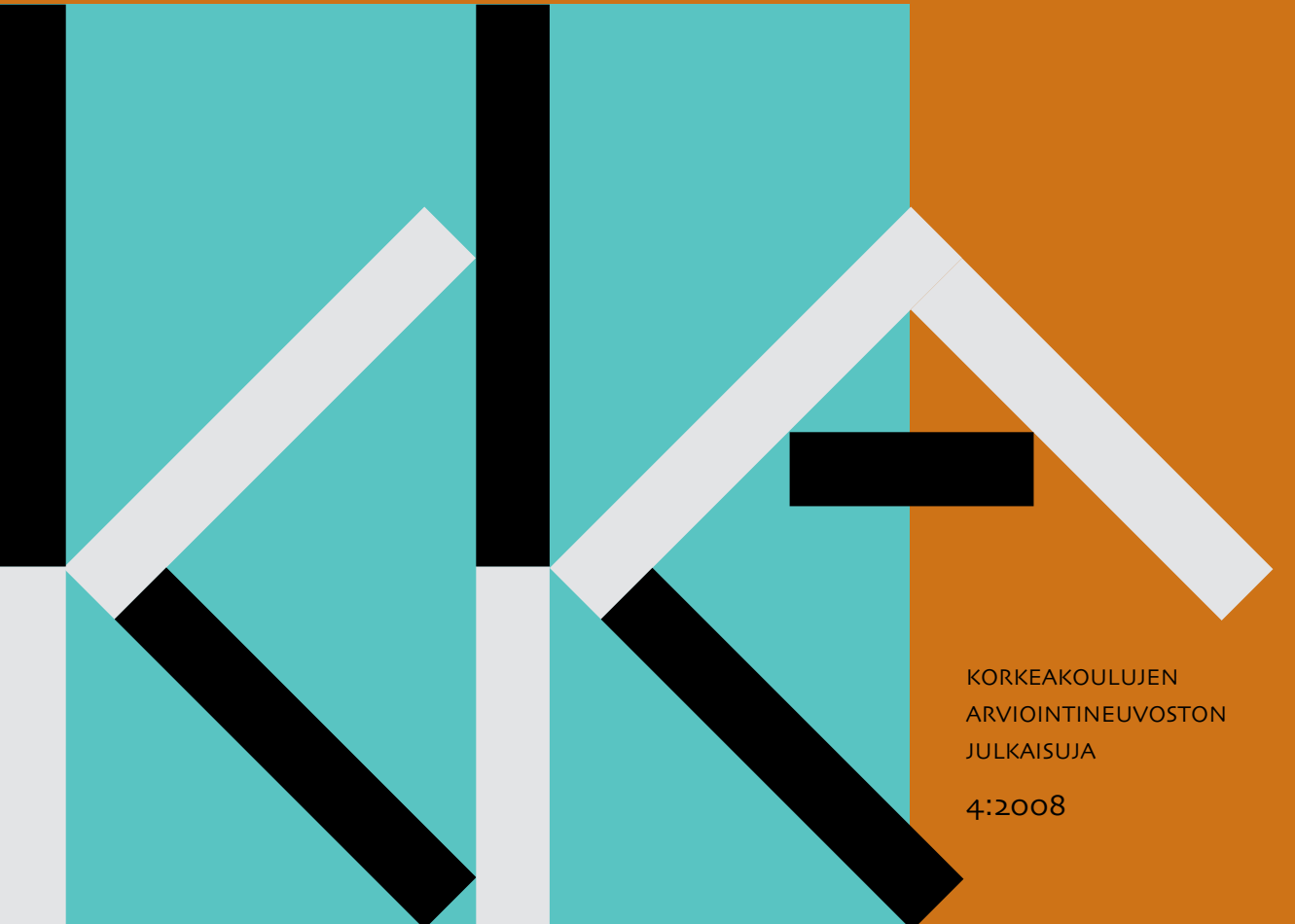

Irja Leppisaari • Pekka Ihanainen
Anne Nevgi • Veli-Matti Taskila
Tarja Tuominen • Seppo Saari

Hyvässä kasvussa

Yhdessä kehittäen kohti ammattikorkeakoulujen
laadukasta verkko-opetusta

KORKEAKOULUJEN
ARVIointINEUVOSTON
JULKAISUJA

4:2008

ISBN 978-952-206-084-6 (painettu)

ISBN 978-952-206-085-3 (pdf)

ISSN 1457-3121

Julkaisija: Korkeakoulujen arviointineuvosto

Kansi: Juha Ilonen

Layout: Pikseri Julkaisupalvelut

Tammer-Paino Oy

Tampere 2008

Esipuhe

Korkeakoulujen arviointineuvosto käynnisti ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvan koulutuksen arvioinnin valtakunnallisena teema-arviointina keväällä 2007 nimeämällä arviointiin johtoryhmän, jossa olivat edustettuina kumpikin korkeakoulusektori sekä opiskelijoiden ja työelämän edustaja.

Arvioinnin eri vaiheisiin osallistui 25 ammattikorkeakoulua. Johtoryhmä asetti arvioinnin tehtäväksi valtakunnallisten, koko ammattikorkeakoulusektoria kattavien suositusten tuottamisen ja sen avulla verkossa tapahtuvan koulutuksen laadun parantamisen.

Arvioinnin päätavoitteena oli tuottaa kokonaiskuva ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvasta koulutuksesta esittelemällä hyviä käytänteitä, osoittaa koulutusten vahvuuksia ja kehittämishaasteita sekä tuoda esiin keinoja koulutusten kehittämiseksi koko ammattikorkeakoulukenttä huomioon ottaen. Arviointiryhmä tuotti itsenäisen arviointiraportin toimeksiannon mukaisesti. Raportti on kirjoitettu arvioinnissa esille nousseiden teemojen mukaisesti. Raportti sisältää useita suosituksia, jotka on esitetty sen loppuosassa.

Sekä arvioinnin suunnittelussa että toteutuksessa kuultiin monipuolisesti koulutuksen järjestäjiä, korkeakoulujen johtoa, opiskelijoita ja työelämän edustajia.

Arviointi oli menetelmällisesti rakennettu korkeakoulujen edustajien ja arviointiryhmän vuoropuhelun varaan ns. kommunikatiivisena arviointina. Jälkeenpäin näyttää siltä, että arviointitapaamiset ovat olleet onnistuneita ja ovat tuottaneet paljon käyttökelpoista aineistoa.

Arviointiaineiston tuottamisprosessin perusteella kaikkia arviointiryhmän jäseniä voidaan pitää raportin kirjoittajina. Raportti on syntynyt arvioitsijoiden ja sihteerin yhteistyönä. Suurimman vastuun työstä on kantanut arviointiryhmän puheenjohtaja, joka on tehnyt myös periaatteelliset ratkaisut raporttiin otettavista asioista ryhmää kuultuaan.

Arviointiraportin nimi *Hyvässä kasvussa – Yhdessä kehittäen kohti ammattikorkeakoulujen laadukasta verkko-opetusta*, tiivistää arviointiryhmän näkemyksen verkossa tapahtuvan koulutuksen tilasta. Ammattikorkeakoulujen erityisvahvuutena voidaan pitää rohkeutta ja ennakkoluulottomuutta uusien opetusmuotojen kehittämisessä ja soveltamisessa – myös kansallisena yhteistyöverkostona.

Korkeakoulujen arviointineuvosto luovuttaa raportin ammattikorkeakoulujen kehittämiskäyttöön. Kiitämme sekä arvioinnin johtoryhmää että arviointiryhmää erittäin hyvästä työstä.

Helka Kekäläinen
Pääsihteerin sijainen

Seppo Saari
Suunnittelija

Sisällys

Johdanto	9
1 Arvioinnin organisointi	11
2 Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet	13
3 Arvioinnin kohde ja ydinalueet	14
4 Arviointimenetelmä	15
5 Arvioinnin vaiheet ja aineistojen hankinta	17
5.1 Arvioinnin suunnittelun yhteydessä järjestetyt haastattelut	17
5.2 Ulkoinen arviointi	18
5.2.1 <i>Ensimmäinen arviointiseminaari lokakuussa 2007 aiheena hyvät käytänteet</i>	18
5.2.2 <i>Toinen arviointiseminaari marraskuussa 2007 aiheena verkossa tapahtuvan koulutuksen strateginen kehittäminen</i>	21
5.3 Muita arvioinnissa hyödynnettyjä aineistoja	22
5.4 Delfoi-aineisto verkossa tapahtuvan koulutuksen tulevaisuudesta	22
5.5 Ulkomaiset artikkelit	24
6 Arviointiseminaari 23.10.2007 – Hyvät käytänteet	25
6.1 Paneeliesitykset	25
6.1.1 <i>Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu – Pientyöpaikkojen työsuojelu</i>	25
6.1.2 <i>EVTEK-ammattikorkeakoulu – Tietojenkäsittelyn perusteet</i>	26
6.1.3 <i>Hämeen ammattikorkeakoulu – eLearning-osaaja-erikoistumisopinnot</i>	27
6.1.4 <i>Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu – Aikuiskoulutuksen verkkotutkintomalli</i>	27
6.1.5 <i>Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu – Lähijohtamisen erikoistumisopinnot</i>	28
6.1.6 <i>Laurea-ammattikorkeakoulu – Kehittämissympäristö-mallityötila</i>	29
6.1.7 <i>Rovaniemen ammattikorkeakoulu – Hoitotyön tietoperusta</i>	29
6.1.8 <i>Satakunnan ammattikorkeakoulu – Marketing Management</i>	30
6.2 Posterinäyttely	31
6.2.1 <i>Arcada – Nylands Svenska yrkeshögskola – Osallisuutta etätyövälineiden avulla</i>	31
6.2.2 <i>HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu – Sisäinen viestintä esimiestyössä</i>	31
6.2.3 <i>Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia – Stadian verkko-opetus</i>	32

6.2.4	Lahden ammattikorkeakoulu – Reading Skills _____	33
6.2.5	Mikkelin ammattikorkeakoulu – Fysioterapian koulutusohjelman verkko-opetuksen käytänteet _____	33
6.2.6	Pirkanmaan ammattikorkeakoulu – New Leadership _____	34
6.2.7	Savonia-ammattikorkeakoulu – Maatilaverotus tutuksi verkossa ____	34
6.2.8	Seinäjoen ammattikorkeakoulu – Yrityskaupan perusteet _____	35
6.2.9	Tampereen ammattikorkeakoulu – Sähköinen liiketoiminta _____	35
6.2.10	Turun ammattikorkeakoulu – Ympäristön asettamat haasteet _____	36
6.2.11	Yrkeshögskola Sydväst – Monster-databas – nordisk samarbete kring vävkonstruktioner _____	36
6.3	Havainnot _____	37
6.3.1	Opetus _____	37
6.3.2	Ohjaus _____	39
6.3.3	Opettajan ja opiskelijan rooli – opettaja-/opiskelijälähtöisyys _____	41
6.3.4	Työelämäyhteys _____	41
6.6	Hyvät käytänteet _____	43
6.6.1	Opetuksen ja oppimisen laatu ja verkkopedagoginen asiantuntijuus _____	43
6.6.2	Työelämäyhteudet ja ammatillisen osaamisen ja asiantuntijuuden kehittäminen _____	44
7	Arviointiseminaari 15.11.2007 – Strateginen kehittäminen _____	46
7.1.1	Koulutusohjelmajohtajien sitouttaminen ja rooli _____	46
7.1.2	Virtuaaliammattikorkeakoulu-konseptin toimivuus _____	48
7.1.3	Verkko-opetuksen visio _____	50
7.1.4	Verkko-opetuksen kriittiset kohdat _____	51
7.1.5	Verkko-opetuksen johtaminen _____	53
7.1.6	Verkko-opetuksen ja t&k-toiminnan yhteistyö _____	55
7.1.7	Ammattikorkeakoulujen verkko-opetuksen tahtotila _____	57
7.1.8	Johtopäätöksiä väittämistä _____	58
8	Virtuaaliammattikorkeakoulun toteuttamat opiskelijakyselyt 2006 ja 2007 _____	63
9	Suosituksset _____	66
9.1	Opetuksen ja oppimisen laatu sekä verkkopedagoginen asiantuntijuus _____	66
9.2	Johtaminen ja strategiat _____	68
9.3	Virtuaaliammattikorkeakoulun ja ammattikorkeakoulun yhteistoiminta _____	69
9.4	Työelämäyhteudet ja ammatillisen osaamisen ja asiantuntijuuden kehittäminen _____	70
9.5	Opiskelumahdollisuudet sekä kansallinen ja kansainvälinen liikkuvuus _____	71

10	Tulevaisuuden linjaukset – Delfoi-keskustelu	72
10.1	Toivottava kehityssuunta	72
10.1.1	<i>Yhteinen tiedonrakentelu ja hajautettu, monialainen asiantuntijuus, informaali oppiminen</i>	72
10.1.2	<i>Joustavat opetussuunnitelmat, integroidut oppimiskokonaisuudet ja työelämän autenttiset projektityöt</i>	73
10.1.3	<i>Opiskelijälähtöinen monimuotoinen opiskelu</i>	74
10.1.4	<i>Verkostoituminen työelämän ja muiden oppilaitosten kanssa</i>	75
10.2	Millä toimenpiteillä toivottavaa kehitystä voitaisiin auttaa	75
10.2.1	<i>Yhteisölliset työskentelyvälineet ja toimintatavat</i>	75
10.2.2	<i>Verkostoituminen työelämän kanssa rajat ylittäen</i>	76
10.2.3	<i>Asenteiden muokkaus</i>	77
10.2.4	<i>Aineistojen avoin ja helppo saatavuus</i>	78
10.2.5	<i>Informaalin koulutuksen aito hyväksyminen – eri tavoin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen</i>	79
10.2.6	<i>Koulutuksen ja oppimisprosessien suunnittelutaitoja tarvitaan</i>	79
10.3	Muuta	79
11	Kansainväliset artikkelit	80
11.1	Web-based learning: future directions	80
11.2	Opening a new era for education through e-Learning: archiving, delivering human accomplishments	84
	Lähteet	90
	Liitteet	
1:	Arviointiseminaarin 23.10.2007 osallistujat korkeakouluittain	93
2:	Arviointiseminaarin 15.9.2007 osallistujat	94
3:	Arviointiseminaarin 15.11.2007 työskentelytapa	95
4:	Kysely teemoista	96

Johdanto

Opetusministeriön ammattikorkeakouluyksikkö ehdotti syksyllä 2006 arvioitavaksi ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvaa koulutusta vuonna 2007. Sähköinen tiedonvälitys ja sen kanavien monipuolistuminen ovat tuoneet hallitsemattomat määrät tarjolla olevia sisältöjä opiskelijoiden saataville. Oppimista tapahtuu kaiken aikaa ja informaalin oppimisen mahdollisuudet ja muodot ovat lisääntyneet. Samalla myös uudenlaisen oppimisen tukeminen ja tunnistaminen edellyttävät koulutuksen järjestäjältä uutta asiantuntijuutta.

Ammattikorkeakoulujen tavoitteena on ollut antaa opiskelijoille mahdollisuus verkossa suoritettaviin opintoihin, laajuudeltaan noin 20–30 opintopistettä vuoteen 2008 mennessä. Verkko-opetuksen tarjontaan ja opintojen sujumiseen vaikuttaa merkittävästi se, miten korkeakoulu tukee henkilökuntansa koulutusta verkko-opetuksessa ja toisaalta, miten opiskelijoiden verkko-opintoja ohjataan. Verkko-opetuksen asiantuntijat toteavat varsin yleisesti, että opettajat tarvitsevat pedagogista ja koulutusteknologista koulutusta sekä vertaisohjausta selviytyäkseen asianmukaisesti verkko-opetuksen tehtävistä.

Verkossa tapahtuvan koulutuksen yhteistoiminnan ja koulutuksen tarjonnan välittäjänä on osaltaan Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu, jonka toiminnan tarkastelu osana arviointia oli perusteltua. Suunnitteluryhmässä nousi tällöin keskusteluun myös Virtuaaliammattikorkeakoulun rakenteet, organisointi, hallinto ja toimivuus järjestelmänä ja ammattikorkeakoulujen yhteistyö. Samoin keskustelussa nousi esille Virtuaaliammattikorkeakoulun asianomistajaryhmien merkitys toiminnan ja laadun kehittämisessä, opiskelijoiden liikkuvuuden edistämisessä ja oppimateriaalin yhteiskäytön lisäämisessä sekä markkinoinnissa ja tiedottamisessa. Arvioinnin suunnitteluryhmässä päädyttiin kuitenkin siihen, että arvioinnin tulee kohdistua ensisijaisesti ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvaan koulutukseen, josta Virtuaaliammattikorkeakoulu muodostaa osan.

Arvioinnin johtopäätösten luotettavuus ja käyttökelpoisuus ovat yhteydessä arvioinnissa esille saatujen aineistojen luotettavuuteen, relevanssiin ja käyttökelpoisuuteen. Arviointiryhmällä oli käytettävissä paljon aineistoja, laajaa ja syvällistä alan teoreettista ja käytännöllistä kokemusta ja osaamista sekä realistinen käsitys siitä, mitä verkossa tapahtuva koulutus parhaimmillaan voisi olla. Näin arvioinnin lähtökohdat olivat suotuisat.

Arviointiprojekti itsessään lisäsi selvästi keskustelua verkossa tapahtuvan koulutuksen tilanteesta ja kehittämismahdollisuuksista. Arviointiseminaareista

saatu palaute vahvisti, että valittu vuorovaikutteisuuden perustuva arviointimenetelmä koettiin mielekkääksi ja toimijoita aktivoivaksi. Se lisäsi ammattikorkeakoulujen keskinäistä vuorovaikutusta verkossa tapahtuvan koulutuksen tarkastelussa ja kehittämisessä. Kommunikaation ja vuorovaikutuksen kautta voitiin löytää yhteisymmärrystä ja mahdollisuuksia parempaan.

Arvioinnin suosituksia on raportissa tavanomaista enemmän. Onkin toivottavaa, että opetuksen suunnittelusta vastaavat käyvät suositukset läpi ja laativat strategisia ratkaisuja niiden toimeenpanosta yhdessä koulutusohjelmajohtajien ja korkeakoulun muun johdon kanssa.

Kun suositukset kohdistuvat kansallisesti kaikkiin ammattikorkeakouluihin ja myös muihin toimijoihin, suositusten runsaus lienee etu. Arviointiryhmä oli suosituksia laatiessaan myös realistinen. Haluttiin esittää vain sellaista, mikä koettiin olevan kohtuudella mahdollista toteuttaa. Arvioinnin seuranta antaa aikanaan palautetta tästä.

Delfoi-aineisto ja kansainväliset artikkelit raportin loppuosassa avaavat laajemman näkökulman verkkokoulutuksen toteuttamiseen ja kehittämistarpeisiin. Arviointiraportti muodostaa kattavan aineiston ajankohtaiseen kehittämistarpeeseen.

1 Arvioinnin organisointi

Korkeakoulujen arviointineuvosto

Korkeakoulujen arviointineuvosto teki päätöksen arvioitavasta koulutus-alasta ja asetti arviointihankkeelle johtoryhmän sekä arviointiryhmän. Korkeakoulujen arviointineuvosto on ohjannut erillisen määrärahan arvioinnin käyttöön. Korkeakoulujen arviointineuvoston vt. *pääsihteeri on tehnyt päätöksen arviointiraportin ottamisesta arviointineuvoston julkaisusarjaan.*

Arvioinnin johtoryhmä

Korkeakoulujen arviointineuvosto nimesi 20.2.2007 arvioinnin suunnittelua varten johtoryhmän **puheenjohtajaksi** KKA:n jäsenen, osastopäällikkö **Lars Wessmanin** ARCADA -ammattikorkeakoulusta. Korkeakoulujen arviointineuvosto nimesi 24.4.2007 arvioinnin johtoryhmän muiksi jäseniksi:

Koulutuspoliittinen sihteeri **Sakari Heikkilä**, SAMOK ry.

Projektiasiantuntija **Pekka Ihanainen**, HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu

Yliopettaja **Irja Leppisaari**, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu

Dosentti **Anne Nevgi**, Helsingin yliopisto

Tuotepäällikkö **Merja Sjöblom**, Osaamispalvelut, TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus

Johtoryhmä laati arvioinnin projektisuunnitelman, joka kattoi arvioinnin kohteet, arviointimenetelmän ja arvioinnin toteutusajataulun. Lisäksi johtoryhmä teki esityksen arviointiryhmän jäsenistä korkeakoulujen arviointineuvostolle.

Johtoryhmä käsitteli projektin suunnittelun yhteydessä laajoja tausta-aineistoja, joiden perusteella määriteltiin arvioinnin kohteet. Työskentelyn kuluessa kävi ilmeiseksi, että projektin kannalta olisi eduksi, että johtoryhmä jatkaisi arviointiryhmänä. Näin hankitut aineistot ja käyty keskustelu saataisiin arvioinnin käyttöön mahdollisimman hyvin. Työelämäedustaja joutui jäämään pois työkiireiden vuoksi ja KKA:n jäsenet osastopäällikkö Lars Wessman ja koulutuspoliittinen Sakari Heikkilä asemansa vuoksi. KKA:n periaatteena on ollut, että KKA:n jäsenet eivät osallistu ulkoisiin arviointeihin. Poikkeuksena

ovat olleet arviointien seurannat, joissa KKA:n edustaja on toiminut yleensä puheenjohtajana.

Arvioinnin sihteeri

Arvioinnin sihteerinä toimi projektisuunnittelija, dosentti **Seppo Saari**. *Projektisuunnittelija* vastasi projektin aikataulun, kustannusten ja tulosten käytön seurannasta, toimeenpanosta, valvonnasta sekä osin raportin toimittamisesta. Raportin julkistamisen jälkeen projektisuunnittelija toimii toteutetun arviointiprojektin asiantuntijana esittelemällä projektin tuloksia.

Arviointiryhmä

Johtoryhmän ehdotuksesta korkeakoulujen arviointineuvosto nimesi 21.8.2007 arviointiryhmän ja siihen puheenjohtajaksi yliopettaja **Irja Leppisaaren**, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulusta ja varapuheenjohtajaksi projektiasiantuntija **Pekka Ihanaisen** HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulusta. Muiksi jäseniksi nimettiin:

Dosentti **Anne Nevgi** Helsingin yliopistosta

Koulutuspoliittinen sihteeri **Veli-Matti Taskila** SAMOK ry:stä

Asiantuntija **Tarja Tuominen** Elinkeinoelämän keskusliitosta.

Arviointiryhmän tehtävänä on ollut arvioinnin toteuttaminen projektisuunnitelman puitteissa itsenäisenä asiantuntija-arviointina kirjoittamalla arvioivan tekstin ja tuottamalla palautetta ammattikorkeakoulujen aineistoihin ja esityksiin sekä antamalla palautetta raportin eri versioihin korjaamalla ja täydentämällä tekstiä.

2 Arvioinnin tehtävät ja tavoitteet

Korkeakoulujen arviointineuvoston koulutusala- ja teema-arviointien yleisenä *tehtävänä* on arvioitavien koulutusalojen tai teemojen kehittäminen. Toitetun arvioinnin teemana oli verkossa tapahtuvan koulutuksen arviointi. Arvioinnin lähtökohta oli varsin avoin ja arvioinnin suunnittelun aikana tehtiin useita haastatteluja ja verkkokysely arvioinnin kohteiden kartoittamiseksi. Ulkoisessa arvioinnissa aineiston hankintatavaksi valittiin kehittämisminaarit, joista tuotettiin pääosa raportin arviointitekstistä.

3 Arvioinnin kohde ja ydinalueet

Arvioinnin johtoryhmän työskentelyn aikana tehtiin verkossa kysely kaikille ammattikorkeakoulujen VirtuaaliAMK-yhteyshenkilöille. Kyselyllä kartoitettiin ammattikorkeakoulujen näkökannalta relevantteja arvioinnin kohteita. Johtoryhmä keskusteli näistä useaan otteeseen, yhteenvetoja vertailtiin ja päätettiin arvioinnin teemoista ja kohteista.

Arvioinnin kohteeksi rajattiin yleisellä tasolla ammattikorkeakoulujen *verkossa kokonaan tai osin tapahtuva koulutus*. Keskeinen käsite verkossa tapahtuvassa koulutuksessa on 'blended learning', joka merkitsee opiskelijan kannalta perinteisen ja verkossa tapahtuvan koulutuksen yhdistelemistä. 'Blended'-oppimisen määrällinen selvittäminen toi esille sen tilastoinnin ongelmallisuuden ja yhteismitallisuuden vaikeudet. Onkin käytännössä mahdotonta seurata, missä määrin opiskelija on käyttänyt opintojen aikana avoimia oppimisympäristöjä. Opinnot eivät useinkaan toteudu suunnitelmien mukaan yhtenä jatkumona. Opiskelija myös luonnollisesti muuttaa suunnitelmiaan tilanteiden mukaan. Näin opintojen aikana tapahtuneita muutoksia ja opintojen suoritustavan yhdistelmiä on lähes mahdotonta kirjata ja tilastoida samoin perustein kovinkaan luotettavasti. Arvioinnissa ei ollut tarpeen rakentaa uusia tilastopereusteita.

Verkossa tapahtuvaa koulutusta arvioitaessa keskeisenä näkökohtana pidettiin opettajien ja opiskelijoiden tukijärjestelmiä, verkko-opetuksen johtamista, vertaisarvioinnin työvälineitä, kollegiaalisten työtapojen mahdollisuuksia ja toteutumista sekä opintojaksojen ja ohjauksen laadun toteutumista.

Arvioinnin kannalta kiinnostavina pidettiin myös verkkoaineistojen tuottamisprosesseja, joihin katsottiin kuuluvan aineistojen päivityskysymykset, pedagoginen laadunarviointi ja pedagoginen keskustelu opetuksen laadun turvaajana.

Johtoryhmän päätti arvioinnin kohteiksi ja ydinalueiksi:

1. Opetuksen ja oppimisen laatu sekä verkkopedagoginen asiantuntijuus
2. Johtaminen ja strategiat
3. Virtuaaliammattikorkeakoulun ja ammattikorkeakoulujen yhteistoiminta
4. Työelämäyhteydet ja ammatillisen osaamisen ja asiantuntijuuden kehittäminen
5. Opiskelumahdollisuudet sekä kansallinen ja kansainvälinen liikkuvuus.

4 Arviointimenetelmä

Virtuaaliammattikorkeakoulun yhteyshenkilöille lähetettiin arvioinnin suunnitteluvaiheessa kysely, jonka palautteissa tuli vahvasti esille toivomus laadullisten menetelmien käyttämisestä arvioinnissa sekä kielteinen kokemus määrällisten mittarien yksipuolisesta tiedosta arvioitaessa verkossa tapahtuvaa koulutusta. Korkeakoulujen arviointineuvoston aikaisempien arviointien palautteiden ja menetelmällisen kokemuksen sekä kyselyn palautteiden perusteella päädyttiin kommunikatiiviseen arviointiotteeseen.

Näin arviointi määriteltiin johtoryhmässä kommunikatiiviseksi arviointiksi. Siinä sovellettiin kommunikatiivinen evaluaation lähestymistapaa, joka lähtee siitä ajatuksesta, että evaluaation tulee olla kehittävä ja yhteistyötä lisäävä (Syrjälä 1996). Kohosen ja Niemen (1996) mukaan kommunikatiivinen evaluaatio on saanut aineksia Habermasin kommunikatiivisen toiminnan teoriasta ja siitä ihanteesta, että kommunikaation ja vuorovaikutuksen kautta voidaan etsiä yhteisymmärrystä ja tavoitella jotakin aikaisempaa parempaa. Arviointiin siis liittyy sen mukaan emansipaation näkökulma, jossa tehtävänä on etsiä mahdollisuuksia johonkin parempaan.

Ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvan koulutuksen kehittämistä katsottiin parhaiten edistettävän arviointitiedolla, joka auttaa ymmärtämään, miksi jotain on saavutettu ja miksi jotain on jäänyt saavuttamatta.

Kohonen ja Niemi (1996) esittävät kommunikatiivisen evaluaation vaiheiksi (1) paljastamisen eli sen julkilausumisen, mitä on saavutettu ja mitä ei. Tähän kuuluu olennaisesti myös sen esiin nostaminen, miksi jotain tärkeää on jäänyt saavuttamatta. (2) Tulevaisuuden ennakoinnin. Muuttuvissa olosuhteissa tulee katsoa eteenpäin ja ennakoida tulevia valmiuksia. Silloin myös aikaisempia kokemuksia arvioidaan siinä valossa, mitä niistä voidaan esittää suosikseksi ja ennusteksi jatkoa ajatellen. (3) Pyrkimyksen yhteistyöhön ja kommunikaatioon. Arviointia ei nähdä paremmuusjärjestykseen sijoittamisena, vaan herätteenä yhteiseen keskusteluun ja ponnisteluun paremman tulevaisuuden luomiseksi. Rajojen ylittäminen eri osapuolten välillä on entistäkin tärkeämpää olosuhteissa, joissa instituutio on muutosten keskellä.

Kohonen ja Niemi näkevät systemaattisen evaluaation jatkuvana prosessina, jossa edistytään samanaikaisesti usealla tasolla käyttämällä erilaisia arviointitapoja ja pyrkimällä arvopohjaisiin päämääriin. Heidän mukaansa arvioinnissa tulisi olla mukana samanaikaisesti eri osapuolet, jotka vaikuttavat

koulutuksen tarjontaan ja käyttöön; opiskelijat, opettajat, hallinnon eri tasojen edustajat ja korkeakoulupolitiikka. Jokaisella tasolla tarvitaan arviointiin erilaisia menetelmiä kuten itsearviointia, kommunikatiivista vertaisarviointia ja ulkoista arviointia. Käyttämällä arvioinnin eri menetelmiä kullakin tasolla arvioinnin tulee tavoittaa arvopäämääriä kuten oppijoiden aloitteellisuutta ja vastuuta aktiiviseen ja itseohjautuvaan oppimiseen. (Kohonen & Niemi 1996, 38–39.)

Kommunikatiivisuus toteutui arviointiseminaareissa, joissa koulutuksen järjestäjän itsearviointiaineistot ja niiden esittely sekä näiden perusteella keskustelu koulutuksen järjestäjien ja arviointiryhmän kanssa muodostivat keskeisen arviointiaineiston. Toisen seminaarin pääaineiston muodostivat väitelauseet, joista seminaarin osanottajat keskustelivat. Arviointiryhmä toimi keskusteluttajana ja aineiston kirjaajana sekä muokkaajana.

Arviointihankkeen toteutuksessa noudatettiin arviointineuvoston hyväksymiä edellisen toimikauden toimintaperiaatteita, joita ovat riippumattomuus, asiantuntevuus, reaktioherkkyys, kansainvälisyys, vuorovaikutteisuus, avoimuus ja vaikuttavuus (Korkeakoulujen arviointineuvoston toimintasuunnitelma 2004–2007, 7).

Arviointiprojektin alkukyselyn tuottaman tiedon ja näkemysten pohjalta pyrittiin löytämään malli, joka olisi korkeakoulun kannalta kevyt toteuttaa ja jossa syntyisi vuorovaikutusta ja tiedon jakamista eri tasojen ja tahojen toimijoiden välillä.

Arviointiryhmän roolina oli toimia arviointitapahtumien fasilitaattorina, keskustelijana, arviointiaineiston tuottajana, johtopäätösten tekijänä ja suositusten antajana. Vuorovaikutteisten seminaarien voidaan katsoa lisänneen arvioinnin omistajuutta ja demokraattisuutta.

Arvioinnissa oltiin kiinnostuneita siitä, miten verkossa tapahtuvaa koulutusta toteutetaan parhaillaan. Aineistona olivat näytöt hyvistä toteutuksista. Samalla nousi esille toteutusten kriittisiä kohtia.

5 Arvioinnin vaiheet ja aineistojen hankinta

Arvioinnissa toteutettiin korkeakoulujen arviointineuvoston käyttämää viisivaiheista mallia. Ensimmäisenä vaiheena oli (1) *dokumenttiaineiston* kerääminen. Toisena vaiheena oli koulutuksen järjestäjien (2) *itsearviointi*, joka toteutettiin verkkototeutusten hyvien käytäntöjen kirjallisina kuvauksina ja arviointina. *Ulkoinen arviointi* (3) toteutettiin *kahtena* kansallisena kaikkia ammattikorkeakouluja koskevana *seminaarina*. Ensimmäinen seminaari käsitteli (3a) hyviä verkkototeutuksia ja toinen seminaari käsitteli (3b) verkossa tapahtuvaa koulutusta seminaarissa esiteltyjen väitelauseiden perusteella. Arviointiryhmä työsti näistä arviointiraportin pääaineiston. Neljännen vaiheen muodosti (4) *julkinen raportti ja julkistusseminaari*. KKA:n arvioinneissa erillisenä vaiheena toteutetaan yleensä (5) *arvioinnin seuranta*, joka ajoittuu näillä näkymin vuosille 2010–2011.

5.1 Arvioinnin suunnittelun yhteydessä järjestetyt haastattelut

Johtoryhmä aloitti arvioinnin suunnittelun maaliskuussa 2007 ja päätti sen syyskuussa 2007. Suunnittelun aikana kerättiin tausta-aineistoa haastatteluin ja kyselyin. Suomen VirtuaaliAMK tarjosi auliisti arvioinnin käyttöön kaikki pyydyt aineistot koko projektin ajan.

Arvioinnin johtoryhmä haastatteli eri toimijatahoja saadakseen käsityksen keskeisistä arviointikohteista. Johtoryhmä kuuli 30.5.2007 johtaja Marja Rautajokea Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulusta, rehtori Markku Lahtista Tampereen ammattikorkeakoulusta ja myös Virtuaaliammattikorkeakoulun johtokunnasta, rehtori Pentti Rauhalaa ARENE ry:stä ja aikuiskoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen asiantuntija Tarja Tuomista Elinkeinoelämän keskusliitosta. Opiskelijoiden odotuksia arvioinnille esitteli johtoryhmän jäsen Sakari Heikkilä. Johtoryhmä keskusteli 13.6.2007 opetusneuvos Maija Innon kanssa opetusministeriön tiedontarpeista arvioinnissa.

Ammattikorkeakoulujen virtuaaliAMK-yhteyshenkilöille lähetettiin keväällä 2007 verkkopohjainen kysely, jolla kartoitettiin arvioinnin relevantteja

kohteita. Näistä ja arviointiryhmässä käydystä keskustelujen aineistosta tiivistettiin arvioinnin pääkohteet (Liite 1: Arviointikohteiden kartoitus).

5.2 Ulkoinen arviointi

Ulkoinen arvioinnin yhteydessä järjestettiin kaksi valtakunnallista seminaaria, joiden aineistot muodostivat arvioinnin keskeisen osan.

5.2.1 Ensimmäinen arviointiseminaari lokakuussa 2007 aiheena hyvät käytänteet

Ensimmäinen arviointiseminaari järjestettiin Virtuaaliammattikorkeakoulun yhteyshenkilöpäivien yhteyteen ti 23.10.2007 kello 12–16 Tampereella, jolloin korkeakoulut esittelivät osallistujille ammattikorkeakouluissa verkon avulla kokonaan tai osin toteutettuja koulutuksia. Ensimmäisen arviointiseminaarin aiheina ja arvioinnin kohteina olivat hyvät käytänteet verkko-opetuksessa; opetuksen ja oppimisen laatu, verkkopedagoginen asiantuntijuus, työelämäyhteydet sekä ammatillisen osaamisen ja asiantuntijuuden kehittäminen. Esitelyä varten korkeakoulujen pyydettiin ennakkoon tarjoamaan arvioinnin käyttöön esityksiä hyvistä verkossa toteutetuista käytänteistä. Kuvauksessa pyydettiin kiinnittämään huomiota siihen, miten koulutus on innovatiivinen, tuloksiltaan vaikuttava, tehokas, joustava ja kehittävä. Lisäksi pyydettiin perustelemaan, miksi koulutus on erityisen hyväksi esimerkiksi sopiva. Toimeksianossa pyydettiin varautumaan siihen, että esittelyssä on mukana myös opiskelija, joka on osallistunut esiteltävälle opintojaksolle/koulutuksen osatoteutukseen verkossa.

Hyviä käytänteitä tarjosi yhteensä 25 ammattikorkeakoulua. Arviointiryhmän jäsenet äänestivät suljetulla menettelyllä tarjotut esitykset sijoittamalla ne paremmuusjärjestykseen. Ehdotuksille laskettiin pistesijat. Tarjotuista esityksistä erottui kahdeksan hyvätasoista koulutusta, joille tarjottiin mahdollisuutta pitää erillinen esitys seminaarissa 23.10.2007 Tampereella. Lisäksi 17 muulle esityksen tehneelle ammattikorkeakoululle tarjottiin mahdollisuutta osallistua saman seminaarin posterinäyttelyyn, johon lopulta osallistui 11 ammattikorkeakoulua.

Useissa esittelyissä oli mukana koulutuksen suunnittelusta vastaavan henkilön lisäksi opiskelijaedustaja, joka antoi palautetta ja kertoi kokemuksia koulutuksen toteutuksesta. Arviointiryhmän jäsenet toimivat esittelytilanteessa haastattelijoina ja keskustelun ylläpitäjinä. Tilaisuutta oli seuraamassa ja keskusteluun osallistumassa noin 60 alan kehittäjää.

Korkeakoulut, jotka jättivät ehdotuksen verkossa toteutetusta esimerkilisistä koulutuksesta:

Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu
EVTEK-ammattikorkeakoulu
HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu
Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia
Humanistinen ammattikorkeakoulu
Hämeen ammattikorkeakoulu
Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu
Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu
Lahden ammattikorkeakoulu
Laurea-ammattikorkeakoulu
Mikkelin ammattikorkeakoulu
Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Pirkanmaan ammattikorkeakoulu
Rovaniemen ammattikorkeakoulu
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Savonia-ammattikorkeakoulu
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu
Turun ammattikorkeakoulu
Vaasan ammattikorkeakoulu
Yrkeshögskolan Sydväst

A. Yhteinen esittelytilaisuus

Etukäteen saatujen kirjallisten kuvausten perusteella hyvistä esimerkeistä/käytänteistä yhteisessä tilaisuudessa esiteltiin **kahdeksan toteutusta**. Nämä koko seminaarille yhdessä esitellyt koulutukset oli valittu eri koulutusaloilta ja toteutuksiltaan erilaisista koulutuksista. Esittelystä vastasivat koulutuksen suunnitellut tai toteuttanut opettaja sekä opiskelija, joka oli osallistunut koulutukseen.

Seuraavat koulutukset valittiin yhteisesti seminaarissa esitettäväksi:

Etelä-Karjalan AMK – Pientyöpaikkojen työsuojelu
 EVTEK-AMK – Tietojenkäsittelyn perusteet
 Hämeen AMK – eLearning-osaaja
 Kemi-Tornion AMK – Aikuiskoulutuksen verkkotutkintomalli
 Keski-Pohjanmaan AMK – Lähijohtamisen erikoistumisopinnot
 Laurea-AMK – Kehittämisympäristö-mallityötila
 Rovaniemen AMK – Hoitotyön tietoperusta
 Satakunnan AMK – Marketing Management

Arviointiryhmä arvioi seminaarissa kaikki kahdeksan esitystä ja teki yhdessä yleisön kanssa lisäkysymyksiä esitysten jälkeisessä paneelissa.

B. Posterinäyttely

Muista hyvistä esimerkeistä/käytänteistä oli valmistettu **posterit**, jonka avulla koulutuksen toteuttaja pääsi esittelemään koulutusta arviointitapaamisen osallistujille ja arvioitsijoille. Posteriesitys oli mahdollista toteuttaa myös sähköisesti. Posteriesityksissä saattoi olla mukana myös opiskelijaedustaja. Ulkoinen arviointiryhmä oli perehtynyt esityksiin ennalta lähetettyjen kirjallisten kuvasten perusteella ja tutustui posterinäyttelyyn ja haastatteli posterien esittelijöitä.

Seminaarissa 11 korkeakoulua esitteli posterein, pp-esityksin, videoesityksin ja on-line verkkoyhteyksin verkkototeutusten hyviä käytänteitä.

Arcada – Nylands Svenska yrkeshögskola – Lähiopetusta etätyövälinein
 HAAGA-HELIA AMK – Sisäinen viestintä esimiestyössä
 Helsingin AMK Stadia – Virtuaaliopintojen kehittämisprojekti
 Lahden AMK – Englannin lukutekniikka
 Mikkelin AMK – Fysioterapian koulutusohjelman verkko-opetuksen käytänteet
 Pirkanmaan AMK – Liiketalouden koulutusohjelma
 Savonia-AMK – Maatilaverotus tutuksi verkossa
 Seinäjoen AMK – Yrityskaupan perusteet
 Tampereen AMK – Sähköinen liiketoiminta
 Turun AMK – Ympäristön asettamat haasteet
 Yrkeshögskolan Sydväst – Nordisk samarbete kring vävkonstruktioner

Ohjelma

12.00–12.15	Aloitus
12.15–14.15	Paneliesitykset (8) ja kysymykset
14.15–14.45	Kahvitauko
14.45–15.45	Posterinäyttely (11)
15.45–16.00	Yhteenveto

5.2.2 Toinen arviointiseminaari marraskuussa 2007 aiheena verkossa tapahtuvan koulutuksen strateginen kehittäminen

Toinen arviointiseminaari järjestettiin 15.11.2007 Helsingissä Opetusministeriön tiloissa. Se oli tarkoitettu ensisijaisesti koulutuksen suunnittelusta ja organisoinnista vastaaville. Tavoitteena oli saada kuva verkossa tapahtuvan koulutuksen vallitsevasta strategisesta kehittämisilanteesta, nostaa esiin hyviä käytänteitä ja käydä keskustelua kehittämislinjauksista.

Ohjelma

13.00–13.15	Aloitus – Irja Leppisaari
13.15–14.15/30	Neljä näkökulmaa verkossa tapahtuvan koulutuksen kehittämiseen – pyydetty puheenvuorot: <ul style="list-style-type: none"> – Hämeen ammattikorkeakoulu, kehittämisspäällikkö Leena Vainio: Miten johtamisella voidaan edistää verkko-opetuksen jalkauttamista organisaatiossa? – Seinäjoen ammattikorkeakoulu, vararehtori Jouni Niskanen: Verkko-opetuksen määritelmä, sisältö ja kehittämissyhteistyö SeAMKin näkökulmasta – Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, vararehtori Markku Tarvainen: Verkko-opetuksen strategiset vaihtoehdot ja niiden toteutus – Laurea-ammattikorkeakoulu, kehityspäällikkö Irma Mänty: Miten Laureassa edistetään verkko-opetuksen sulautumista ammattikorkeakoulun arkeen?
14.15–14.40	<i>Kalvitauko</i>
14.45–16.00	Työskentelyä ryhmissä, johtaa Pekka Ihanainen ja Seppo Saari
16.00–16.15	Päätös – Irja Leppisaari

Yhteiset esitykset toimivat keskustelun virittäjinä ja ryhmät käsittelivät niistä esille nousseita aiheita. Keskusteluryhmien aineistot raportoitiin arviointiryhmän käyttöön.

Arviointipäivän varsinaisena aineistona toimivat etukäteen esitettyjen kysymysten ja niiden pohjalta muodostettujen väitelauseiden virittämät keskustelut. Niistä syntyi arviointiaineistoon oma itsenäinen kokonaisuutensa. Aineiston perusteella on myös johdettu raportin johtopäätöksiin ja suosituksiin keskeisiä näkökohtia.

Työskentelyryhmät ottivat kantaa seuraaviin ennalta esitettyyn seitsemään kysymykseen ja niistä johdettuihin väitteisiin (väitteet esitelty seminaarin tuloa kuvaavassa luvussa 7):

1. Mikä on ammattikorkeakoulun verkko-opetuksen visio, entä painopistealueet ja tavoitteet?
2. Miten koulutusohjelmajohtajat on sitoutettu / mikä on heidän roolinsa verkko-opetuksen kehittämisessä?
3. Miten verkko-opetuksen ja t&k:n yhteys on hoidettu?
4. Miten VirtuaaliAMK-konsepti toimii ja mitkä ovat sen kehittämishaasteet oman ammattikorkeakoulun näkökulmasta?

5. Kuvaile ammattikorkeakoulun strateginen tahtotila, visio ja tavoitteet verkko-opetuksen vakiinnuttamisessa perustoiminnaksi sekä käytön kehittämisesä.
6. Miten verkko-opetusta johdetaan ammattikorkeakoulussa? Johtaminen voi käsittää esim. verkko-opetuksen strategisen suunnittelun, verkko-opetuksen organisaation ja vastuut verkko-opetuksesta.
7. Mitkä ovat verkko-opetuksen kehittämisen kriittiset kohdat ammattikorkeakoulussa?

Arviointipäivän keskustelua saattoi jatkaa avoimessa blogi-työtilassa. Blogissa oli mahdollista kommentoida keskustelua. Kommentointimahdollisuutta tarjottiin myös niille, jotka eivät päässeet osallistumaan seminaariin.

5.3 Muita arvioinnissa hyödynnettyjä aineistoja

1. Arvioinnissa hyödynnettiin VirtuaaliAMK:n ammattikorkeakoulujen rehtoreille osoitettua kyselyä syksyllä 2007. Kysely käsitteli Virtuaali ammattikorkeakoulun strategialinjauksia.
2. Arviointiryhmällä oli käytettävissä myös VirtuaaliAMK:n opiskelijakyselyn tulokset vuosilta 2006 ja 2007. Kyselyihin vastasi yli 11 000 opiskelijaa.

5.4 Delfoi-aineisto verkossa tapahtuvan koulutuksen tulevaisuudesta

Yhtenä arviointiaineistona käytettiin verkossa tapahtuvan koulutuksen tulevaisuutta suuntaavia artikkeleja. Aineiston työstämismenetelmänä käytettiin delfoi-menetelmää. Menettelyllä kartoitettiin verkossa tapahtuvan koulutuksen kehittämissuuntia (vuoden 2008 alussa). Delfoi-menettelyssä käytiin kaksi kierrosta. Kukin aineiston arviointiin osallistunut ulkopuolinen asiantuntija sai **ensivaiheessa** perusaineiston, johon osallistujilta pyydettiin näkemystä siitä:

- a) mikä on ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvan koulutuksen toivottava kehityssuunta ja
- b) millä toimenpiteillä toivottavaa kehityssuuntaa voidaan auttaa tai jouduttaa sekä
- c) muita kommentteja.

Toisessa vaiheessa osallistujia pyydettiin priorisoimaan ensimmäisen kierroksen palautteista laadittuja koosteita. Sen jälkeen aineistosta katsottiin priorisoinnin tulokset ja ne koottiin asetetun tärkeysjärjestyksen mukaan.

Arvioitsijat ryhmään valittiin alan asiantuntijoista. Heille lähetettiin aineisto ja pyydettiin kommentoimaan. Työskentelyyn osallistui kahdeksan asiantuntijaa.

Helena Aarnio, tutkija, Hämeen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu

Seija Jäminki, lehtori, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu

Eija Kalliala, lehtori, HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu

Seija Mahlamäki-Kultanen, johtaja, Hämeen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu

Irma Mänty, kehityspäällikkö, Laurea-ammattikorkeakoulu

Heli Nurmi, yliopettaja, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu

Anu Pruikkonen, eOppimiskeskuksen koordinaattori, Kemi-Tornio ammattikorkeakoulu

Jarmo Viteli, professori, Tampereen yliopisto

Vastaaminen tapahtui sähköpostitse kommentoimalla artikkeleita. Kommenttoijien tehtäväksiannossa rohkaistiin epämuodolliseen palautteeseen ja korostettiin keskeisten näkemysten esille saamista. Kahden kierroksen aineiston perusteella arviointiryhmä teki päätöksen lopullisten tulosten julkaisemisesta sellaisenaan ja katsoi, että ne sopivat sisällöltään hyvin ulkomaisten artikkelien yhteyteen.

Delfoi-ryhmän lähdeaineistona käytettiin otteita oheisista neljästä artikkelista – yhteensä kuusi sivua:

1. Leppisaari, I., Silander, P. & Vainio, L. (2006). Autenttinen oppiminen ammattikorkeakoulun virtuaaliopetuksen haasteena. Teoksessa M. Ylikarjula (toim.) Ihmettelyä ja oppimista tutkimuksen äärellä. Opettaja oman työnsä tutkijana -Symposiumin III artikkelit. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu, A. Tutkimusraportteja – Forskningsrapporter, Kokkola, 17–36. Ote s. 28–30.
2. Kiviniemi, K. (2007). Tulevaisuuden oppimisympäristöt. Teoksessa I. Leppisaari, R. Kleimola & E. Johnson (toim.) Kolme säiettä kasvuun: Verkopedagogiikka, koulutusteknologia ja työelämäyhteys. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu A. Tutkimusraportteja – Forskningsrapporter. Kokkola, 172–188. Ote s. 182–184.
3. Niemi, E. (2007). Tieto- ja viestintätekniikka opettajan työssä ennen, nyt ja tulevaisuudessa. Teoksessa I. Leppisaari, R. Kleimola & E. Johnson (toim.) Kolme säiettä kasvuun: Verkopedagogiikka, koulutusteknologia ja työelämäyhteys. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu A. Tutkimusraportteja – Forskningsrapporter. Kokkola, 132–144. Ote s. 139–141.

4. Bonk, C.J. & Kim, K.-J. & Zeng, T. (2006). Future directions of blended learning in higher education and workplace settings. In C.J. Bonk & C.R. Graham (Eds.) *Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs*. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 550–567.

Delfoi-ryhmän aineisto ja tulokset on esitelty luvussa 10.

5.5 Ulkomaiset artikkelit

Raportissa on kaksi ulkomaisten asiantuntijoiden artikkelia verkossa tapahtuvasta koulutuksesta tulevaisuuden haasteiden näkökulmasta. Dr. Hartnell-Young ja Prof. Lee ovat perehtyneet suomalaiseen verkkokoulutukseen sekä osallistuneet suomalaisiin konferensseihin.

Dr. **Gordon Joyes** (gordon.joyes@nottingham.ac.uk) &
Dr. **Elizabeth Hartnell-Young** (elizabeth.hartnell-young@nottingham.ac.uk; Learning Sciences Research Institute, The University of Nottingham, UK):

Web-based learning: future directions

Professor **Okhwa Lee** (ohleekorea@gmail.com; Dept. of Computer Education, Chungbuk National University, Korea):
Opening a new era for education through e-Learning: archiving, delivering human accomplishments

6 Arviointiseminaari 23.10.2007 – Hyvät käytänteet

Ensimmäisen arviointiseminaarin sisältöinä ja arvioinnin kohteina olivat hyvät käytänteet verkko-opetuksessa; opetuksen ja oppimisen laatu, verkkopedagoginen asiantuntijuus, työelämäyhteydet ja ammatillisen osaamisen ja asiantuntijuuden kehittäminen. Kuten luvussa edellä on kuvattu tässä arviointitapaamisessa esiteltiin arviointiryhmän ammattikorkeakoulujen kirjallisista etukäteisehdotuksista valitsemissa verkossa osin tai kokonaan hyvin toteutettuja koulutuksia. Caseja tarjottiin arviointiryhmälle 25 ammattikorkeakoulusta. Arviointiryhmä antoi ehdotuksille sijaluvut, joiden mukaan parhaimmat sijat saaneet ammattikorkeakoulut (8) saivat mahdollisuuden esitellä verkossa tapahtuvan koulutuksen toteutuksiaan paneeliesityksinä. Posterinäyttelyssä koulutuksiaan esitteli 11 ammattikorkeakoulua.

Paneeliesittelyssä oli mukana koulutuksen suunnittelusta vastaavan henkilön lisäksi opiskelijaedustaja, joka kertoi palautetta ja kokemuksia koulutuksen toteutuksesta. Arviointiryhmän jäsenet toimivat esittelytilanteessa haastattelijoina ja keskustelun ylläpitäjinä.

Esitysmateriaaleja on koottu Korkeakoulujen arviointineuvoston www-sivuille (<http://www.kka.fi/projektit.lasso?id=1069>).

6.1 Paneeliesitykset

6.1.1 Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu – Pientyöpaikkojen työsuojelu

Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulun *Pientyöpaikkojen työsuojelu* -aihe (3 op) on tärkeä ja sopii hyvin verkko-opetuksena toteutettavaksi. Työelämäyhteys ja yhteys käytäntöön rakentuivat kuvitteellisen yrityksen Karvanoppa Oy:n ympärille. Opintojen rakentaminen kehyskertomuksen ympärille oli innovatiivista ja tarinallisuus toimi hyvin tässä aiheessa. Kehyskertomus kantaa opintojaksoa, luo autenttisuutta ja vahvistaa dialogisuutta. Hyvinä yksityiskohtina nousivat esille, mietityt ja tavoitteelliset tehtäväkierrokset, dialogiset tehtäväannot, vaihtoehtoiset tehtävät, opettajan antama välipalautte, joka mahdollistaa tehtävien jatkokehittämisen sekä opettajan viikoittainen chat-vastaanotto. Kirjoittamalla viestimisen (chat) voisi tulevaisuudessa korvata myös reaaliaikais-

la puheyhteydellä. Samoin vertaistyöskentelyä ja -arviointia voitaisiin hyödyntää toteutuksessa enemmän, mikä helpottaisi opettajan työtaakkaa.

Lokikirja tukee esimerkiksi reflektiota ja oppimisen prosessimaista arviointia sekä opettajan ja opiskelijan vuoropuhelua. Edelleen hyvä menetelmä myös työelämässä tarvittavan opitun ilmaisemisen (articulation) ja jakamisen (sharing) taidon näkökulmasta oli se, että opiskelija esittelee parhaimman työnsä yhteisellä keskustelualueella. Vertaiskeskustelu ja argumentointi edistää opitun uuden tiedon integroitumista käyttötiedoksi. Opintojakson vaatavuus ja innostavuus nousivat toistuvasti esittelyssä esille. Tuntui siltä, että opiskelijat ”heräsivät” työsuojelun merkityksen ymmärtämiseen opintojen kuussa. Työelämäedustajana työsuojelupiirin edustaja oli ollut mukana opintojakson kehittäessä alussa ja tätä ulottuvuutta voisi edelleen vahvistaa toteutuksessa. Opintojaksoa oli tarjottu myös Virtuaaliammattikorkeakoulun kesätarjonnassa.

6.1.2 EVTEK-ammattikorkeakoulu – Tietojenkäsittelyn perusteet

EVTEK-ammattikorkeakoulun esittelemän *Tietojenkäsittelyn perusteet* -verkko-opintojen (3 op) tavoitteena on luoda valmiuksia opiskeluun. Tavoitteena on antaa eväitä sekä lahjakkaille, aiheeseen sitoutuneille että vasta-alkajille. ”Guru-opiskelijoiden” käyttäminen opetuksen tukena ja gururyhmät ja niiden ryhmäesitelmät edistivät selvästi yhteisöllistä tiedonrakentamista. Opiskelijoiden tuotokset oppimateriaalina ja reflektiiviset oppimisraportit, joihin opettaja antoi palautetta nousivat esille hyvinä toteutuksina.

Esimerkki edusti isoille ryhmille suunnattua verkkototeutusta, minkä kehittämiseen on tarvetta laajemminkin. Toteutus pohjautui perusteellisesti viimeistelyyn, pedagogisesti perusteltuun oppimisprosessiin. Autenttisuus ja kontekstuaalisuus olivat sen keskeiset oppimisprosessin elementit, joissa tehtävien kautta syntyi välitön yhteys opiskelijan käytännön kokemuksiin. Myös työelämäyhteys sisältyi opintojaksoon epäsuorasti opiskelijan tietojenkäsittelytaitojen kehittymisen kautta. Esitelty verkko-opintomalli edusti moniammatillisia kytkentöjä ja integrointia (esim. yhteydet äidinkielen ja viestinnän sekä multimediatekniikan kanssa).

Merkillepantavaa esimerkissä oli myös se, että yhteistoiminnalla ja vuorovaikutuksella (laboratoriotunnit, gururyhmät, teemakohtaiset keskustelufoorumit, vapaat foorumit, chatit, wikit katsottiin olevan keskeinen ja rikastava asema toteutuksessa, vaikka kyseessä oli varsin tekninen aihe.

Esitelty toteutus osoitti, että opettajan rooli muuttuu verkossa, ja eri vaiheissa olevien opiskelijoiden tietämystä ja taitoja pystytään hyödyntämään opiskelijoiden oppimisprosessin ohjauksessa. Toteutus toi esiin, miten opiske-

lijat voivat verkossa muodostaa yhteisöllisiä oppimisryhmiä kasvattamatta samalla opettajan työmäärää. Seminaarissa esitelty toteutus antoi hyvän esimerkin siitä, miten vertaisohjausta ja -tukea voidaan hyödyntää verkossa tapahtuvassa koulutuksessa. Toteutus oli jalostunut kymmenen vuoden aikana, mikä on hyvä esimerkki opettajan tavoitteellisesta ja pitkäjänteisestä kehittämis-työstä.

6.1.3 Hämeen ammattikorkeakoulu – eLearning-osaaja-erikoistumisopinnot

Hämeen ammattikorkeakoulun esittelemä *eLearning-osaaja -erikoistumisopinnot* (30 op) antavat teknisiä ja pedagogisia valmiuksia verkko-opetuksen toteuttamiseen ja sen kehittämiseen. Koulutus vastaa hyvin työelämän tarpeisiin ja siinä käytetään erilaisia virtuaalisia työmenetelmiä. Käytettävät aineistot ovat julkisesti nähtävillä ja kaikkien käytettävissä www-sivuilla. Koulutusohjelman erityisenä innovaationa oli virtuaalinen ATK-luokka, jossa opiskelijat saattoivat käyttää koulun ohjelmistoja kotikoneiltaan. Opiskelijat voivat käyttää työmenetelmää myös ryhmätyöskentelyyn.

Erikoistumisopintoihin sisältyi yhteistoiminnallista oppimista ja opiskelua verkossa pienryhmissä, joissa arvioitiin myös välitehtävät. Se edistää reflektiivistä oppimista koko prosessin ajan. Toteutuksessa käytetään erilaisia ohjausmenetelmiä ja -välineitä. Työelämäyhteys ja käytäntöyhteys syntyvät erityisesti oppimistehtävien kautta, jotka saattavat olla esimerkiksi työelämäprojekteja. Toteutus on oiva esimerkki työelämälähtöisestä oppimisesta. Menetelmä tukee autenttista oppimista ja toiminnassa muodostuu toimivia yhteisöjä. Opiskelija nosti esiin ohjauksen saatavuuden ja vertaisryhmän tuen merkityksen. Etuna voidaan nähdä myös tuotteen räätälöitävyys ja sovellettavuus. Kuvattu käytänte on neljän vuoden yhteiskehityksen tulos ja sen avulla on mallinnettu koko organisaation verkko-opetusta.

6.1.4 Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu – Aikuiskoulutuksen verkkotutkintomalli

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun esittelemä *Aikuiskoulutuksen verkkotutkintomalli* avaa yhtä tulevaisuuden kehityssuuntaa koulutuksen kehittämisessä. Erityistä siinä oli tutkintoon johtavan koulutuksen toteuttaminen kokonaan verkossa. Toteutusmalli helpottaa aikuisia suorittamaan tutkintoja ajasta ja paikasta riippumatta. Lisäksi se on esimerkki verkossa tapahtuvan koulutuksen oppilaitostasoisesta toteutuksesta. Aikuiskoulutuksessa työelämäyhteys linkittyy kiinteästi opiskeluun. Koulutuksen keskiössä on opiskelijan oppimisprosessi kokonaisuudessaan. Toteutuksessa tuetaan oppimista oman työn kautta,

ja koulutus sisältää riittävän haasteellisia tehtäviä oman työn kehittämiseen. Esitellyssä tutkintoon johtavassa aikuiskoulutuksessa verkossa vuorovaikutteiset reaaliaikaiset oppimistilanteet jäsentävät opiskeluprosessia ja ohjauksen saatavuus on varmistettu esimerkiksi ”tuutorin tuokioina”. Muita toteutuksessa esille nousseita hyviä käytänteitä ovat opinnäytetyöjuna -toimintamalli ja synkronisten opetussessioiden nauhoitukset, jotka ovat opiskelijoiden käytävissä lisäten opiskelun joustavuutta.

Mallin vahvuutena on myös synkronisen ja asynkronisen vuorovaikutuksen ja työskentelyn yhdistäminen, jossa oppimisalustan ja virtuaaliluokan yhteiskäyttö muodostaa toimivan verkko-oppimisympäristön. Tukipalvelun toimivuuteen oli kiinnitetty erityistä huomiota. Toimintamallia on kehitetty pitkäjänteisesti viiden vuoden ajan, ja sitä sovelletaan useille ja myös uusille koulutusaloille. Kehitystyön avulla opetuksen toteutusmallit tulevat entistä avoimemmaksi opettajakunnalle, mikä lisää osaltaan verkko-opetuksen pedagogista kehittämistä.

6.1.5 Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu – Lähijohtamisen erikoistumisopinnot

Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun *Lähijohtamisen erikoisopinnot* (3 op) -esimerkissä ilmeni ajasta ja paikasta riippumaton aikuisena opiskelua tukeva kokonaisvaltainen lähestymistapa. Esitellyssä toteutuksessa opinnot olivat työssä olevien aikuisten erikoistumisopintoja. Problem based learning, PBL-mallin soveltaminen verkossa on ajankohtainen haaste ammattikorkeakoulujen verkko-opetuksen kehittämisessä. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu tarjosi toimivan esimerkin ongelmaperustaisen lähestymistavan, PBL:n soveltamisesta verkkoympäristöön.

Valittu pedagoginen malli jäntevöittää verkko-opetusta: opiskelijat asettavat itse tavoitteet, käyvät vuoropuhelua, antavat toisilleen perusteltua ja argumentoitua palautetta. Työmenetelminä käytettiin opponointia ja pariopponointia. Työelämässä tarvittavaan vertaistyöskentelyyn kiinnitettiin huomiota ja vuorovaikutustaitoja kehitettiin. Keskeistä mallissa on ryhmissä oppiminen ja jaettu palaute sekä ryhmän muodostama synteesi keskusteluista. Tekstipohjainen vertaispalaute toimi oppimisen välineenä. Palautteen antaminen ja saaminen onnistuivat erityisesti vertaisarvioinnissa.

Esitelty toteutus oli vielä kehittelyvaiheessa. PBL-menetelmä vaikutti hyvältä, mutta toteutustavaltaan vaativalta sekä opettajalle että opiskelijalle. PBL-roolit saatetaan kokea ongelmana verkkototeutuksissa, samoin tekniset haasteet tutoriaalien järjestämisessä. Esitellyssä toteutuksessa työelämäyhteys otettiin huomioon erikoistumisopinnoissa autenttisten, työelämälähtöisten sisäl-

töjen avulla. Työelämässä toimivien opiskelijoiden oma kokemus ja työympäristö toivat toteutukseen lisää autenttisuutta.

6.1.6 Laurea-ammattikorkeakoulu – Kehittämisympäristö-mallityötila

Laurea-ammattikorkeakoulun kehittämispohjaisessa oppimisessa, *Learning by Developing/LbD*, on virtuaalinen työryhmien työskentelypaikka ja tiedonrakentamapaikka *kehittämisympäristö -mallityötila*, jossa prosessit tehdään näkyviksi. Laurea-ammattikorkeakoulun yhtenäistä pedagogista opetusmallia tukeva verkko-oppimisympäristö helpottaa opettajan työtä. Mallin rakenteet ovat perusteellisesti pohdittuja ja mallissa ovat hyvin toimivat monipuoliset työvälineet. Mallin ytimenä on selvästi työelämäyhteys. Tavoitteena onkin tiivistää työelämäkumppanuutta ja kohdistaa oppiminen työelämän aitoon kehittämiseen.

Organisaation opetussuunnitelman rakenteelliset ratkaisut kuten juonneopetussuunnitelma tukee toimintamallin soveltamista opetukseen. Learning by Developing -mallia voidaan soveltaa erilaisissa toiminta- ja opiskelutilanteissa. Kyseessä onkin monistettava mallipohja. Lisäarvona mallityötilan esittelijät nostivat esiin kehittämispohjaisen oppimisen ja työn tarpeita helpottavat valmiit rakenteet ja teoreettisen viitekehyksen soveltaminen mallityötilassa tapahtuvaan toimintaan. Laurean esittelemässä käytänteessä opetus ja työelämäyhteistyö oli yhdistetty hyvin. Esimerkki osoitti, että verkon avulla yritykset voidaan saada helpommin osaksi opetusta kuin perinteisin menetelmin.

6.1.7 Rovaniemen ammattikorkeakoulu – Hoitotyön tietoperusta

Rovaniemen ammattikorkeakoulun *Hoitotyön tietoperusta* -toteutuksen vahvuus oli ajan ja paikan esteitä ylittävä, aikuisen joustavaa opiskelua tukeva kokonaisvaltainen lähestyminen. Esittelyssä mainittiin esimerkkinä Etelä-Suomessa asuva opiskelija, joka kävi töissä toisella paikkakunnalla ja opiskeli RAMK:ssa. Myös aluekehitysvaikutus nousee tässä käytänteessä hyvin esille, kun toteutus suunniteltiin erityisesti lappilaisille aikuisopiskelijoille, joilla oli jo aikaisempi terveydenhuoltoalan tutkinto.

Monimuotoisessa verkkototeutuksessa hyödynnettiin erilaisia tietoverkkopohjaisia välineitä järjestämällä esimerkiksi virtuaali-istuntoja, joiden nauhoitukset olivat saatavilla oppimisympäristössä. Toteutuksessa nousivat esille työelämälähtöiset, opiskelijoiden omaa työkokemusta hyödyntävät oppimistehtävät. Työelämäyhteys vahvistuu lisäksi toteutuksessa opiskelijan mahdollisen oman työpaikan kautta. Opiskelija seurasi esimerkkipotilaan hoitotyötä al-

kaen tarpeen määrittelemisestä ja päätyen arviointiin. Samalla opiskelija tutustui koko hoitopolkuun. Koulutuksen moniammatillisissa ryhmissä pohdittiin muun muassa työkäytäntöjä yhdessä.

Opiskelu oli esitellyssä käytänteessä vuorovaikutteista, jolloin opiskelijoilla oli mahdollisuus tutustua toisten opiskelijoiden tuotoksiin. Näin kokemuksia voidaan jakaa ja vertailla. Hyvänä toimintatapana nousi esille, että pienryhmi- en keskustelut nauhoitettiin ja niistä laadittiin kirjalliset yhteenvedot. Nauhoitetut opetusseisiot tukivat yhdessä oppimista. Toteutustapa lisäsi oppimis- prosessin läpinäkyvyyttä ja opiskelijan omaa pohdintaa. Seuranta ja arviointi toteutuivat prosessin aikana. Hoitotyössä on oleellista hoitotaitojen ja vuoro- vaikutustaitojen yhdistäminen. Esimerkki osoitti, että hoitotyön tietoperustaa voidaan hyvin opiskella verkkototeutuksena. Monet muut kyseisen koulutuk- sen osat edellyttävät kuitenkin lähiopetusta.

6.1.8 Satakunnan ammattikorkeakoulu – Marketing Management

Satakunnan ammattikorkeakoulun esittelemä toteutus *Marketing Management (4,5 op)* edusti visiota tulevaisuuden verkossa tapahtuvasta koulutuksesta am- mattikorkeakoulussa: siinä yhdistyvät verkko-opetus ja verkkoavusteinen kon- taktiopetus, kansainvälinen yhteistyö ja työelämäyhteys sekä yritys yhteistyö ja erityisesti pienyrityksien tukeminen. Opetuksen työelämäyhteys rakentui Satakunnan ammattikorkeakoulun hautomoyrityksien kautta. Tämä hyvä käy- täntä antaa näkökulmia kansainvälisyyteen verkko-opetuksessa. Kansainväli- nen oppilaitosyhteistyö verkkototeutuksen selkeänä painopistealueena oli uut- ta ja erilaista muihin hyvinä käytäntöinä esitelyihin toteutuksiin verrattuna. Esimerkissä nousi esille korkeakoulujen kansainvälinen ennakkoluuloton yhe- teistyö verkkoa hyväksikäyttäen, t&k:n ja opetuksen integraation vieminen verkkoon. Opintojakso oli toteutettu t&k-projektina ja siinä ilmeni t&k-nä- kökulma verkko-opetuksen kehittämisessä ja kaikki osapuolet: opiskelija, opettaja ja työelämäkumppani hyötyivät yhteistoiminnasta. Lisäksi toteutuk- sessa nousi esille myös monikulttuurinen näkökulma verkko-opetuksessa, sil- lä mukana esimerkiksi viimeisimmässä toteutuksessa oli ollut neljä eri kansal- lisuutta.

Koulutuksen kesto (14 viikkoa) loi aikataulullisen haasteen opiskeluun, jonka tavoitteena oli yrityksen todellisen markkinointistrategian luominen. Opiskelun tavoite oli konkreettinen ja siten varmasti opiskelijaa motivoiva. Autenttisessa oppimistehtävässä syntyi tuotos työelämälle. Yrityksen strategia- prosessin läpikäynti on hyödyllistä riippumatta opiskelijan tulevaisuuden työ- tehtävistä. Opintojakso perustuminen Blue Ocean Strategy -kirjaan loi yhte- näisen viitekehyksen strategian kehittämiseen.

Esittelyssä mukana ollut opiskelijaedustaja tuntui olevan hyvin tyytyväinen lopputulokseen, vaikkakin opiskelu oli ollut työlästä. Opiskelijat oppivat tässä toteutuksessa globalisoituvassa työelämässä tarvittavia virtuaalitiimityöskentelytaitoja ja virtuaalisten projektien hallintaa. Työskentely tapahtui virtuaalisissa tiimeissä (väli- ja loppuraporttien esitykset, tiimikokoukset, Skype-kontaktitunnit viikottain ja dokumenttien yhteinen muokkaus). Toteutus edellyttää kouluttajilta vahvaa asiantuntijuutta sekä työelämän että kansainvälisten yhteistyöverkoston osalta ja opiskelijoiden oppimisprosessin ohjaamistaitoja. Toiminnassa painottui formatiivinen, opiskelijoiden oppimista tukeva arviointi. Toiminnan läpinäkyvyys ohjasi myös kouluttajia jatkuvasti kehittämään ohjaus- ja arviointikäytäntöjään.

6.2 Posterinäyttely

6.2.1 Arcada – Nylands Svenska yrkeshögskola – Osallisuutta etätyövälineiden avulla

Arcada ammattikorkeakoulu esitteli *Osallisuutta etätyövälineiden avulla* verkko-toteutusta. Ammattikorkeakouluopiskeluun osallistutaan nykyisin yhä enemmän myös ulkomailta. Tämä oli osaltaan myötävaikuttanut Arcadan etätyövälineiden käyttöönottoon. Etäosallistumiseen käytettävän tekniikan funktiona oli tukea ja auttaa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittamista työn ohessa mahdollisimman joustavasti.

Toteutuksen ydin oli luokkaopetuksen ja etäryhmän yhdistäminen. Menettelyllä pyrittiin tarjoamaan mahdollisuus hyvälaatuiseen osallistumiseen. Menetelmän kehittämisen yhteydessä oli syntynyt uusi määritelmä lähiopeutukselle. Tällöin kyseessä ei ole enää välttämättä samaan paikkaan, vaan yhteiseen aikaan sidottu tilaisuus. Etäosallistuminen ja ohjaus oli esitellyssä mallissa toteutettu Adobe Acrobat Connect Pro -ohjelmiston (www-pohjainen viestintäjärjestelmä) avulla, mikä tukee esteetöntä opiskelua. Ohjelmisto mahdollisti kaksisuuntaisen kuvan ja äänen välittämisen, chattailun sekä ennen kaikkea opettajan tietokoneen 'työpöydän' yhteisen käyttämisen muiden osallistujien kanssa. Etäosallistumisen luento-opetukseen mahdollistavaa toimintamallia oli kehitetty ja jalostettu tarpeiden mukaan ja siihen oli liitetty muun muassa konferenssimikrofoni helpottamaan luontevaa keskustelua ja joustavaa osallistumista.

6.2.2 HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu – Sisäinen viestintä esimiestyössä

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulun *Sisäinen viestintä esimiestyössä* -opintojaksos (5 op) kohderyhmänä olivat opintojensa päättövaiheessa olevat tradenomi-opiskelijat. He olivat aikuisopiskelijoita ja liiketalouden henkilöstöjohtamisen iltaopiskelijoita. Tavoitteena oli tarjota sisäisen viestinnän koulutusta ja siihen liittyvää osaamista työelämää varten. Moodlessa toteutettu opintokokonaisuus oli tarkasti aikataulutettu. Verkossa ei ollut valmista materiaalia, vaan opiskelija voi valita itselleen sopivimmat tietolähteet, joiden edellytettiin olevan myös laadukkaita. Menettely tukee selvästi kriittisen medialukutaidon kehittämistä.

Opettajan rooli kuvattiin toteutuksen esittelyssä kannustavana, koska opettaja oli näkyvissä ja tavoitettavissa. Toteutus sisälsi yksilötehtävien lisäksi yhteisöllisiä ja yhteistoiminnallisia osuuksia, joista esimerkkinä olivat roolikeskustelut, wikit ja chatit. Opettaja mielestä keskustelut olivat syvällisiä ja ryhmät toimivat tiivisti. Tavoitteena oli oppimisen henkilökohtaistuminen ja autenttisuus sekä yhteinen tiedonrakentelu. Opiskelija voi tehdä valintoja sisälöissä oman kiinnostuksensa tai työtehtäviensä mukaan, jolloin hän voi heti myös soveltaa oppimaansa. Yhteys työelämään vahvistuu opiskelijan oman työpaikan kautta, jos hän käyttää työpaikkaansa tapausesimerkkinä oppimisprosessissa.

Työtapoja olivat esimerkiksi haastattelut ja väitteiden argumentointi, dokumenttien vertailu, kokoavan portfolion käyttö. Toteutuksessa käytettiin arvioinnin uudempia menetelmiä, vertaispalautekeskusteluja ja itsearviointia. Saatujen arvosanojen perusteella oppimistulokset ovat olleet parempia kuin perinteisesti toteutetulla opintojaksolla.

6.2.3 Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia – Stadian verkko-opetus

Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian hyvänä käytänteenä esiteltiin organisaatiota läpäisevä *Verkko-opetuksen hallintomalli*. Stadia ammattikorkeakoulun organisaatiossa on seitsemän osaamisyhteisöä, joihin on kytketty verkkopedagoginen ja tekninen tuki, jota antavat osaamisyhteisöissään virtuaalikordinaattorit. Tavoitteena on, että jokainen Stadian opettaja ja muissa tehtävissä oleva henkilö oppii verkko-opetuksen alkeet. Hanke kattaa koko korkeakoulun. Virtuaalikoordinaattorit muodostavat Stadian virtuaalitiimin, johon kuuluvat lisäksi virtuaaliopintojen koordinaattori, tekninen pääkäyttäjä ja pedagoginen pääkäyttäjä. Virtuaalitiimin puheenjohtajana toimii vararehtori ja tiimiä vetää

virtuaaliopintojen koordinaattori Esitelty toimintamalli antoi näkökulmia myös verkko-opetuksen johtamiseen organisaatiossa.

Esimerkinä Stadian verkko-opetuksen yksittäisestä opintojaksosta esiteltiin *Pukeutumiskulttuuri ja historia*, jossa rakenne oli kymmenen-ettappinen oppimispolku. Etapilta toiselle edettiin järjestyksessä, sillä etapit muodostivat aikajanan. Jokaisella etapilla oli oma aihe ja tehtävä. Moodle-oppimisympäristön opiskelijakohtainen tapahtumaraportti kertoi yksittäisen opiskelijan matkanteosta.

6.2.4 Lahden ammattikorkeakoulu – Reading Skills

Lahden ammattikorkeakoulun *Reading Skills* -opintojen (3 op) tavoitteena oli tukea ammatillisen tutkinnon suorittaneiden amk-insinööri-opintoihin jatka-neiden opiskelijoiden englanninkielisen teknisen tekstin lukemista sekä sana-kirjojen ja hakukoneiden monipuolista käyttöä. Esitetty toteutus tukee myös laajemmin ylempien ammattikorkeakouluopintojen alkuvaiheen opiskelua. Esitellyssä käytänteessä keskeinen elementti oli aihioajattelu: uudelleenkäytettäviä aihioita voidaan yhdistellä joustavasti erilaiset oppijat huomioon ottaen. Osa aihioista oli tuotettu Virtuaaliammattikorkeakoulun organisoimassa sisäl-löntuotantohankkeessa, joka oli toteutettu usean ammattikorkeakoulun yhteistyönä. Toteutuksessa painottui vuorovaikutteinen opiskelu ja työskentely reaaliaikaisesti verkossa. Pienryhmien käytössä oleva verkkokokoustyökalu vähensi aikaa vievää kirjoittamista ja yhteisöllisyys vahvistui. Säännöllinen yhteinen verkko-aika myös rytmitti tavoitteellisesti työskentelyä.

Materiaali oli ilmeisen opiskelijakeskeistä ja edisti opiskelijan oppimaan oppimisensa arviointikykyä. Työskentelyn lähtökohtana saattoi olla autenttinen ongelmanratkaisua vaativa esimerkkitapaus. Innovatiivinen tekninen toteutus (flash-kirjaset, mind mapit) ja valitut pedagogiset ratkaisut tukivat yhteisöllistä oppimista.

6.2.5 Mikkelin ammattikorkeakoulu – Fysioterapian koulutusohjelman verkko-opetuksen käytänteet

Mikkelin ammattikorkeakoulun hyvänä käytänteenä esiteltiin käytännössä ko-keiltu tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntävä ongelmaperustainen fysio-terapian koulutusohjelman opetussuunnitelma. Esitellyt *Fysioterapian koulutusohjelman verkko-opetuksen käytänteet* toivat esille verkko-opiskelun ja t&k:n yhteistyötä aidoissa yhteyksissä. Työelämäyhteys oli selvästi osa toteutusta. Tutkinto on käytännön työelämätytöntö ja verkko-opinnot tukivat hyvin tutkintokokonaisuuden suorittamista. Esimerkki antoi hyviä näkökulmia myös

oppilaitoksen omaan verkko-opetuksen kehittämistyöhön ja verkko-opetuksen johtamiseen.

Toteutus perustui PBL-malliin ja keskeistä toteutuksessa oli pedagogisesti tarkoituksenmukaisten välineiden monipuolinen ja vaihtoehtoinen käyttö. Opiskelijan näkökulma oli vahva verkko-opetuksen kehitystyössä, mikä onkin toivottava kehityssuunta. Opiskelijat saattoivat itse valita, milloin osallistuvat lähiopetukseen, milloin hajautetusti verkossa joko samanaikaisesti tai eri aikaan toteutettuun opetukseen. Vaihtoehtoiset mahdollisuudet lisäsivät opiskelun joustavuutta. Myös lähiopetuksessa hyödynnettiin aktiivisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Fysioterapian koulutusohjelma tuki verkon välityksellä kannustavasti muulla paikkakunnalla opiskelevaa tai työelämäharjoittelussa olevaa opiskelijaa. Esimerkiksi harjoittelussa verkkoympäristöä käytettiin tapausselosteiden ja reflektiopäiväkirjojen kirjoittamisessa ja niiden ohjaamisessa. Tällöin opiskelijat saivat palautetta vertaisilta, opettajilta ja työelämän ohjaajilta. Ideana oli, että verkon käyttö lisääntyy tarpeen mukaan opiskelujen edetessä. Hyvän käytänteen jatkokehittämissuunnitelmana oli esimerkiksi kansainvälisen t&k-työn vahvistaminen, jota Mikkelin ammattikorkeakoulussa oli myös mietitty.

6.2.6 Pirkanmaan ammattikorkeakoulu – New Leadership

Pirkanmaan ammattikorkeakoulun esittelemä *New Leadership* (3 op) oli osa laajempaa liiketalouden koulutusohjelman eXpertia-oppimisympäristöä, jonka taustalla oli pedagogisesti ongelmaperustainen oppiminen. Keskeisenä ajatuksena oli virtuaalisen oppimisympäristön ja sosiaalisen median käyttöönotto oppimisen tukena. Näin pyrittiin kehittämään opiskelijoiden valmiuksia tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaaviksi. Opetussuunnitelma edisti myös opiskelun joustavuutta, sillä opiskelija saattoi suorittaa osan opinnoistaan verkon välityksellä koko koulutuksen ajan.

Opiskelu eteni tiettyinä kokonaisuuksina, etappeina. Esitellyn *Henkilöstöresurssien johtaminen* -etappiin kuuluvan New Leadership -toteutuksen vahvuuksina olivat PBL-menetelmän soveltaminen, yhteys yrityselämään ja kansainvälinen yhteistyö verkko-opetuksessa. Esimerkki tuki 'kotikansainvälistymisen' mahdollisuuksia verkko-opetuksen välityksellä: opiskelija opiskelee kansainvälisessä ryhmässä, käyttää opiskelussa englantia, verkostoituu ja oppii toimimaan innovatiivisesti. Samalla opiskelija saa kansainvälisiä näkökulmia johtamiseen, mikä tukee hänen siirtymistään kansainvälistyvään työelämään. Opintojaksoa tarjottiin myös Virtuaaliammattikorkeakoulun kautta muiden ammattikorkeakoulujen opiskelijoille.

6.2.7 Savonia-ammattikorkeakoulu – Maatilaverotus tutuksi verkossa

Savonia-ammattikorkeakoulun *Maatilaverotus tutuksi verkossa* -toteutuksen (2 op) kohderyhmänä oli ensimmäisen vuoden agrologiopiskelijöiden monimuotoryhmä. Toteutus oli selkeä ratkaisu lähi- ja verkkotyöskentelyn yhdistämisestä ja siinä hyödynnetään koulutusteknologisia uusia mahdollisuuksia. Opetusmallia voidaan pitää myös aiheen kannalta järkevänä ratkaisuna. Eri puolelta Suomea olevat, työn ohessa opiskelevat opiskelijat hyötyivät toteutuksen joustavuudesta, oppimisolun ja virtuaalisen lähitapaamisen eli verkkoluentojen yhdistämisestä. Verkko-oppimisympäristö vaikutti selkeältä. Etäjaksoilla Adobe Acrobat Connect Pro -ohjelman avulla toteutetut verkkoluennot nauhoitettiin ja ne olivat opiskelijöiden saatavilla, mikä mahdollisti omatoimisen opiskelun ja tarvittaessa myös reflektiota tukevan jälkepäin palaamisen käsitelyihin aiheisiin. Opiskelijat antoivat myös aktiivisesti kehittämispalautetta verkkoluentojen sisältöihin ja teknisiin ratkaisuihin.

6.2.8 Seinäjoen ammattikorkeakoulu – Yrityskaupan perusteet

Seinäjoen ammattikorkeakoulun *Yrityskaupan perusteet* -verkkototeutus (5 op) sisälsi kolme ajankohtaista myös lähivuosina yhä lisääntyvään yritysten omistajanvaihdokseen liittyvää teemaa, jotka ovat yrityksen myyntikunnostus, yrityksen arvomääritys ja yrityksen rahoitus.

Verkko-oppimisympäristössä oli saatavilla luentojen materiaalit ja luennot sekä kuhunkin teemaan sisältyvät keskustelut ja oppimistehtävät. Toteutus oli sinänsä rakenteeltaan kohtalaisen perinteinen, mutta toi esille hyvänä käytänteenä ulkopuolisen korkeatasoisen asiantuntijuuden hyödyntämisen ja vierailuvien asiantuntijöiden käytön verkko-opetuksessa. Tämä esimerkki viittaa verkon avaamiin mahdollisuuksiin laajenevan oppimisympäristön luomisessa ja asiantuntijaverkostojen hyödyntämisessä, joihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota ammattikorkeakoulun verkko-opetuksen toteutuksissa. Opiskelijan näkökulmasta toteutus on verkko-opintojen tapaan riippumaton ajasta ja paikasta ja kehittää myös opiskelutaitoja.

6.2.9 Tampereen ammattikorkeakoulu – Sähköinen liiketoiminta

Tampereen ammattikorkeakoulun toteutuksessa *Sähköinen liiketoiminta* (10 op) kyse oli perinteisestä verkko-opintojaksosta, jossa oppiminen tapahtui verkkotehtävien ja pienryhmätyöskentelyn avulla. Toteutus perustui yhteistoiminnallisuuteen, opettajan aktiiviseen verkko-ohjaukseen ja opiskelijöiden aktiiv-

viseen opiskeluun. Työelämän edustajan mukaanotto asiantuntijaksi nousi esiin hyvänä käytänteenä. Myös kv-yhteydet sähköisen liiketoiminnan globaalin toimintaympäristön avulla nostettiin esille. Ryhmäharjoituksena suoritettava kehitystehtävä saattoi perustua olemassa olevan, opiskelijan itse hankkiman case-yrityksen tarpeisiin. Opiskelijalla oli mahdollisuus esittää ulkopuoliselle asiantuntijalle kysymys case-työhön. Toteutuksesta vastasi kaksi opettajaa. Erilaisia tiimiopetuksen muotoja voitaisiin tavoitteellisesti kehittää verkko-opetuksessa laajemminkin.

6.2.10 Turun ammattikorkeakoulu – Ympäristön asettamat haasteet

Turun ammattikorkeakoulun *Ympäristön asettamat haasteet* –aiheisältö (3 op) on ajankohtainen ja sopii hyvin verkossa toteutettavaksi. Liiketoiminnan logistiikan koulutusohjelmaan kuuluva esimerkki oli melko tavanomainen verkkokurssi, joka sisälsi ennalta määrätyn aikataulun mukaisesti tehtäviä ja verkkokeskustelua. Toteutus edistää opettajan kokemuksen ja saaman palautteen mukaan opiskelijoiden kriittisen tiedon, arvioinnin ja informaation käsitteilytaitoja sekä tiimityöskentelyn ja oman osaamisen reflektiotaitojen kehittymistä.

Hyvänä käytänteenä nousi esille opettajan antama henkilökohtainen palaute opiskelijoille sekä ryhmäkohtainen palaute. Näin toteutus vaatii opettajalta hyviä pedagogisia taitoja. Opettaja pyrki opiskelijoilta saamansa palautteen pohjata kehittämään edelleen verkko-opintojaksoa. Tämä opintojakso on myös englanninkielisenä toteutuksena ja sitä ovat suorittaneet Turun ammattikorkeakoulun vaihto-opiskelijat. Odotettavaa on, että tällä aihealueella voisi syntyä mielekästä laajempaakin kansainvälistä yhteistyötä.

6.2.11 Yrkeshögskola Sydväst – Monster-databas – nordisk samarbete kring vävkonstruktioner

Yrkeshögskolan Sydvästin toteutus *Monster-databas* oli pohjoismainen yhteistyöhanke ja hyvä esimerkki kansainvälisyyden ja verkoston mahdollisuuksista verkko-opetuksessa. Vahvuutena oli yhdellä erityisalueella yhteistyönä tuotettu hyvä, havainnollinen ja kiinnostava Monster-tietokanta. Tietokantaan tuodut kudontamallit ja muut aineistot havainnollistivat erinomaisesti erilaisia tekstiiliratkaisuja. Kudonnan teoreettinen tieto oli koottu yhteiseen tietokantaan pohjoismaisilta partnereilta. Ratkaisut esiteltiin visuaalisesti ja graafisesti. Esitellyt kudontamallit olivat oppimisaihioita, joita voitiin yhdistää käyttäjän tarpeiden ja tavoitteiden mukaan. Tietokannan avulla voitiin lisätä ymmärrystä kudontamalleista osoittamalla samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia eri maiden tekstiiliperinteissä.

Yhteisen tietokannan käyttäminen tukee opiskelijoiden erikoistumismahdollisuuksia ja tiedon syventämistä. Esimerkki osoitti, miten verkostoyhteistyöllä voidaan lisätä pohjoismaisen koulutuksen erityspätevyyttä ja osaamisen hyödyntämistä. Yhteisin voimin voidaan vaikuttaa siihen, että korkeakoulujen tekstiilikoulutusta kehitetään ja uudistetaan.

6.3 Havainnot

Kokonaisuutena arviointitapaaminen nosti esiin ammattikorkeakoulujen verkototeutusten monipuolisen ja hyvälaatuisen kehittämistyön. Näyttää siltä, että verkossa tapahtuvassa koulutuksessa ollaan hyvässä kasvussa. Lähtökohtana on ollut selvästi opiskelijan oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymisen tukeminen tarjoamalla korkeatasoisia vaihtoehtoja perinteiseen oppimiseen.

Hyvä käytäntö saattoi pohjautua monesti yksittäisen opettajan pitkäjänteiseen kehittämistyöhön. Monet verkko-opettajista ovat selvästi innostuneita uusista opettamisen mahdollisuuksista ja kokevat myös ammatillisen kehittymisen tuottamaa tyytyväisyyttä. Esitykset antoivat melko rikkaan kuvan ammattikorkeakouluverkostossa tapahtuvasta verkko-opetuksesta. Esittelyt antoivat myös merkittäviä virikkeitä alan kehittämiseen ja kehittämissuosituksen antamiseen. Erityisesti verkkotutkintoihin ja verkossa toteutettavaan suuryhmäopetukseen kohdistuu paljon ylimitoitettuja odotuksia. Niistä on kuitenkin kovin vähän kansallista tutkimustietoa. Kansainvälisyys on verkko-opetuksessa edelleen nouseva trendi ja kansainvälisyys avaa samalla uusia mahdollisuuksia. Näistä oli arvioinnissa jo muutamia hyviä näyttöjä.

6.3.1 Opetus

Innovatiivisia ja uuden paradigman mukaisia esimerkillisiä opetusratkaisuja oli esitellyissä verkkototeutuksissa muutamia. Tarkasteltaessa kaikkia hyvinä käytänteinä esitettyjä tapauksia on todettava, että yleisesti ottaen ratkaisuisa pitäytytään melko perinteisissä ja staattisissa toimintamalleissa. Koulutuksen kehittäjiä on selvästi edelleen vaikea irrottautua opettajakeskeisestä opettamisesta, vaikka verkkoratkaisut ja synkronisten työkalujen käyttö antaisi siihen paljon mahdollisuuksia. Uhkana on edelleen, että perinteisen opetuksen heikkoudet siirtyvät myös verkko-opetukseen. Arviointiryhmässä herätti pohdintaa joidenkin verkkoluentojen toteutuksessa kovin vähän vuorovaikutusta toteuttava malli ja se, miten opiskelijoiden ohjaamiseen oli panostettu varsin vähän ja toisaalta, miten vaatimattomasti opiskelijoita tuettiin pohtimaan asioita yhdessä. Esimerkiksi verkkoluentojen toteutukseen tulisikin kehittää aivan uusia toimintamalleja.

Ammattikorkeakoulujen verkko-opetuksessa opettajan rooli ohjaajana korostuu ja opiskelijoita tuetaan antamalla heille palautetta ja kannustamalla heitä omatoimisuuteen ja itsenäisyyteen opiskelussa. Parhaimmillaan opettajan rooli saatettiin määritellä arviointitapaamisessa mentorina ja nostaa esiin opiskelijan oma ja toisaalta vertaisopiskelijoiden rooli opiskelussa. Verkossa tapahtuvan koulutuksen kehittämisessä on tunnistettavissa selvästi se, että opiskelijoiden ohjaukseen tulisi varata reilusti nykyistä enemmän opettajien työaikaa ja opiskelijoita tulisi tukea pohtimaan asioita yhdessä.

Verkko-opetuksen laatuun vaikuttavat opettajien verkkopedagoginen asiantuntijuus ja yleiset pedagogiset taidot suunnitella ja toteuttaa opetusta. Näiltä osin opettajien taidoissa on melko paljon puutteita. Laadukkaat verkkokurssit vaikuttavat jossain määrin olevan opetusta toteuttavien opettajien pedagogisen taitavuuden ja suuren työpanoksen tuloksena syntyneitä ja niiden jatkuvuudelle ei ole takeita. Verkkopedagogisen asiantuntijuuden kehitys edellyttää, että erityisesti opettajien täydennyskoulutukseen osoitetaan varoja ja aikaa nykyistä enemmän. Opettajat tarvitsevat käytännön osaamista myös kehityssuuntana olevaan sosiaalisen median hyödyntämisen edellyttämiin 'open source' -ohjelmistoihin, työympäristöihin ja työvälineisiin opetuksessaan.

Painopiste esitellyissä käytänteissä oli aineistojen käytössä sekä niihin kytkeytyvien tehtävien suorittamisessa. Suorituksiin liittyi palautteenantoa ja myös keskustelua. Ohjaus kytkeytyi aineisto”tehtävä”suoritus -kokonaisuuteen. Dialogiseen keskusteluun perustuva vuorovaikutteinen ja avoin oppiminen, opiskelu ja opetus oli kokonaisuudessaan melko vähäistä. Useilla opintojaksoilla opiskelijat kuitenkin tuottivat joko ryhmissä tai yksin töitä, joista siten keskusteltiin joko verkossa tai luokkatilanteessa. Esitellyissä käytänteissä oli tunnistettavissa se, että niissä käytetyt oppimismenetelmät oli siirretty reaali-maailmasta verkkoon ja menetelmien sopeuttaminen tähän tarkoitukseen oli vielä vähäistä.

Arviointia toteutettiin verkossa melko yksipuolisesti ja perinteisesti. Esimerkiksi varsinaisia e-portfolio -käytänteitä ei tullut esille. Erilaisten oppijoiden huomioon ottaminen verkossa ei noussut kovin vahvasti esitellyissä käytänteissä esille, ei myöskään erilaisten oppimistyylien huomioon ottaminen. Esteettömyys ja vaihtoehtoiset, henkilökohtaiset oppimispolut olivat harvinaisia, joskin joitakin esimerkkejä niistäkin oli. Verkkototeutukset ovat edelleen pitkälti yhtä matkaa kulkemista viikottaisine tehtävineen.

Vuorovaikutus rajoittuu esiteltyjen toteutusten pohjalta edelleen pitkälti tekstipohjaiseen viestintään. Tässä suhteessa teknologian suomaa mahdollisuuksia ei ole kovinkaan hyvin hyödynnetty. Virtuaalisen tiimityöskentelyn

teorioita ja näkökulmia tullaan liittämään verkkopedagogiikkaan yhä vahvemmin ja ne nostavat esiin uudenlaisia lähestymistapoja verkko-opetuksessa. Esitellyissä hyvien verkossa toteutettujen käytänteiden kuvauksissa ilmeni myös selkeää pyrkimystä yhteisöllisempään työskentelyyn kuin perinteisessä opetuksessa. Sosiaalisen median käytön uusia avauksia oli havaittavissa. Samoin toteutuksissa esiteltiin blended-malleja¹, joissa hyödynnettiin sekä monimuoto-opetusta² että sulautuvaa opetusta³. Selkeästi havaittavana ja vahvistuvana kehityssuuntana näytti olevan virtuaalisen samanaikaisen kommunikoinnin ja eriaikaisen oppimisalustalla tapahtuvan työskentelyn toisiaan tukeva vuorottelu. Esityksissä oli tunnistettavissa koulutusteknologisena kehityssuuntana viitteitä multimedian laajentuvasta käytöstä. Verkko-opetuksessa tulee käyttää monimuotoisia oppimista rikastuttavia työkaluja. Opettajat voisivat myös esimerkiksi antaa palautetta videoklipeillä tai Skypeen tai Adobe Acrobat Connect Pro:n avulla. Videoiden ja muiden sähköisten viestimien materiaalien sekä globaalien oppimisympäristöjen (learning communities) asiantuntijatiedon käyttöä opetussisällöissä tulisi entisestään tehostaa.

Kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan pohjautuvia sekä yhteisöllistä ongelmanratkaisua tukevia oppimismalleja pidetään tehokkaina. Integratiivisella lähestymistavalla voidaan kehittää verkko-opetusta työelämän ja muun elämän luontevaksi osaksi. Tämä sisältää monentasoista integraatiota: toimijoiden (opiskelijat, opettajat, työelämä), oppiaineiden (monitieteisyys), opetuksen metodien sekä toiminta- ja viestintätapojen (lähi- ja etäopetuksen, synkronisen ja asynkronisen) sulauttamista. Kokonaisvaltainen lähestyminen voittaa koulutuksen toteuttamisessa todennäköisesti toimintoja pilkkovan lähestymistavan tukemalla tulevaisuuden työelämän edellyttämiä tiedonkäsitteilyn ja oppimisen taitoja.

¹ Blended learning -käsitettä käytetään tässä yhteydessä kuvaamaan sekä monimuoto-opetusta että sulautuvaa opetusta yhdistäviä toimintamalleja, ks. tarkemmin blended e-learning esimerkiksi Littlejohn & Pegler 2007.

² Monimuoto-opetus-käsite liittyy erityisesti opetusmuotojen monimuotoisuuteen ja opetuksen toteuttamisen väyliin; lähi- ja etäopetusjaksot vuorottelevat ja verkko-oppimisympäristön käyttö tukee erityisesti etäopetusjaksoilla tapahtuvaa itsenäistä ja-/tai pienryhmätyöskentelyä (ks. esim. Löfström, Kanerva, Tuuttila, Lehtinen & Nevgi 2006; Levonen, Joutsenvirta & Parikka 2006).

³ Sulautuva opetus = käsite kuvaa erilaisten oppimisympäristöjen ja opetuksen erilaisten elementtien ja prosessien integroitumista ja sulautumista yhdeksi kokonaisuudeksi (ks. esim. Levonen ym. 2006; Löfström ym. 2006).

6.3.2 Ohjaus

Ohjauksen tarkastelussa arviointiryhmä kiinnitti huomiota siihen, että opiskelijoiden oppimisen ohjaamista tai heidän opiskelunsa tukemista esiteltiin melko niukasti. Ohjauksen luonnetta, roolia ja merkitystä tuotiin esitellyissä hyvissä käytänteissä yllättävän vähän esille. Useimmat esitykset korostivat kuitenkin ohjauksen olevan opettajan tärkeimpiä tehtäviä verkko- opetuksessa, ja joitakin uusia toimintatapoja on siihen kehitettykin. Chat-vastaanoton käyttäminen ohjauksessa oli merkillepantava positiivinen ratkaisu, joskin reaaliaikaisen ohjauksen mahdollisuudet ovat kasvaneet voimakkaasti uusien työkalujen myötä ja haastavat vielä usein käytettävän pelkästään kirjoittamalla ohjaamisen.

Ohjauksen näkökulmasta oli kuitenkin havaittavissa, että opettajat tiedostivat henkilökohtaisen ohjauksen ja palautteenannon merkityksen. Arvioinnissa syntyi myös vaikutelma, että opettaja saattoi käyttää ohjaukseen voimavaroja yli annettujen resurssien, mitä ei voida pitää kestäväenä ratkaisuna pitkäjänteistä työn kehittämistä ajatellen. Onkin tarpeen pohtia, miten ohjausta voisi teknisin ja organisoinnin ratkaisuin helpottaa ja järkeistää käytännössä. Ohjaus oli edelleen esitellyissä toteutuksissa pääosin opettajakeskeistä, jolloin vertaisopiskelijoita ja työelämän asiantuntijoita ei käytetty ohjauksessa ihanteellisella tavalla. Joissakin toteutuksissa viitattiin myös opiskelijoiden keskinäiseen vertaisohjaukseen. Se vahvistaisi sopivasti verkkoratkaisujen vaatimia ohjausresursseja.

Uusia toimintatapoja nousi hyvien käytänteiden esittelyssä esille, mutta kokonaisuutena antia voitaneen pitää varovaisen innovatiivisena. Esityksissä ei juurikaan perusteltu eikä selkeästi fokusoitu valittuja pedagogisia ja koulutus-teknologisia ratkaisuja. Esiteltyjen toteutusten kehittämishaasteita sen sijaan nostettiin esiin, mikä osoittaa, että verkko-opettajat tarkastelevat kriittisesti omaa työtään ja pyrkivät kehittämään opetustaan jatkuvasti. Esitellyissä toteutuksissa oli havaittavissa, että opettajat tiedostivat myös verkossa tarpeellisen läsnäolon merkityksen ja pitivät persoonallista toimintatapaa mahdollisena ja palkitsevana verkossa.

Arviointitapahtumassa kahdeksan valitun verkkototeutuksen esittelyssä oli ilahduttavasti opiskelijoita mukana, mutta heidän äänensä jäi toisaalta melko ohueksi. Joustavuus, ajan ja paikan valitsemismahdollisuuden tuoma lisäarvo nousi kuitenkin opiskelijoiden kokemana selkeästi esille. Opettajan henkilökohtainen palaute ja ryhmän yhteisöllisyys koettiin verkossa tapahtuvan koulutuksen erityisana.

Ammattikorkeakoulujen itsensä hyviksi arvioimat, esitellyt käytänteet rakentuivat pääsääntöisesti opetussuunnitelma- ja opettajakeskeisesti, vaikka

opiskelijoilla on opettajan rakentamien raamien sisällä mahdollisuuksia itseenäiseen ja omaehtoiseen aloitteellisuuteen opintojen suorittamisessa. Informaalinen oppimisen tunnistamisen ja tunnustamisen kautta tapahtuva verkko-opiskelu on vielä vaatimatonta.

6.3.3 Opettajan ja opiskelijan rooli – opettaja-/opiskelijälähtöisyys

Verkko-opetus edellyttää pedagogisesti taitavaa opettajaa kuten muukin opetus. Esitetyissä esimerkeissä tuli esiin suurta vaihtelua siinä, miten opettajan rooli nähtiin. Opettajan roolia tulkittiin perinteisesti tehtävien arvostelijana, joka on suunnitellut valmiin polun opiskelijoille. Tai opettajan merkitystä painotettiin nimenomaan oppimisen tukemisessa ja opettajan roolina nähtiin opiskelijoiden kanssa aktiivisesti toimiminen. Esitellyissä hyvissä käytänteissä opettajan toiminta painottui ohjaukseen, neuvontaan ja palautteen antamiseen. Esimerkkien pohjalta voi arvioida, että kehityksen suunta on kohti opiskelijälähtöisyyttä, mutta se ei näytä toteutuvan koko instituutiossa, vaan yksittäisten, pedagogisesti taitavien opettajien kautta.

Opiskelijalta vaadittiin paljon itsenäisyyttä ja itseohjautuvuutta. Opiskelijoiden mahdollisuudet osallistua opintojaksojen suunnitteluun olivat vähäiset, paitsi joissakin varsin ahtaissa opettajan antamissa puitteissa. Opiskelija saattoi esimerkiksi vaikuttaa siihen, kuinka paljon hän suorittaa opintoja etä- ja kuinka paljon lähiopetuksessa ja mitkä tehtävät hän valitsee suoritettaviksi annetuista vaihtoehdoista. Hyvien käytänteiden esittelyssä tuli kuitenkin selkeästi ilmi, että opiskelijat antoivat suurimmasta osasta opintojaksoja positiivista palautetta. Opiskelijat eivät kuitenkaan näyttäytyneet kovin aktiivisina toimijoina opetuksessa, vaan enemmänkin opetuksen passiivisina vastaanottajina.

6.3.4 Työelämäyhteys

Tarkasteltaessa esiteltyjä toteutuksia työelämäyhteyden ja käytäntöyhteyden näkökulmasta, erityisenä tunnuspiirteenä oli havaittavissa se, kuinka vähän työelämä oli mukana suunnittelemassa opintojaksoja sisältöjä ja menetelmällisiä toteutuksia. Havainto syntyi käytännön yhteistyön näkökulmasta ja liittyi nimenomaan konkreettiseen vuorovaikutukseen työelämän kanssa.

⁴ Autenttisuudella viitataan oppimiseen ympäristössä, joka tarjoaa oppijalle mahdollisuuden harjoittaa aidoissa työtilanteissa käytettäviä työtapoja, menetelmiä, kognitiivisia prosesseja sekä hyödyntää autenttisia lähteitä ja materiaaleja (Leppisaari, Silander & Vainio 2006; Herrington & Oliver 2000; Herrington & Herrington 2006).

Opetusmenetelmien valinta tutkinnon suorittamiseksi oli yksi oppimisen laatuun ja opiskelijan ammatillisen osaamisen kehittämiseen liittyvä tekijä. Esimerkkejä t&k:n ja verkossa tapahtuvan koulutuksen integroimisesta oli jo näkyvissä. Autenttisuus⁴ ja työelämäyhteys nousivat esittelyissä jonkin verran esille.

Tarkastelluissa hyvissä käytänteissä työelämäyhteistyö ja ammatillisen osaamisen käsittely ja myös asiantuntijuus rakentuivat oppilaitossisällöistä opetussuunnitelmista ja oppilaitoksista käsin – niissä ei juurikaan edetty työelämästä ja sen ammatillisesta asiantuntijuudesta lähtien. Työelämän omat kehittämistarpeet ja -näkökulmat huomioon ottava verkkotyöskentely on vähäistä. Työelämäyhteistyö ja -asiantuntijuus on monesti vain idea, joka ei vielä ole juurikaan konkretisoitunut ammattikorkeakoulujen verkko-opetuksen hyväksi käytänteiksi. Työelämäasiantuntijoiden hyödyntäminen verkossa tapahtuvassa koulutuksessa ei näiden esimerkkien pohjalta näyttänyt olevan laajemmalti käytössä.

Ammattikorkeakoulujen hyvien käytänteiden esittely herätti pohtimaan, minkälaista on opettamisen ja oppimisen ja työelämän kiinteämpi yhteys opetuksen kehittämisessä ja mitä verkkopedagogisia ratkaisuja erityisesti ammatillisuuden ja käytännön osaamisen kehittyminen edellyttävät. Samoin on syytä miettiä, miten verkko-opetus voisi tiivistää opetuksen suunnittelua ja kehittämistä yhteistyössä työelämän kanssa, jotta koulutus vastaisi entistä paremmin työelämän asettamia osaamishaasteita.

Hyvien käytänteiden esittelyt toivat esiin myös joitakin näkökohtia johtamisesta ja strategioista sekä Virtuaaliammattikorkeakoulun ja ammattikorkeakoulujen yhteistoiminnasta sekä opiskelijoiden opiskelumahdollisuuksista ja kansallisesta ja kansainvälisestä liikkuvuudesta. Arviointiryhmä kiinnitti huomiota myös siihen, että VirtuaaliAMK-yhteistyö tuli esille muutamassa esityksessä ja sen avulla perusteltiin opintojakson lisäarvoa. Kokonaisuutena VirtuaaliAMK-kytkentä ei kuitenkaan täysin selkeästi hahmottunut hyvien käytänteiden esittelyssä, eikä myöskään se, missä määrin nämä esiteltyt toteutukset olivat tarjolla VirtuaaliAMK-portaalin kautta. Arvioinnissa ei myöskään muodostunut kuvaa siitä, missä määrin verkkototeutuksissa oli opiskelijoita eri ammattikorkeakouluista.

Arvioinnissa kyseltiin myös, löytyykö esittelyistä hyvistä käytänteistä ammattikorkeakoulun verkkopedagogiikan ominaiselementtejä. Autenttisuus nousi esille ilmiönä ja käsitteenä osassa toteutuksia mielenkiintoisella tavalla. Samoin reflektiivisyys korostui melko usein. Vertaisopiskelijoita oli joissakin tapauksissa alettu käyttää oppimisresurssina ja jopa ohjausresurssina virtuaalisessa oppimisyhteisössä. Myös verkko-opetuksen läpinäkyvyys-ajatus on nou-

semassa esiin esiteltyjen tapausten perusteella. Samoin merkillepantavaa oli se, että parhaiksi valituissa koulutuksissa oli havaittavissa erilaisten toimintamallien kehittelyä, kuten sulautuvaa opetusta, 'blendausta' eikä niinkään perinteisesti kokonaan verkossa toteutettava koulutusta tai opintojaksoja.

6.6 Hyvät käytänteet

6.6.1 Opetuksen ja oppimisen laatu ja verkkopedagoginen asiantuntijuus

Arvioinnissa nousi esille kiinnostavia pedagogisia ratkaisuja ja didaktisia toimintatapoja sekä yksityiskohtia, joita voidaan laajemminkin soveltaa ammattikorkeakouluopetuksen verkkopedagogisessa kehittämisessä. Tällaisia ratkaisuja ovat muun muassa erilaiset opiskelijoiden asiantuntijan kognitiivisia prosesseja tukevat ja yhteisöllisiä ongelmaratkaisutaitoja edistävät PBL-sovellukset verkkoympäristössä. Oppimisprosessia tukevat tarinallinen lähestymistapa ja persoonallisen läsnäolon korostus verkko-opetuksessa ja verkko-opiskelussa. Myös vertaisosallistumisroolit, joissa hyödynnetään opiskelijan aikaisempaa osaamista, tukevat yhteisöllistä oppimisprosessia. Edelleen oppimisprosessia tukevat opintokokonaisuuksien ja -tilanteiden jaksotus ja tauotus, mikä koskee myös virtuaalisia tapaamisia.

Pedagogisina ja didaktisina ituina ja hyvinä käytänteinä esimerkeissä tunnistettiin esimerkiksi kehyskertomuksen rakentaminen opintojaksolle, loki-kirja-palautte, vierailvat asiantuntijat verkossa sekä guru-ryhmät, joissa hyödynnettiin vertaisohjausta ja -osaamista. Viimeksi mainittu lähenee gurujen osalta aiemmin opitun tunnistamista ja tunnustamista, mutta vaikeuttaa opintojakson suunnittelua opiskelijoiden taitojen vaihtuessa toteutuksesta toiseen.

Esitellyissä toteutuksissa eräs hyvä käytäntö oli opiskelijoiden lähtötason arviointi kurssi alussa. Parhaina arviointikäytänteinä nousi esiin myös opiskelijan mahdollisuus korjata oppimistehtäviään opettajan palautteen perusteella, jolloin prosessimainen ja täydentyvä eteneminen kohti kokonaistuotosta saattoi toteutua. Hyvä käytäntö toteuttaa jonkin asian oppimisen mahdollisimman autenttisesti kytkemällä sen esimerkiksi kehyskertomukseen. Hyvässä käytänteessä jokaiselle opiskelijalle mahdollistuu yksilöllisesti etenevä opiskeluprosessi.

Hyviä käytänteitä olivat erityisesti työelämälähtöiset ja opiskelijan omaa vastuuta ja aktiivisuutta painottavat mallit sekä pyrkimys erilaisten oppijoiden huomioon ottamiseen. Hyvässä käytänteessä opiskelijoilta uskalletaan myös vaatia paljon oma-aloitteisuutta, rohkeutta, omatoimisuutta ja itsenäisyyttä –

ja opiskelijat osoittautuvat vaatimusten arvoisiksi. Pedagogisesti taitava opettaja osaa ohjata ja tukea opiskelijaa tämän joutuessa kriittisiin tilanteisiin.

Esitetyissä käytänteissä oli parhaimmillaan edetty hyvään suuntaan, kohti opiskelijan aktiivista roolia ja mahdollisuuksia vaikuttaa omaan oppimiseensa. Esimerkeissä oli havaittavissa työtapoja, joissa jonkin toiminnallisen mallin sisällä oli kehkeytymässä opiskelijalähtöistä työskentelyä.

Hyvässä verkossa tapahtuvan koulutuksen mallissa on keskeistä myös ajasta ja paikasta riippumatonta aikuisopiskelua tukeva kokonaisvaltainen lähestyminen. Hyvä käytänne antaa näkökulmia siihen, miten ammattikorkeakoulu voi laajentaa toimintaansa tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuden opiskella verkon välityksellä ja suorittaa verkossa kokonainen tutkinto. Hyvä käytänne tarjoaa todelliset opiskelumahdollisuudet etäältä.

Esitetyissä hyvissä käytänteissä oli saavutettu aktiivinen ja toimiva verkko-työskentely, jossa onnistuva verkkopedagogiikka⁵ oli tullut todeksi. Verkko-opetuksen uutuudesta kertoo se, että esillä olleet hyvät käytänteet perustuivat pitkälti yksittäisten verkko-opetukseen innostuneiden opettajien toimintaan. Tämä osoittanee sen, että hyvin toimivat verkko-opetuskäytännöt eivät vielä ole vakiintuneet ammattikorkeakoulujen arkipäiväksi. Kun verkko-opetus perustuu pilottiopettajien toimintaan, siihen sisältyy riski toiminnan hiipumisesta, jos kehittäjä siirtyy muualle.

Arvioinnin perusteella ammattikorkeakoulujen verkko-opetuksen toteutuksessa oli vahva pyrkimys laadukkaaseen opetukseen ja verkkopedagogisesti innovatiivisiin ratkaisuihin, joissa toteutuivat parhaimmillaan autenttinen työelämäyhteys ja opiskelijan aktiivinen rooli oppijana tai joissa sovellettiin sulautetun opetuksen mallia muodostamalla verkosta ja lähiopetuksesta yhtenäisen oppimisympäristö. Toimiva ja suunnitelmallinen verkko-opetus ei ollut kuitenkaan vielä vakiintunut ammattikorkeakoulujen toimintaan. Opetusteknologiset ratkaisut perustuivat yleensä tavanomaisiin hierarkkisesti verkkosivustoina rakentuviin kurssiympäristöihin ja vain vähäisessä määrin oli nähtävissä esimerkiksi sosiaalisen median hyödyntämistä opetuksessa. Yleiskuvaksi jäi, että perinteinen opettajajohtoinen opetus oli siirretty verkkoon, mutta aidosti opiskelijakeskeisiä toteutuksia oli vielä vähän.

⁵ Onnistuva verkkopedagogiikka = toteutus opetuksellisesti onnistunut kokonaisuus (Pekka Ihanainen).

6.6.2 Työelämäyhteydet ja ammatillisen osaamisen ja asiantuntijuuden kehittäminen

Valittaessa työelämän näkökulmasta verkossa tapahtuvan koulutuksen hyviä käytänteitä on otettava huomioon, miten toteutus vastaa työelämän osaamisvaatimuksia ja miten se edistää sitä, että opiskelija saa ammatilliset valmiudet tehdä tutkintoa vastaavaa työtä sekä valmiudet kehittää itseään jatkossa elinikäisen oppimisen tavoitteen mukaisesti. Onkin tarpeen pohtia, miten erilaiset oppijat oppivat parhaiten. Verkko-opetus ei välttämättä ole paras opetusmenetelmä kaikille opiskelijoille, mutta kaikkien opiskelijoiden tulisi kuitenkin hankkia työelämässä tarvittavia verkko-opiskelu- ja virtuaalitiimityöskentelyvalmiuksia.

Työelämäyhteyksiä hyödynnettiin opetuksessa lähinnä oppisisällöllisenä kohteena, mutta ei aktiivisena opetusta yhdessä suunnittelevana osapuolena. Jotta ammattikorkeakoulujen verkko-opetus toteuttaisi autenttisen ja situationaalisen oppimisen periaatteita, kehitettävää on vielä paljon.

7 Arviointiseminaari 15.11.2007 – Strateginen kehittäminen

Opetusministeriössä 15.11.2007 pidetyn, toisen arviointiseminaarin sisältöinä olivat verkko-opetuksen strateginen johtaminen; johtaminen ja strategiat, Virtuaaliammattikorkeakoulun ja ammattikorkeakoulujen yhteistoiminta ja opiskelumahdollisuudet sekä kansallinen ja kansainvälinen liikkuvuus. Tilaisuudessa kuultiin neljän ammattikorkeakoulun edustajien pyydyt tema-alueeseen liittyvät esitykset keskustelun virittäjinä (ks. luku 5.2.2). Arviointikeskustelussa osallistujat jaettiin pienryhmiin, joita vetivät arviointiryhmän jäsenet. Osallistujille jaettiin seitsemän erilaista väitelausetta koskien ammattikorkeakoulujen verkko-opetusta ja VirtuaaliAMK-toimintaa. Seuraavissa alaluvuissa on koottuna väitelauskohtaisesti arviointiseminaariin osallistuneiden kokemukset ja kannanotot ammattikorkeakoulujen verkko-opetuksesta ja VirtuaaliAMK:n toiminnasta.

7.1.1 Koulutusohjelmajohtajien sitouttaminen⁶ ja rooli

Keskustelun pohjana ollut väitelause:

”Meillä verkko-opetus ei edellytä erityistä huomiota johdon sitouttamisessa. Pedagoginen johto osaa sitoa sen kehittämisen yleiseen pedagogiseen parannustyöhön.”

Arviointikeskustelussa ei yleisesti ottaen oltu väitelauseen kanssa yhtä mieltä. Kaiken kaikkiaan tilanne vaihteli ammattikorkeakouluissa. Keskusteluissa ilmeni sekä niitä tapauksia, joissa tilanteen koetaan olevan pitkälti väitteessä esitetyn mukainen, mutta myös niitä, joissa tarvitaan erityistä huomiota johdon sitouttamiseen verkko-opetuksen kehittämiseen. Verkko-opetus on tärkeää nähdä yhtenä opetuksen toteutusmuotona, jolloin verkko-opetuksen kehittäminen on osa opetuksen kehittämistä ja se tulee osata nivoa muuhun pedagogiseen kehittämistyöhön. Tämä ei kuitenkaan keskustelijoiden mielestä tarkoita sitä, etteikö verkko-opetuksen kehittäminen edelleen tarvitsisi erillisiä panostuksia. Verkko-opetuksen laajamittainen toteutus edellyttää toimivia teknisiä ja pedagogisia tukipalveluja.

⁶ Sitouttaminen ymmärretään tässä yhteydessä toimijan, subjektin omakohtaisen sitoutumisen tukemisena, ei ulkopuolelta tapahtuvana toimijan kohteellistamisena. Nykyisin käytetään myös termiä osallistava kehittäminen.

Keskusteluissa todettiin, että periaatteessa verkko-opetuksen kehittäminen on osa koulun yleistä pedagogista kehittämistä ja se sisällytetään yleensä pedagogiseen kehittämistyöhön. Verkko-opetus on jo monessa ammattikorkeakoulussa osa pedagogista strategiaa, mutta niin sanotut perinteiset pedagogiset menetelmät ovat edelleen ensisijaisia. Kuitenkin toistaiseksi, kun verkko-opetus ei ole itsestään selvyyttä, tarvitaan vielä verkko-opetuksen erityistä suunnittelua, organisointia ja työnjaon vastuun jakamista. Esitetyn väitteen kuvaama tilanne nähtiin ihanteena, mutta tällä hetkellä tilanne edellyttää pedagogisen johdon ”valveillaoloa”.

Keskusteluissa koettiin, että koulutusohjelmajohtajat eivät ole sitoutuneet, tai he eivät osaa sitoa verkko-opetusta pedagogiseen kehittämiseen. Joissakin ammattikorkeakouluissa puolestaan johto on kiinnostunut verkko-opetuksesta ja koulutusohjelmajohtajatkin ovat mukana sen toteuttamisessa.

Yksimielisiä arviointikeskusteluissa oltiin koulutusohjelmajohtajien roolin keskeisyydestä verkko-opetuksen tukemisessa ja kehittämisessä. Koulutusohjelmajohtajan roolin keskeisyyttä perusteltiin sillä, että heillä on oleellinen rooli asioiden edistäjänä tai ’pullonkaulana’. Koulutusohjelmajohtajien tulisi olla selvillä ja sisäistä, miksi verkko-opetusta tarvitaan ja miksi sitä tulisi kehittää. Koulutusohjelmajohtajat ovat verkko-opetuksen kehittämisessä avainasemassa, sillä heidän kauttaan ohjautuvat muun muassa resurssit toimintaa varten. Koulutusohjelmajohtajan tulisi olla resurssien suuntaaja, edellytysten ja yhteisen keskustelun luoja sekä innostaja. Koulutusohjelmajohtaja on mahdollistaja ja yksittäisen opettajan tai tiimin kannustaja. Koulutusohjelmajohtaja suunnittelee tulevia opetussuunnitelmia, joten hänet on erittäin tärkeää saada sitoutumaan verkko-opetuksen kehittämiseen. Perimmäinen vastuu on kuitenkin yksikönjohtajilla.

Seuraavassa on arviointitapahtuman keskusteluryhmissä kirjattuja näkemyksiä siitä, mitä strategisia toimenpiteitä voitaisiin tehdä tilanteen kehittämiseksi:

- ”Hyvä strategia antaa tehtäviä ja haasteita eri tasoille ja tahoille. Meillä on asetettu tavoitteeksi, että ollaan AMKOTA-tilastoissa verkko-opetuksen kärkijoukossa ja tästä syytä sitä tuetaan joka tasolla taloudellisesti ja henkisesti. Verkko-opetuksen kehittäminen nivoutuu yleiseen pedagogiseen kehittämistyöhön. Työvälineet on järjestetty kaikille, mikä liittyy myös ICT-painopistealueeseen, johon on panostettu.”
- ”Meillä on tällä alueella osaava johto, joka tukee henkilöstöä.”
- ”Meillä ylimmät johtajat osoittavat positiivista esimerkkiä, käyttävät online-neuvotteluja, jakavat kalenteritiedot ja slidet. Koulutusohjelmajohtajat suhtautuvat positiivisesti, mutta kuinka strategista toiminta on, on kyseenalaista.”

Opetushenkilöstöä tulisi tukea sitoutumisessaan verkko-opetukseen vielä nykyistä enemmän. Sitoutuminen on kaikilla tasoilla tärkeää, ylimmästä johdos- ta aina yksiköiden ja koulutusohjelmien johtoon ja työntekijätasoon. Verkko- opetuksen kehittämällä tulisi olla realistiset tavoitteet ja sitä tulisi tehdä koko ammattikorkeakoulun tasolla, jotta se ei jäisi yksittäisten opettajien vastuulle. Toimivat ratkaisut voivat olla erilaisia, mutta kaikkien on tarpeen tietää rat- kaisujen perusteet.

7.1.2 Virtuaaliammattikorkeakoulu-konseptin toimivuus

Keskustelun pohjana ollut väitelause:

”Meille Virtuaaliammattikorkeakoulu oli oma saarekkeensa, ja sen on jo aika sulau- tua omaksi perusammattikorkeakoulutoiminnaksemme.”

Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulun toiminnasta esitettiin arviointikeskus- telussa kahdenlaisia näkemyksiä. Yhtäältä arviointikeskustelussa nousi esiin, että VirtuaaliAMK on onnistunut toimintapa ja mahdollisuus, jota ammattikor- keakouluverkon tulisi hyödyntää tehokkaasti. Toisaalta VirtuaaliAMK:n toi- minta koettiin yksittäisen ammattikorkeakoulun näkökulmasta myös ulkopuo- liseksi ja kankeaksi ja koko toimintamallia kritisoitiin.

Keskustelussa ilmeni, että ammattikorkeakouluilla on ollut Virtuaali- ammattikorkeakoulu-portaalin kanssa liian usein toimimattomuusongelmia, mikä on johtanut turhautumiseen. Portaalia ei koeta käyttäjävälisenä ja sieltä on vaikea löytää aineistoja. Verkkosivuja tulisi keskusteluun osallistuneiden mielestä myös uudistaa. Samoin ongelmallista on ollut verkoston yhteisten toi- mintatapojen puute. VirtuaaliAMK-toiminta on saatettu kokea pakollisena rat- kaisuna. Toimintaa on joskus pidetty asialle omistautuneiden puuhana, jota ei ole pystytty tuomaan rakentavasti koko ammattikorkeakouluyhteisöön ja -toi- mintaan. Kuitenkin on havaittu, että VirtuaaliAMK-toiminnasta tiedottami- nen on lisännyt verkkoaineistojen käyttöä selvästi. Tarjonnan koetaan kuiten- kin olevan monelle koulutuslalle aika vaatimatonta tai epärelevanttia.

Toisaalta keskustelussa tunnustettiin Virtuaaliammattikorkeakoulun saavu- tukset ja ansiot. Yhteistyötä on tehtävä korkeakoulujen välillä joka tapaukses- sa. Joidenkin ammattikorkeakoulujen edustajien mielestä VirtuaaliAMK on onnistunut olosuhteisiin nähden hyvin. VirtuaaliAMK-konsepti edistää koko- naisten opiskelijaryhmien vaihtoa ammattikorkeakoulujen välillä. Se on aut- tanut myös verkostoitumaan. Markkinoinnissa se voisi olla vielä aktiivisempi. Yhteinen innovointi on VirtuaaliAMK-toiminnassa keskeinen mahdollisuus.

Keskustelussa nousi esille, että VirtuaaliAMK pitäisi vakiinnuttaa kehittä- mistoimintaa koordinoivana tahona tietyissä asioissa. Ammattikorkeakoulujen välille on saatava yhteiset toimintatavat VirtuaaliAMK-opiskeluun ja -opin-

toihin. Kustannusten jakoperusteet tulisi saada selviksi ja VirtuaaliAMK pitäisi nivoa enemmän osaksi ammattikorkeakoulun omaa tarjontaa.

VirtuaaliAMK:n rooli ei joidenkin ammattikorkeakoulujen edustajien mielestä tule olla niinkään materiaalin tuottaja kuin liikkuvuuden edistäjä. Opetusministeriön 'liikkuvuusraha' on tuonut VirtuaaliAMK:n toiminnan laajaan tietoisuuteen. Virtuaalinen opiskelijaliikkuvuus⁷ on selkeästi kasvanut vuonna 2007 edellisiin vuosiin verrattuna. Opettajia kannustetaan luomaan tarjontaa Virtuaaliammattikorkeakouluun. Kannustimena on koulutusohjelman saama raha opiskelijamaksuista. Opiskelijaliikkuvuus ei kuitenkaan voi perustua yksittäisten opiskelijoiden liikkuvuuteen, joka on epätaloudellista. Liikkuvuusrahan ansiosta ammattikorkeakoulujen luottamus Virtuaaliammattikorkeakouluun on palautunut. VirtuaaliAMK on lisännyt liikkuvuutta, mutta vain vähäisessä määrin, sillä nykyisellään liikkuvuusrahaa on jäänyt monissa ammattikorkeakouluissa käyttämättä. Näin VirtuaaliAMK on jäänyt omaksi saarekkeekseen.

Aineistopankkina VirtuaaliAMK ei toimi ammattikorkeakoulujen edustajien mukaan tällä hetkellä hyvin, vaan katsotaan, että pikemminkin olisi siirryttävä verkko-opetuksen osaamispankin kehittämiseen. Arviointikeskustelussa nostettiin esille, että VirtuaaliAMK-aineistoihin tulee suhtautua kuten muihinkin aineistoihin, kriittisesti ja soveltaen sekä muokaten niitä omiin tarpeisiin. Yhteiset hankinnat, esimerkiksi Adobe Acrobat Connect Pro -ohjelmisto ammattikorkeakoulujen käyttöön VirtuaaliAMK:n kautta mainittiin toimivina ratkaisuin. Virtuaaliammattikorkeakoulun tulevaisuutta pohdittaessa kyseellään, olisiko sillä roolia myös yhteisen infran tarjoajana.

Väitelause herätti myös kysymyksen, mikä nykyisessä VirtuaaliAMK-toiminnassa voi olla ammattikorkeakoulujen perustoimintaa. VirtuaaliAMK-toiminta on organisaatiossa saatettu valita yleisesti erääksi yhteistyötavaksi. Osassa ammattikorkeakouluja koetaan, että VirtuaaliAMK on osa normaalia toimintaa eikä erillinen saareke. Se on yksi pedagogioiden ilmentymä. Eräänä hyvänä yhteistyömuotona keskusteluissa mainittiin, että opettajaopiskelijat tekevät harjoittelua onnistuneesti VirtuaaliAMK:ssa.

Keskustelussa koettiin, että Virtuaaliammattikorkeakoulu ei ole kunnolla sulautunut osaksi normaalia ammattikorkeakoulutoimintaa. Kuitenkaan sen ei ole toisaalta tarpeen sulautua kokonaan ammattikorkeakoulun perustoiminnaksi, sillä se voi huomattavasti estää päällekkäistä toimintaa ammattikorke-

⁷ Virtuaalisella opiskelijaliikkuvuudella tarkoitetaan Virtuaaliammattikorkeakoulussa kotiammattikorkeakoulun lisäksi muissa korkeakouluissa tarjolla olevien opintojen hyödyntämistä pääsääntöisesti verkkovälitteisesti. Määritelmään sopii myös monimuoto-opetus, jossa verkkovälitteistä materiaalia hyödynnetään. (Virtuaaliammattikorkeakoulu – strategialinjaukset 2008–2015.)

kouluissa. Joka tapauksessa koordinoitua erillistä VirtuaaliAMK-toimintaa tarvitaan tulevaisuudessakin.

Merkittävänä syynä siihen, että VirtuaaliAMK-toiminta ei ole sulautunut kovin hyvin ammattikorkeakouluihin keskustelussa tuotiin esille myös se, että ammattikorkeakoulut eivät ole sitoutuneet Virtuaaliammattikorkeakouluun. Yhtä mieltä oltiin siitä, että verkko-opetusta tulisi koordinoida ja kehittää. Samalla epäroidään, miksi sen pitäisi tapahtua juuri VirtuaaliAMK:n kautta. Tärkeämpänä saatettiin kokea oman ammattikorkeakoulun kehittäminen. Opetushenkilökunta ei monesti koe Virtuaaliammattikorkeakoulua omakseen, VirtuaaliAMK-yhteishenkilön on jatkuvasti muistutettava opettajia siitä, että sisältöjä tulisi tuottaa sinne. Verkko-opetus ei toimi kuitenkaan niin, että sisällöt sijoitetaan VirtuaaliAMK:uun ja haetaan niitä sieltä.

Opiskelijat eivät tunne kovin hyvin Virtuaaliammattikorkeakoulun tarjontaa ja sen kautta suoritettavia opintoja. Joidenkin opettajien näkemyksen mukaan VirtuaaliAMK:n opinnot eivät sovellu opetussuunnitelmiin ja opiskelijoiden on vaikea löytää sieltä itselleen sopivaa edes valinnaisiin opintoihin. Sitoutumista katsottiin heikentävän myös sen, että Virtuaaliammattikorkeakoulusivuston kehitystyö on kesken, sivuston käyttäminen on hankalaa ja opintotarjonnan käytön seuranta vaatii paljon työtä.

7.1.3 Verkko-opetuksen visio

Keskustelun pohjana ollut väitelause:

”Meidän ammattikorkeakoulussamme nähdään, että on virheellistä tarkastella verkko-opetusta erillisenä muusta opetuksesta. Se on vain yksi väline ja menetelmä opetuksen kokonaisuudessa.”

Yleisesti ottaen osallistujat kokivat väitteen pitävän paikkansa. Väitteen sisällön toteuttaminen vaatii henkilöstön kehittämistä. Verkko-opetus tulee muuttamaan kaikkea opetusta ja sitä kautta organisaation toimintaa ja toimintakulttuuria tavalla, jota ei voida vielä täysin käsittääkään. On tärkeää kehittää opettajakoulutusta niin, että verkko-opetus on osa kaikkea opetusta.

Useimmissa ammattikorkeakouluissa ei ole olemassa selkeää verkko-opetuksen visiota. Verkko-opetusta pidetään kuitenkin tärkeänä opetusmuotona, jolle pitää saada johdon tuki ja riittävät resurssit sen toteuttamiseen. Pääasiassa oltiin sitä mieltä, että verkko-opetusta pitää hyödyntää tavoitteellisesti, mutta ei itsetarkoituksellisesti ja vain yhtenä menetelmänä muiden joukossa. Verkko-opetus ei ole itseisarvo, vaan tilannekohtaisesti pitää arvioida mihin toimintatapa soveltuu. Teknologian käyttö opetuksessa ratkaistaan pedagogisin perustein. Henkilökunnan vaihtuvuus tuo haasteita koulutukseen, jota uusien välineiden käyttö opetuksessa edellyttää.

Kaiken koulutustoiminnan tavoitteena tulee olla oppiminen. Verkko-opetuksella pystytään toteuttamaan monimuotoista opetusta. Verkko-opetus on menetelmä, joka monipuolistaa oppimista ja yhteisöllistä toimintaa. Lähtökohdiana verkko-opetuksen toteuttamisessa ovat koulutuksen tuottamat kompetenssit (työelämälähtöisyys). Verkko-opiskelun oppiminen on osa ammatillista substanssia ja kompetenssiosaamista.

On tärkeää saada verkko-opetus osaksi pedagogista strategiaa, osassa ammattikorkeakouluja se onkin osa opetuksen kokonaisuutta. Verkko-opetus voi olla myös osa esimerkiksi tieto- ja viestintätekniikan strategiaa, ei niinkään oma yksittäinen kehittämiskohde.

Valtakunnallista erikoistumista verkko-opetuksessa pidetään tärkeänä eri kohderyhmissä (nuori/aikuinen/eri tutkinnot). Verkko-opetus voi muodostaa koko opetusmenetelmän ja toiminnan perustan. Verkko-opetus ei sovi kaikkeen, mutta tavoitteeksi asetetaan, että opiskelijalla olisi joustavat mahdollisuudet opiskella, etenkin aikuiskoulutuksessa.

Keskustelussa erotettiin osaltaan verkossa tapahtuva opiskelu ja tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttö. Joku tulkitsi väitteen myös tarkoittavan sitä, että käytetään blended learning -toteutuksia. Joissakin ammattikorkeakouluissa painopiste on enemmän monimuotototeutuksissa, ei niinkään kokonaan verkototeutuksissa. Tähän liittyen keskusteluissa huomautettiin, että myös kokonaan verkossa toteutuvia opintojaksoja tai kokonaisuuksia tulee toteuttaa silloin, kun niille on oikea tarve ja peruste. Oppimisympäristön kehittäminen kokonaisvaltaisesti on oleellista, tapauskohtaisesti on mietittävä mikä on sopivin menetelmä. Verkko-opetus nähtiin yhtenä menetelmänä, joka luo joustavuutta opetukseen. Tavoitteeksi koettiin blended learning, sulautuva oppiminen. Harva opettaja mieltää itsensä pelkästään verkko-opettajaksi.

Yhteistä eri ammattikorkeakoulujen kesken oli keskustelussa tahtotila opetuksen kehittämiseen, vaikka keinoista ja tärkeysjärjestyksistä oltiin eri mieltä.

7.1.4 Verkko-opetuksen kriittiset kohdat

Keskustelun pohjana ollut väitelause:

”Meillä ei ole verkko-opetuksen kriittisiä kohtia, ilmenneet vaikeudet on jo ylitetty.”

Arviointiseminaarin keskusteluryhmissä koettiin, että esitetty väite ei pidä paikkaansa. Verkko-opetuksessa on paljon kriittisiä kohtia ja kehitettävää. Henkilöstön osaamisen kehittäminen ja vahvistaminen on johdon sitoutumisen rinnalla keskeisin kriittisin tekijä ammattikorkeakoulujen verkko-opetuksen kentillä. Ongelmana ovat myös materiaalien puute tai niiden valmistamisen kalleus (esimerkiksi ruotsin kielellä). Myös pienet ryhmäkoot, erityisesti

pienissä ammattikorkeakouluissa vaikeuttavat verkko-opetuksen käyttöönottoa ja kehittämistä. Kriittinen tekijä liittyy myös verkko-opetuksen ja lähiopetuksen vastakkainasetteluun, josta tulisi päästä eroon.

Kriittisiä verkko-opetuksen kehittämiskohteita koettiin olevan myös infrastruktuurissa ja teknisessä kehittämisessä, käyttäjätunnusasioissa, immateriaalioikeuksissa ja henkilötunnistuksessa. Haasteita ja vaikeuksia on osaamisessa ja tekniikassa ja osajia liian vähän. Kyseltiin, toisiko yhteinen infrastruktuuri ja tekniikka kaikkiin ammattikorkeakouluihin ratkaisua tähän. Esille nousi keskustelussa myös asiakastytymättömyys oppimisalustojen toimivuuteen.

Henkilöstön osaamisen uudistaminen ja ammatillisen osaamisen jatkuva kehittäminen on oleellista. Kriittisenä kohtana koettiin erityisesti henkilöstön motivoituminen ja sitoutuminen, opettajien tekniset ja verkkopedagogiset taidot sekä organisaation tuki niiden kehittämisessä. Jatkokoulutus, ajan tasalla pysyminen on haaste. Palkitsemiskäytännöistä on joissakin ammattikorkeakouluissa keskusteltu motivoinnin keinona. Eräs esiin noussut kriittinen kohta oli opettajien osaamisensa jakaminen. Myöskään aineistojen jakaminen ei ole itseäänselvyys. Omassa tiimissä saatetaan toimia hyvin, mutta yleistä jakamista ei tapahdu.

Verkko-opetuksen kehittämisen integroiminen opetussuunnitelmatyöhön ja tulevaisuuden ammatillisiin osaamisvaateisiin on eräs kriittinen tekijä, samoin verkko-opetuksen verkkomateriaalin yhdenmukaisuus ja samanlaatuisuus sekä tutkintojen laadunvarmistus. Haasteena koettiin myös verkko-opetuksen laadun tutkimus. Tarvittaisiin tutkimusta vaikuttavuudesta, oppimistuloksista ja siitä, mitä verkko-opetus tuottaa. Kaiken kaikkiaan oppimisen laatuksilymykset ja laatu suhteessa resursseihin koettiin tärkeinä. Edelleen verkko-opetuksen kriittinen kohta on toiminnan taloudellisuus sekä opettajien työehtosopimus ja korvauskysymykset. Perusrahoitus verkko-opetukseen nähtiin tärkeänä sekä nostettiin esiin myös erillinen organisaation tuki. Myös oikeudenmukainen resursointi keskusteluttaa – miten sitä mitataan.

Yksi kriittinen kohta verkko-opetuksessa on opiskelijälähtöisyys ja opiskelijoiden saaminen työskentelemään aktiivisesti verkko-opintojaksoilla. Opettajien haasteena on luoda mielekkäitä verkkototeutuksia. Tutkintotavoitteisten opiskelijoiden motivointi koettiin kriittisenä kohtana. On-line-toiminta on myös eittämättä haaste.

Edelleen verkko-opetuksen kriittisinä kohtina nähtiin muun muassa riippuvaisuus tietoverkon toimivuudesta, verkkotukihenkilöiden vähäinen määrä, opiskelijoiden varautunut suhtautuminen verkko-opetukseen, kansainvälisyysvaateet, t&k-toiminta, yritys yhteistyö, yhteistyö eri toimijoiden kesken, asiakaslähtöisyyden tuominen korkeakouluyhteisöihin ja verkko-opintojen kehittämisen pitkäjänteisyys.

Väite nähtiin myös vaarallisena ajatuksena, joka voi johtaa itsetyytyväisyyden tilaan. Tietyt kriittiset kohdat verkko-opetuksen käynnistämässä on saatettu ylittää, mutta todennäköisesti uusia, kriittisiä kohtia on tulossa. Verkko-opetus ja teknologia kehittyvät jatkuvasti ja näin myös syntyy uusia ongelmia ja ratkaistavia asioita, kuten esimerkiksi palomuurit. Keskeisiä kysymyksiä ovat miten teknologiaa käytetään ja miten eri toimijat voisivat toimia yhdessä ja kehittää yhdessä verkko-opetusta.

Ongelmia on myös koettu olevan siinä, että verkko-opetusta pidetään itsestään selvyytenä ja kaikenlaisiin hankkeisiin on annettu tukea mieltämättä hankkeiden tarkoituksenmukaisuutta. Verkko-opetuksen ongelmakohtia tulee ennakoida, tukihenkilöitä tarvitaan ja resursseja tarvitaan. Kuitenkin, verkko-opetukseen siirtyminen on vain pieni osa suuresta opetuksen kehittämistyön kokonaisuudesta.

Keskustelussa nousi myös esiin, että materiaalin saatavuutta ei pidetä kriittisimpänä kohtana, vaan kriittisin kohta on se missä määrin onnistutaan luomaan pedagogisesti mielekkäitä verkko-opiskelu ja -opetuskokonaisuuksia mikä liittyy keskusteluun toteutuksen laadusta. Tällöin keskiöön nousee opiskelijan oppimisprosessin, ei materiaalin, suunnittelu. Mielekkään verkko-oppimisprosessin suunnittelu edellyttää aikaa ja vaivaa sekä verkkotoimintaympäristön tuntemusta. Näin ollen kriittisimmän kohdan koetaan olevan siinä, saako opettaja tarvitsemansa tuen silloin, kun tuen tarve on ajankohtainen. Onko organisaatiolla valmiuksia tarjota räätälöityä, tarvelähtöistä ja oikea-aikaista tukea?

7.1.5 Verkko-opetuksen johtaminen

Keskustelun pohjana ollut väitelause:

”Meillä verkko-opetuksen johtaminen sisältyy ylimmän johdon ja välijohdon normaaliin toimenkuvaan. Se ei tarvitse erityistä suunnittelua, organisointia saati työnjaollista vastuuttamista.”

Väite ei pidä paikkaansa kaikissa arviointikeskustelussa edustetuissa ammattikorkeakouluissa. Keskustelussa koettiin, että ammattikorkeakouluissa ei johdeta verkko-opetusta ja johdon sitoutuminen puuttuu useista ammattikorkeakouluista. On enemmän puhetta kuin tekoja eli esimerkiksi linjauksia ja resursointia. Joissakin verkko-opetuksen johto on delegoitu erillisille kehittämisyksiköille, joissa se on yksi kehittämiskohde muiden rinnalla. Ongelmana koetaan monessa tapauksessa se, että keskijohto ei toimi verkko-opetuksen kehittämiseksi, vaikka se saattaa olla vastuutettu juuri sille.

Verkko-opetuksen johtaminen sisältyy normaaliin johtamiseen, mutta vaatii osaamisen johtamista, keskitettyä resurssien hallintaa ja profiloitumista sekä tiettyä yhteistoimintaa. Verkko-opetuksen johtaminen nähdään osaamisen johtamisena. Korkeakoulun sisäinen työnjako on entistä tärkeämpää. Vaikka johto olisi sitoutunut verkko-opetuksen kehittämiseen, työnjaon on oltava selkeä myös eri tason henkilöstöllä (opetussisältö, tekniikka/ohjelmien valinta). Toiminnan taloudellisuus on otettava huomioon ja huomioitava opettajien työaikaressurssien järkevä käyttö.

Johdon kouluttaminen siitä näkökulmasta mitä verkko-opetus tarkoittaa, on tärkeää.

Verkko-opetuksen toteutus edellyttää osittain keskittämistä (oppimisympäristö, tuki, koulutus) mutta varsinainen opetuksen toteutus on hajautettava. Verkko-opetuksen kehittäminen ja toteuttaminen vaatii suunnittelua ja työnjakoa, ennen kaikkea koordinoitua ja vastuutus eri tasoilla on oltava selkeää.

Toisaalta keskustelussa pidettiin parempana ratkaisua, jossa verkko-opetuksen johtaminen ja kehittäminen vastuutetaan selkeästi yhdelle henkilölle, koska kollektiivisen vastuun ei koettu toimivan. Vastuuhenkilöllä oltava riittävät valtuudet ja resurssit. Johto vastaa strategisista ja substanssilinjauksista.

Verkko-opetus on edelleen marginaalissa ja sen kehittäminen edellyttää systemaattista suunnittelua ja johdon tukea. Tarvetta olisi verkko-opetuksen strategiselle edistämiseksi, verkko-opetuksen koordinoitua ja kehittämistukea tarvitaan. Johdon ja keskiyhdön tuki ja kannustus olisi erittäin tärkeää.

Ylemmän johdon on oltava sitoutunut verkko-opetuksen kehittämiseen. Verkko-opetuksen johtaminen voi sisältää esim. päätöksiä profiloitumisesta, mikä on johdon tehtävä. Sen jälkeen asiat johdon toimesta delegoidaan ja jalkautetaan.

Verkko-opetustaitojen suunnitelmallinen kehittäminen tulisi toteuttaa osana henkilöstökoulutusta. Suunnittelun merkitys erityisesti korostuu verkko-opetukseen perustuvassa opetusmallissa. Koettiin, että suunnittelua tarvitaan sekä ylimmän johdon tasolla että toteuttavan organisaation puolella. Tarvitaan koordinoitua ja tuki. Opettajat tarvitsevat verkkotukihenkilöitä ja asiantuntija-apua verkko-opetuksen toteuttamisessa. Tämä tarkoittaa sitä, että organisaatiossa pitää olla täysipäiväisiä henkilöitä verkko-opetuksen toteutuksen tukena ja tuki tulee tuoda lähemmäksi käyttäjiä.

Verkko-opetuksen toteutus on koulutusohjelmajohtajan vastuulla, sillä verkko-opetusta toteutetaan koulutusohjelmakohtaisesti. Esille nousi, että myös opettaja voidaan ymmärtää verkko-opetuksen johtajana ja esimerkiksi tutkivan oppimisen ajattelua sovellettaessa myös opiskelija johtaa opetusta osaltaan. Johtoa tarvitaan, mutta voidaan toisaalta katsoa ”johtamista” myös eri ikkunoista ja eri tasoilla.

Verkko-opetus hakee edelleen paikkaansa ja muotoaan ammattikorkeakouluissa. Verkko-opetusta johdetaan erillisenä toimintona; ylin johto on kiinnostunut verkko-opetuksesta, mutta sillä ei ole aikaa perehtyä siihen mm. sen vaatiman laajan erityisosaamisen vuoksi.

Tavoitesopimuksissa verkko-opetukselle asetetut tavoitteet on välitetty keskijohdolle, joka vastaa toteutuksesta. VirtuaaliAMK-yhteyshenkilöillä ei ole usein valtuuksia tehdä päätöksiä verkko-opetukseen liittyen. Yhteyshenkilö edistää tässä tilanteessa verkko-opetusta organisaation sisäisellä lobbaamisella ja resurssit voivat jäädä alimitoitetuiksi. Ammattikorkeakoulun johtoryhmässä tulisi ammattikorkeakoulujen edustajien mielestä olla verkko-opetuksesta vastaava henkilö. Tämä parantaisi verkko-opetuksen asemaa ammattikorkeakoulussa. Toisena vaihtoehtona tälle nähdään se, että johdon ja verkko-opetuksen asiantuntijoiden välillä vahvistetaan vuoropuhelua.

Verkko-opetusta kuten mitään muutakaan toimintaa ei voi johtaa ilman visiota, näkyä ja organisointia. Verkko-opetuksen johtamisen tulee toteutua kaikilla organisaation tasoilla. Ei riitä, että on ylemmän ja välijohdon selkeät toimenkuvat. Tehtävät ja vastuut tulee jakaa selkeästi. Johtamisvastuuseen liittyy myös operatiivinen vastuu. Verkko-opetus vaatii erillistä suunnittelua ja se pitää resursoida. Verkko-opetus edellyttää johdon, opetushenkilöstön ja teknisen henkilöstön yhteistyötä.

7.1.6 Verkko-opetuksen ja t&k-toiminnan yhteistyö

Keskustelun pohjana ollut väitelause:

”T&k-toiminnassa verkko-opetuksella on meille ennen kaikkea välineellinen tehtävä – tukea t&k-työskentelyä.”

Verkko-opetuksen ja t&k-toiminnan välisen yhteyden sekä toimivan yhteistyön toteuttamisen hahmottaminen koettiin arviointikeskustelussa vaikeana. Verkko-opetus ja t&k-toiminta voi olla vuorovaikutteista ja toisiaan tukevaa. Jos toimintaa tarkastellaan t&k:n suunnasta, niin väite pitää paikkansa, mutta jos taas puolestaan opetuksen suunnasta, niin väitettä ei välttämättä ole syytä allekirjoittaa. Käytännössä verkko-opetuksen ja t&k:n yhteistyö on vielä vähäistä eikä se ole suunnitelmallista. Yhteistyö toteutuu yleensä erillisten hankkeitten puitteissa. Verkko-opetus digitaalisine menetelmineen mielletään tällöin usein sähköisenä työkaluna ja se on välineellisessä roolissa hanketoiminnassa.

Verkko voi olla keskeinen työympäristö ja -väline hanketoiminnassa ja hankkeissa opiskelussa. Myös yritysten kehittämishankkeissa verkkomenetelmät lisäävät mahdollisuuksia uudistaa t&k-toimintaa. Verkko voidaan nähdä

mahdollistajana esimerkiksi hankkeistetussa oppimisessa ja globaalitoiminnassa sekä tuotekehityksessä virtuaaliyhteisöissä.

Välineenä verkko mahdollistaa laajassa hankkeessa kaikkien osallistumisen ja myös kansainväliset hankkeet, kun eri toimijat pääsevät yhteisiin aineistoihin käsiksi. Verkon pääroolina ammattikorkeakoulun edustajien mielestä on nimenomaan työskentelyn tukeminen. Verkko-opetus on pääasiassa tukitoiminto tutkimus- ja kehitystoiminnalle ja useissa t&k-hankkeissa käytetään verkko-oppimisalustaa. Verkon käyttämisen taustalla on erityisesti kustannustehokkuuteen pyrkiminen.

Periaatteessa väitettä pidettiin allekirjoitettavana, mutta samalla tuotiin esille myös sisällöllinen ulottuvuus; verkko-opetus ei ole kuitenkaan *vain* väline t&k-toiminnassa. Verkko-opetuksen rooli on kehittymässä opetus-t&k-aluekehitys-kolmiossa. Verkko-opetuksella voi myös kehittää t&k-toimintatapoja työelämän kanssa globaalisti ajasta ja paikasta riippumattomasti niin, että kiireinen työelämä ehtii olla projekteissa mukana. T&k:ssa voidaan uudistaa työtapoja, yhdistää opiskelu ja t&k verkossa. Esimerkiksi Living Lab -tyyppisissä malleissa, joista myös ammattikorkeakoulukentässä on positiivisia kokemuksia, voidaan yhdistää työelämä mukaan t&k-hankkeisiin ja opiskelijoiden oppimisprosessiin. Paitsi väline, verkko-opetus on myös työ- ja toimintamenetelmä t&k:ssa. T&k-toiminnan kautta saadaan uutta osaamista, jota työstehtään ja jaetaan verkon välityksellä. Tavoitteena on opetuksen ja t&k:n integrointi. Tällöin verkko-opetus on osa t&k:ta.

Ammattikorkeakoulujen edustajien mielestä verkkoa voisi käyttää hankkeissa vielä systemaattisemmin. Kyseessä voi olla myös erilaisten kehitysprojektien toteuttaminen verkko-opetus pohjaisesti. Verkko-opetuksen eri muotoja, oppimista verkkoympäristöissä tai virtuaalisia työmenetelmiä myös tutkitaan ja kehitetään t&k-hankkeissa. Opintojakson tuottamisesta ja toteuttamisesta voidaan muodostaa myös sinällään t&k-projekti. Verkko-opetuksella ja t&k:lla nähtiin siis olevan sekä välineellinen että sisällöllinen, koulutuksen sisältöä kehittävä yhteys.

Verkko-opetuksen ja t&k-toiminnan yhteistyö on kehittymässä oleva alue, joka on tärkeä huomioida ja jossa haasteena koetaan olevan ulkopuolinen rahoitus. Rahoitus ohjaa t&k-toimintaa voimakkaasti, joten verkko-opetuksen ja t&k-hankkeiden yhdistäminen tehdään aina rahoittajan ehdoilla.

7.1.7 Ammattikorkeakoulujen verkko-opetuksen tahtotila

Keskustelun pohjana ollut väitelause:

”Meillä verkko-opetus on jo melkein vakiintunut käytänne. Sen toteuttaminen ja kehittäminen on osa normaalia pedagogista toimintaa.”

Ammattikorkeakoulun tahtotilaa verkko-opetuksen kehittämiseen ei kaikissa tapauksissa koettu olevan olemassa. Tahtotila on vain joillakin uudistajayksilöillä. Tahtotilaa saatettiin luonnehtia keskustelussa siten, että ”meillä kaikissa koulutuksissa pitää käyttää oppimisalustaa”. Esitetty väite allekirjoitettiin arviointikeskustelussa yleisesti, mutta toisaalta sitä tarkennettiin niin, että TVT:n hyväksikäyttö opetuksessa on arkipäivää, mutta ei voida sanoa, että ”varsinainen verkko-opetus” olisi vakiintunut käytänne. Useimmissa ammattikorkeakouluissa verkko-opetuksen voidaan katsoa pääosin olevan osa normaalia pedagogista kehittämistoimintaa. Koko ajan on kuitenkin seurattava toimintaa. Tahtotilaa voidaan määritellä esimerkiksi kuvauksella: ”melkein vakiintunut, muttei ole valmis opetusmenetelmä”. Asennekysymys on keskeinen ja se voidaan määritellä niin, että verkko-opetus on jo osa tai sen on oltava osa opetusta. Pedagoginen kehittäminen on nimenomaan oppimisen tapojen kehittämistä. Esille keskustelussa nostettiin myös koulutusohjelmien kansainvälistämisen mahdollisuus virtuaaliopintojen kautta.

Verkko-opetusta ei tarvitse enää perustella. Se on osa nykyistä maailmaa, haluttiin tai ei. Verkko-opetuksilla tavoitellaan työelämän kompetensseja. Verkko-opetus on vakiintunut osana normaalia lähiopetusta tukevaa toimintaa ja kehittyy osana ammattikorkeakoulun opetusta ja pedagogista kehittymistä. Toisaalta sen kehittäminen vaatii jatkuvaa työtä. Sitä kehitetään ja toteutetaan koko ammattikorkeakoulussa jatkuvasti. Koska ollaan vasta kehittymisen alkuvaiheessa, ”on juostava kovaa, että pysyy edes paikallaan”. Toiminnan tavoite on parempi osaaminen.

Tahtotila on selkeästi olemassa, mutta kehityshaasteita on edelleen olemassa ja tarvitaan opetuksen kriittistä tarkastelua ja kehittämistä. Toisaalta saatettiin kokea myös niin, että ei voida sanoa verkko-opetuksen olevan vakiintunut käytänne, koska esimerkiksi ikääntyneet opettajat eivät halua käyttää verkko-opetusta tai opettajilla on vahvoja asenteita miten tiettyjä oppiaineita tulee ja voidaan opettaa. Tutkimusta todettiin olevan riittämättömästi siitä, millaisia tuloksia saavutetaan verkko-opetuksella ja ovatko pedagogiset linjat oikean suuntaisia.

Vaikka verkko-opetuksen tahtotilaa on ja verkko-opetuksen asema on melko vakiintunut, tahtotila vaihtelee kuitenkin koulutustaloittain. Tahtotilasta huolimatta verkko-opetuksen kehittäminen on usein yksittäisten opettajien toimintaa. Verkko-opetus haastaa jatkuvaan kouluttautumiseen, sillä uudet

sosiaaliset verkkoympäristöt ja työkalut vaativat perehtymistä. Erityisinä kehityskohteina nähdään opetuksen laatu ja verkko-opetuksen yhdistäminen pedagogiseen ajatteluun. Verkko-opetukseen liittyvien yhteistyöverkoston rakentaminen vaatii paljon työtä.

Väitteen hyväksyminen edellyttäisi yksimielisyyttä siitä, mitä on verkko-opetus tai mitä on vakiintunut käytäntö. Aina on jotain kehitettävää, pedagoginen kehittäminen on normaalia toimintaa ja tulee varoa itsetyytyväisyyden tilaa, jossa koetaan että kaikki on tehty. Kaiken toiminnan kehittämisessä on kyse kokonaissuunnittelusta pitkällä aikajänteellä. Voidaan myös tehdä valintoja ja valita esimerkiksi verkko-opetukseen panostamisen ja kansainvälisiin tai työelämäyhteyksiin panostamisen välillä. Arviointikeskustelussa kyseltiin ja kyseenalaistettiin, miksi nimenomaan verkko-opetus tulisi nähdä ainoana pedagogisen kehittämisen ratkaisuna.

7.1.8 Johtopäätöksiä väittämistä

7.1.8.1 Ammattikorkeakoulujen verkko-opetuksen strategioilla tärkeä merkitys

Arviointi toi esiin verkko-opetuksen strategisen johtamisen merkityksen. Ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuva koulutus näyttää toimivan hajanaisesti ohjattuna ja johdettuna. Siinä ei tunnisteta toiminnan tavoitteita ja merkitystä ammattikorkeakouluopetuksen keskeisenä osana.

Arviointitietojen perusteella osalla ammattikorkeakouluja on käytössään erillinen verkko-opetuksen strategia, joka ohjaa suunnittelua ja toteuttamista. Osa ammattikorkeakouluista on kehittänyt puolestaan verkko-opetustaan kiinteästi osana pedagogista strategiaa, mitä voidaan pitää hyvänä ratkaisuna. Verkko-opetuksen strategiseen työskentelyyn käytännössä vaikuttava keskeinen tekijä on pitkäjänteisen kehitystyön vaatima henkilöresursointi organisaatiossa. Opetussuunnitelma on opetusta ohjaava strateginen asiakirja, johon verkossa tapatuvan koulutuksen kehittämisen tulisi kytkeytyä.

Arviointi herätti ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvan opetuksen kehittämisen strategioihin liittyviä pohdintaa ja toi esille merkittäviä kysymyksiä. Verkko-opetuksen nykytilanne ammattikorkeakouluissa on jokseenkin kirjava. Kunkin väittämän mukaisen vision tai kehittämistä edellyttävän tilanteen kohdalla vastaukset vaihtelivat. Yhteisten käytänteiden puuttuminen antaa mahdollisuuksia erilaisten käytännön verkko-opetustapojen toteuttamiseen, mitä voidaan pitää toisaalta hyvänä asiana. Kuitenkin voidaan myös pohdita, olisiko kansallisesti syytä kohdentaa resursseja verkko-opetuksen kehittämiseen yhtenäisemmällä mallilla tai viranomaisohjauksella. Ammattikorkeakoulut eivät selvästikään näytä vastanneen tähän valtakunnalliseen yhtenäiseen kehittämistavoitteeseen tai eivät näe sitä tarpeellisena. Kysymys siitä, missä

opinnoissa ja miten laaja-alaisesti verkko-opetusta pitäisi kehittää, on koulutuksen ja oppimisen laadun kannalta oleellinen. On syytä pohtia, tuottaako esimerkiksi verkossa kokonaan toteutettu opiskelu käytännön osaajia, joilla on aito syvälinen ammatillinen osaaminen ja joita työelämä tarvitsee. Arvioinnin pohjalta valtakunnallinen tai keskitetty ohjaus ei liene niinkään tarpeen kuin että kussakin ammattikorkeakoulussa herättäisiin huomaamaan verkko-opetuksen kehittämisen ja suunnittelun tarve ammattikorkeakoulun oman toiminnan kehittämisen osana. Saattaisi olla eduksi, että ammattikorkeakouluissa selkeästi linjattaisiin verkko-opetuksen roolia.

Keskeinen kysymys tulevaisuuden kannalta on, miten korkeakoulu itse varmistaa koulutuksen laadun. Sulautuvan, blended learning -opetuksen kehittämistä voidaan ylipäättään pitää merkittävänä strategisena valintana myös siinä mielessä, että oppilaitos varmistaa siinä omaa tulevaisuuttaan. Oman itsensä ja tulevaisuutensa kannalta ammattikorkeakoulu ottaa huomioon koulutuksen laadun ja työelämälähtöisyyden kehittämisen myös verkossa tapattavan koulutuksen mahdollisuuksia hyödyntämällä.

Verkko-opintojen haasteet tulivat hyvin esille väitteessä kuusi ”kriittiset kohdat.” Lista on pitkä. Johdon sitoutuminen ja resurssien luominen sekä turvaaminen verkko-opetuksen kehittämiseksi nousee selvästi esille. Yksittäisen opettajan henkilökohtainen kiinnostus ja työpanoksen suuntaaminen verkko-opintojen kehittämiseen on useimmissa oppilaitoksissa ollut kehittämisen kantava voima.

Tällä hetkellä kehittäminen on vielä yksittäisen opettajan varassa, mutta se ei riitä viemään laajemmin opetuksen muutosta eteenpäin. Tarvitaan koko organisaation verkko-opetuksen strategista suunnitelmaa ja koulutusohjelmittain on tehtävä verkko-opetusta tukevia ratkaisuja sekä tuettava opettajien motivoitumista uusien opetuksen toimintamallien ja -välineiden käyttöön.

7.1.8.2 Verkko-opetuksen johtamisessa koulutusohjelmajohtajat avainasemassa

Verkko-opetuksen johtaminen ei ole selkiintynyt ammattikorkeakouluissa. Johdon osallistuminen verkko-opetuksen kehittämiseen ja organisointiin on liian usein enemmän puhetta kuin tekoja.

Verkko-opetuksen johtaminen vaatii ammattikorkeakoulujohdolta systemaattisen suunnittelun, organisoivan johtamisen sekä toteuttamisen työnjakojen valtuuttamista ja resursointia. Henkilöstön osaamisen kehittämiseen tarvitaan myös ammattikorkeakoulujohdon taloudellinen sitoutuminen. Käytännössä on usein kysymys siitä, että niin suunnitteluun, organisointiin kuin toteutukseen nimetään toimenkuvallisesti määritellyt henkilöt ja tarvittaessa yksiköt.

Ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvan opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa koulutusohjelmajohtajat ovat avainasemassa. He välittävät ammattikorkeakoulun ja sen ylemmän johdon pedagogiset linjaukset koulutusohjelmiin, opintojaksoille sekä kouluttajille. Koulutusohjelmajohtajien tehtävä on sitoa verkkopedagogiikan kehittäminen ja toteutus muuhun pedagogiseen toimintaan.

Ammattikorkeakoulut ovat tiedostaneet koulutusohjelmajohtajien keskeisen roolin verkossa tapahtuvan opetuksen kehittämisessä ja toteuttamisessa. Useissa ammattikorkeakouluissa koulutusohjelmajohtajat eivät käytännössä ole sitoutuneet ko. työhön. Osittain tämä johtuu kyseisen roolin henkilökohtaisesta hahmottumattomuudesta, osittain organisaation vastuutuksista tai niiden puuttumisesta.

7.1.8.3 Virtuaaliammattikorkeakoulu mahdollisuuksien kenttänä

Arviointi on osoittanut, että Virtuaaliammattikorkeakoulun kehittämiseen liittyy erilaisia ja keskenään ristiriitaisiakin näkemyksiä. Arviointiryhmä on yhtä mieltä siitä, että Virtuaaliammattikorkeakoulu pitää vakiinnuttaa ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvan opetuksen kehittämisen ja sen koordinoimisen toimijaksi. Ammattikorkeakouluilla on erilaisia näkemyksiä siitä, mitä sen tehtävät sitten tarkemmin ovat. Virtuaaliammattikorkeakoulua tulisi avata mahdollisuuksien kenttänä. Kansallinen laaja verkostoyhteistyö Virtuaaliammattikorkeakoulutoiminnassa on sinällään erityinen vahvuus ja piirre, joka on herättänyt kansainvälistäkin kiinnostusta.

Joustavien opiskeluoikeuksien asiantuntijaryhmän tekemän kyselyn (Vainio 2008) mukaan Virtuaaliammattikorkeakoulun portaalissa ei vielä ole kaikkien ammattikorkeakoulujen tarjontaa. Vähäiseen tarjontaan näyttäisi olevan kaksi pääsyä: virtuaaliopetusta ei ole strategisesti vielä nähty merkittäväksi opetuksen muodoksi ammattikorkeakouluissa ja virtuaaliopetusta taitavia opettajia on vielä liian vähän ammattikorkeakouluissa. Kyselyn mukaan tällä hetkellä VirtuaaliAMK-tarjonta vaihtelee sekä määrältään, sisältöitään että laadultaan. Portaalin kautta tarjotut opintojaksot ovat ensisijassa valinnaisia opintoja. Tarjontaa tulisi kuitenkin olla myös ammatillisiin opintoihin, jotta tarjonta aidosti hyödyttäisi opiskelijoita. Suuria alakohtaisia vaihteluita on virtuaaliopetuksen osaamisessa ja tarjonnassa ja tätä kautta myös opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksissa. Tekniikkapainotteisissa ammattikorkeakouluissa on vähemmän virtuaaliopetusta ja virtuaaliopintotarjontaa.

Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulussa on tehty viime vuosina useita tutkimuksia (esim. Leppisaari, Vainio & Tenhunen 2007; Leppisaari & Vainio 2007), joiden tulokset osoittavat opettajien oppineen laajamittaisessa verkostoyhteistyössä omaa työtään hyödyttäviä verkkopedagogisia taitoja, uusien virtuaalisten työkalujen käyttöä, verkostoyhteistyön taitoja sekä hyödyntäneen

erityisen vahvasti kollegiaalisen asiantuntijuuden kehittämisen ja jakamisen mahdollisuuksia. Tutkimukset (esim. Leppisaari & Vainio 2006a; 2006b; 2008) ovat osoittaneet myös verkkomentoroinnin mahdollisuudet tukea opettajia verkko-opetustaitojen oppimisessa ja tarpeen kehittää uudenlaisia, asiantuntija- ja vertaismentorointia hyödyntäviä opettajien osaamisen kehittämisen muotoja.

Virtuaaliammattikorkeakoulu voisi toimia ammattikorkeakoulujen tukena verkko-opetuksen strategisten linjausten hahmottamisessa ja käytännön organisointimallien rakentamisessa sekä henkilöstön osaamisen kehittämisessä. Virtuaaliammattikorkeakoulu voisi myös tukea ammattikorkeakouluja keskitetyssä teknologiaratkaisujen valinnassa sekä ehkä tietyin osin myös huolehtia ammattikorkeakoulujen informaatio- ja kommunikaatioteknologian infrastruktuurista ja siihen liittyvästä palvelusta ja tuesta. Kuitenkin on tiedostettava, että ammattikorkeakoulujen kehitystoimintaa ohjaavat myös kunta- ja rahoittajataso strategiset päätökset ja alueelliset kehitystavoitteet.

Arvioinnissa tuli esille, että Virtuaaliammattikorkeakoulu ei vielä ole pysynyt toimimaan kovin hyvin materiaalipankkina. Voidaankin kysyä, olisiko opetusministeriön jatkossa syytä ohjata liikkuvuusrahan tavoin rahoituspalkkiota ammattikorkeakouluille, jotka tuottavat ja sijoittavat sisältöjä yhteiseen portaaliin. VirtuaaliAMK:n koulutuspalveluissa tulevaisuudessa tulisi vahvemmin nostaa esille tulevaisuuden oppimisympäristöjen yhä avoimemmaksi ja yhteisöllisemmäksi muuttuva luonne. VirtuaaliAMK voisi olla tukemassa yhteisöllistä oppimista muuttuvassa oppimis- ja toimintakulttuurissa. Tulevaisuudessa mielekkäiden pedagogisten ratkaisujen tarjoaminen voisi olla sen keskeinen tehtävä. Näin Virtuaaliammattikorkeakoulu voisi olla merkittävä tulevaisuuden verkko-opetusosaamisen asiantuntija ja toimia kehittäjän roolissa ammattikorkeakouluverkoston yhteisten verkkopedagogisten t&k-hankkeiden koordinaattorina. Sen tehtävänä tulisi olla rohkeasti 'askeleen edellä' ja tuoda uusia tuulia korkeakouluverkostoon. Aloitettu virtuaalisen opiskelijaliikkuvuuden edistäminen on edelleen yksi Virtuaaliammattikorkeakoulun keskeinen tehtävä. Myös virtuaalisen opettajaliikkuvuuden ja opetuksen vaihtomahdollisuuksia tulisi ennakkoluulottomasti selvittää.

Virtuaaliammattikorkeakoulu on selkeästi edistänyt ammattikorkeakoulujen yhteistyötä ja verkostoitumista. Se on edelleenkin sen toiminnan yksi keskeinen tavoite, sillä ammattikorkeakoulujen yhteistyötä tulee jatkuvasti edistää. Virtuaaliammattikorkeakoulu-konseptiin kohdistuva kritiikki liittyy siihen, että Virtuaaliammattikorkeakoulu ei voi ottaa ammattikorkeakoulujen tehtäviä itselleen toimimalla ikään kuin ammattikorkeakouluna ammattikorkeakoulujen joukossa. Virtuaaliammattikorkeakoulu tuleekin nähdä palveluperiaatteella toimivana verkko-opetuksen resurssi- ja tukikeskuksena. Sen tehtävänä voidaan selkeästi pitää puitteiden luomista ja vahvistamista verkostoyh-

teistyölle ja tulemista näkyviin erilaisten toimijoiden tukemisen avulla. Ammattikorkeakoulujen suhtautuminen Virtuaaliammattikorkeakoulun näyttää melko jännitteiseltä ja on pohdittava, miten ammattikorkeakouluissa voitaisiin vahvistaa Virtuaaliammattikorkeakoulun ”omistajuutta” ja päätösvaltaa. Tarvitaan myös opetusministeriön koulutuspoliittisia linjauksia, joiden avulla selkiytettäisiin toiminnan intressejä, työnjakoa ja vastuita.

7.1.8.4 Työelämälähtöistä verkko-opetusta t&k:n tuella

Opetus ja t&k-toiminta näyttävät ammattikorkeakouluissa olevan edelleen pitkälti irrallaan toisistaan. Yhteyttä ei ole tai sitä ei nähdä. Miten työelämäyhteistyötä voisi verkko-opetuksen kautta edistää ja tuoda osaksi ammattikorkeakoulun arkea? Miten verkko-opetus voisi olla sekä välineellinen että sisällöllinen sillanrakentaja ammattikorkeakouluopetuksen, ammattikorkeakoulun t&k-toiminnan ja aluekehitysvaikutuksen ja siihen keskeisesti nivoutuvan yritys yhteistyön välillä?

Verkossa tapahtuvan koulutuksen roolina näytetään pitkälti pidettävän välineellisenä sillanrakentajana toimimista ammattikorkeakoulun opetuksen, t&k-toiminnan ja alueellisen yritys yhteistyön välillä. Tulevaisuuden haasteena on luoda hyviä käytänteitä työelämälähtöisyyttä edistävien verkkopedagogisten t&k-projektien toteuttamiseen korkeakoulun ja työelämän yhteistyössä. Tutkimus- ja kehitystoiminnan keinot tukea autenttisen verkko-opetuksen kehittymistä ja hyvien käytänteiden rakentumista tulee tiedostaa. Tässä ovat tärkeitä elementtejä aluevaikuttavuus, verkostot ja yritys yhteistyö. Verkon välineellisen t&k:ta tukevan roolin lisäksi tulee verkossa tapahtuvan koulutuksen kehittämisessä vahvistaa uudenlaista tulkintaa opetuksen ja t&k:n yhteen nivomisesta: kehittämisprojektin perustana on työelämälähtöinen ongelma, jota opettajien, työelämäasiantuntijoidien, opiskelijoiden ja tutkijoiden yhteistyössä analysoidaan, kehitetään, toteutetaan ja jalostetaan sekä mallinnetaan ratkaisuja sovellettavaksi uusissa yhteyksissä. Koulutuksen, t&k:n ja aluekehitysvaikutuksen integroinnin avulla tuetaan työelämän osaamistarpeita mutta myös vastavuoroisesti verkko-opetuksen kehittymistä ja hyvien käytänteiden rakentumista.

Valitettavasti ammattikorkeakoulut eivät ole lähteneet t&k-toiminnan kehittämisessä siitä lähtökohdasta, että se tulisi tuoda osaksi opetusta. Kyse lie-nee enemmänkin siis asenteesta, kuin varsinaisista ongelmista t&k:n ja opetuksen yhdistämisessä.

Keskusteltaessa pedagogisen kehittämisen painopisteistä, olisi syytä tiedostaa, että valittiinpa kansainvälistyminen tai työelämäkehittäminen pedagogisen kehittämisen painopistealueeksi ei niiden kehitystyössä voida edetä kovin pitkälle hyödyntämättä siinä samalla verkon tuomia mahdollisuuksia.

8 Virtuaaliammattikorkeakoulun toteuttamat opiskelijakyselyt 2006 ja 2007

Verkko-opetuksen laadunarvioinnissa ja kehittämisessä keskeinen, mutta usein liian vähälle huomiolle jäävä, näkökulma on opiskelijan oma kokemus opiskelun sujumisesta.

Opiskelijakyselyt vuosina 2006 ja 2007 on toteuttanut Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu yhteistyössä eri tahojen kanssa. Vuoden 2006 kyselyyn on vastannut 5983 opiskelijaa ja vuoden 2007 kyselyyn 5419 opiskelijaa. Kyselyn tavoitteena on ollut kartoittaa AMK-opiskelijoiden verkko-opiskelukäytäntöjä, selvittää miten VirtuaaliAMK-palvelut vastaavat AMK-opiskelijoiden tarpeisiin, selvittää verkko-opintojen käyttöä, esteitä ja mahdollisuuksia sekä kehittää Virtuaaliammattikorkeakoulun ja ammattikorkeakoulujen palveluita kyselyn tulosten perusteella. Kyselyissä kartoitetaan virtuaalista opiskelijaliikkuvuutta ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden verkko-opiskelukokemuksia ja -käytäntöjä. Verkko-opinnoilla tarkoitetaan kyselyssä opintoja, jotka suoritetaan kokonaan tai lähes kokonaan tietoverkon välityksellä.

Joustava opiskeluoikeus tarkoittaa sitä, että opiskelija voi valita opintoja muista ammattikorkeakouluista. Ammattikorkeakoulut tarjoavat virtuaaliopintojaan Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulun portaalin kautta.

Kehittämistoimenpiteillä halutaan taata opiskelijoille tasapuoliset oikeudet virtuaaliseen opiskelijaliikkuvuuteen. Portaalin kautta jaettava koulutus-tarjonta edistää koulutuksen saatavuutta ja lisää opiskelijoiden yksilöllisiä valinnan mahdollisuuksia (VirtuaaliAMK:n strategialinjaukset vuosille 2008–2015). Virtuaaliammattikorkeakoulun opiskelijaliikkuvuustilastot osoittavat, että verkko-opintoihin on osallistunut ja opintopisteitä suoritettu vuoden 2007 aikana puolet enemmän kuin vuonna 2006. Verkko-opiskelu kuuluu yhä useamman opiskelijan opiskeluarkeen.

Kuitenkin kyselyyn vastanneista vuonna 2006 noin 60 % ja vuonna 2007 noin 50 % ei ollut suorittanut verkko-opintoja yhtään opintopistettä. Näin ollen kysely painottuu enemmän opiskelijoiden näkemyksiin varsinaisten verkko-opiskelukokemusten sijasta.

Opiskelijakyselyn tulokset (ks. Lehto & Korpela 2008; Saari & Leppisääri 2008) osoittavat, että opiskelun helppous, aikataulujoustavuus, joustavuus

elämäntilanteen mukaan, oma ajattelurauha ja vapaus kaiken kaikkiaan ovat arvostettuja asioita verkko-opiskelussa. Joustavuus ajan ja paikan suhteen on selkeästi koettu eduksi verkko-opiskelussa. Toisena etuna on tunnistettu tietoyhteiskuntataitojen ja -välineiden käytön oppiminen. Opiskelu verkossa vahvistaa myös työelämässä vaadittavia tietoyhteiskuntataitoja. Verkko-opetus tukee palautteen mukaan opetuksen tasalaatuisuutta ja antaa mahdollisuuden laajentaa kurssivalikoimaa myös oman koulun tarjonnan ulkopuolelle ja monialaiseen suuntaan.

Hyvät verkko-opintojaksot koostuvat ajantasaisesta, päivitetystä materiaalista, helppokäyttöisistä oppimisalustoista ja laadukkaista laitteista, teknisestä tuesta ja selkeästä ohjeistuksesta, hyvästä ohjauksesta ja mielekkäistä, työelämälähtöisistä tehtävistä. Opiskelijat odottavat myös opettajalta aktiivisuutta ja läsnäoloa verkossa. Verkko-opiskelussa arvostetaan nopeaa henkilökohtaista palautetta, jonka koetaan olevan merkittävä opiskelua motivoiva tekijä. Hyvän verkko-opiskelun tunnuspiirteinä on, että opettaja ja opiskelijat ovat säännöllisesti vuorovaikutuksessa keskenään, samoin kuin yhteistyö muiden opiskelijoiden kanssa.

Myös vastakkaiset näkemykset olivat kyselyissä yleisiä. Kaikki opiskelijat eivät nähneet etuja verkko-opiskelussa. Kielteisiä opiskelijoiden kokemuksia kyselyn mukaan olivat opiskelun yksinäisyys ja vuorovaikutuksen puute sekä opettajan että toisten opiskelijoiden kanssa. Informaatiota verkko-opiskelusta ja ohjeistusta verkko-opintojaksoilla ei ole helposti saatavilla.

Kyselyssä tuli esille, että osa opiskelijoista ei tiedä VirtuaaliAMK:n opintotarjonnasta eikä löydä sitä. Opettajien oppitunneilla, ryhmävastaan tai tutoropettajan ja opinto-ohjaajan toivottiin tiedottavan mahdollisuuksista suorittaa verkko-opintoja. Virtuaali ammattikorkeakoulun portaalilla ei tunneta hyvin. Osa opiskelijoista verkko-opiskelu ei kiinnosta tai se koetaan itselle vieraana opiskelumuotona, mahdollisuudesta ei ole oltu tietoisia tai he eivät ole löytäneet tarjonnasta sopivia opintoja. Opiskelijoiden tarpeet ja tarjonta eivät kohtaa koulutussisältöjen osalta. Tarjolla tulisi olla enemmän ammattiopintoja, koulutusohjelmien oman alan ydinsisältöjä sekä tarjontaa kesälukukaudelle. Eniten vaikuttavat tekijät, jotka vuoden 2007 kyselyn mukaan saavat opiskelijan valitsemaan verkko-opintoja muista ammattikorkeakouluista ovat ensisijaisesti ajasta ja paikasta riippumattomuus (56,3%) ja halu laajentaa oman opintosuunnitelman valinnaisuutta (55,8%). Muita merkittäviä syitä olivat opintojakson opiskelijalle sopimaton ajankohta omassa ammattikorkeakoulussa (34,9%) ja valmistumisen mahdollistuminen ajallaan (30,8%).

Oman ammattikorkeakoulunsa verkko-opetuksen järjestelyyn vastaajista 2,4 % oli erittäin tyytyväisiä ja 28,1 % tyytyväisiä. Puolet vastaajista ei ollut tyytyväisiä eikä tyytymättömiä. Tyytymättömiä oli 15 % sekä 4,7 % oli erittäin tyytymättömiä.

Tutkimuksen tulokset antavat merkittävää tietoa kehitettäessä ammatti-korkeakoulujen verkossa tapahtuvaa koulutusta ja Suomen Virtuaaliammatti-korkeakoulun toimintaa opiskelijoiden tarpeita vastaavaksi. Kriittisiksi kehittämiskohteiksi nousevat tiedottaminen mahdollisuudesta opiskella muissa ammattikorkeakouluissa ja opetussuunnitelmien sisältöjä vastaavien koulutussisältöjen tarjoaminen virtuaaliopintoina.

Sisällöllisesti opiskelijoiden näkemykset verkko-opiskelusta ovat pitkälti samansuuntaisia kuin muissa vastaavissa opiskelijoiden näkemyksiä kartoittaneissa tutkimuksissa (ks. Lee & Im 2006; Creanor ym. 2006; Nevgi & Tirri 2003; Nevgi & Rouvinen 2005; Leppisaari & Kleimola 2005).

Opiskelijoiden äänen kuulemisen varmistamiseksi verkko-opetuksen kehitystyössä on syytä kysyä, voidaanko kyselypalautteen rinnalle kehittää korkeakoulukohtaisia tai koulutuslakohtaisia verkko-opetuksen dialogisia palautteenantotilaisuuksia (vrt. Alaniska 2007) ja pyöreän pöydän keskusteluja? Opiskelijan kokemusten syventäviä tutkimusmenetelmiä voivat olla myös oppimispäiväkirjan käyttö ja sen pohjalta tapahtuva haastattelu. Toisaalta verkko-opetuksen kehittämistä ei tule erottaa muusta opetuksesta vaan käsitellä opetuksen kehittämistä yhtenä kokonaisuutena. Kuitenkin voimakkaassa kehitysvaiheessa tarvitaan erityisen huomion kiinnittämistä ja resursseja verkko-opetuksen kehittämiseen. Tulevaisuudessa tulisi opiskelijaedustajia olla mukana jo koulutussisältöjä tuottaessa. Tässä toteutetussa arvioinnissa nousi esille, että tutkivan oppimisen ajattelun ympärille rakentunut opetussuunnitelma on mahdollistanut opiskelijoiden mukana olon verkko-opetuksenkin kehittämis-työssä.

9 Suositukset

Arviointiryhmä esittää seuraavia kehittämissuosituksia:

9.1 Opetuksen ja oppimisen laatu sekä verkkopedagoginen asiantuntijuus

Ohjaus

- Perustavanlaatuista ohjauksen kehittämistä on tehtävä jatkuvasti. Opettajien verkko-ohjauksen tukeminen ja vahvistaminen on kriittinen tekijä verkossa tapahtuvan koulutuksen kehittämisessä.
- Verkossa tapahtuvan koulutuksen ohjausresursseina tulisi hyödyntää myös vertaisohjausta ja asiantuntijaohjausta; vertaisopiskelijoita ja työelämän asiantuntijoita.
- Verkko-opetuksen ja -ohjauksen kehittämisessä on tarpeen edistää nykyistä monimuotoisempien verkko-oppimisympäristöjen käyttöä. Samoin koulutuksessa tulee edistää synkronista vuorovaikutusta verkossa, koska työelämä tarvitsee osajia, joilla on monipuoliset sosiaaliset ja viestinnälliset taidot verkossa työskentelyyn.
- Kokonaan verkossa suoritettavissa tutkintomalleissa on kiinnitettävä erityistä huomiota opiskelijoiden tukeen ja ohjaukseen.

Verkkopedagogisten opetusratkaisujen ja käytäntöjen kehittäminen

- On hyvä, että verkkokoulutuksessa toteutetaan opiskelijan aktiivista roolia edistäviä pedagogisia ratkaisuja. Yleensäkin tulisi miettiä tarkemmin, millaisiin pedagogisiin malleihin verkkototeutukset perustuvat.
- Pedagogisten mallien toteuttaminen verkko-opetuksessa edellyttää sekä opettajien että opiskelijoiden perehdyttämistä menetelmiin, jotta oppiminen toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla.
- Monipuolisen ja autenttisen prosessiarvioinnin kehittäminen on selkeästi nostettava esille ja sen tavoitteelliseen kehittämiseen tulisi kohdentaa voimavaroja ammattikorkeakouluissa.

- Verkkoa käytetään ammattikorkeakoulujen opetuksessa monipuolisesti yksisuuntaisessa viestinnässä, mutta tavoitteellista keskustelua, ryhmässä ja virtuaalisissa oppimisyhteisöissä oppimista ja yhteistä tiedon rakentelua on tarpeen lisätä.
- Monipuolisesti sosiaalista mediaa hyödyntäviä reaaliaikaisia tapaamisia verkossa tulee lisätä.
- Opettajan tulee pyrkiä yhteisölliseen toimintatapaan ja opiskelijoiden kumppanuutta verkossa tapahtuvan koulutuksen kehittämisessä on tarpeen vahvistaa. Opiskelijoilla tulisi olla nykyistä keskeisempi rooli verkossa tapahtuvan opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Toteutustapaan vaikuttamaan pääseminen ja toimiminen muiden opiskelijoiden vertaistukena kehittää vuorovaikutustaitoja, lisää oppimisen mielekkyyttä ja vähentää opettajan työtaakkaa.

Opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen

- Korkeakoulun tulee huolehtia opetushenkilöstön verkko-opetustaitojen ja osaamisen jatkuvasta kehittämisestä. Motivointikeinona voi toimia myös eri tavoin palkitseminen.
- Yhtenäisillä käytännöillä ja järjestelmillä voidaan edistää tasalaatuista opetusta. Kaikilla opettajilla tulee olla hyvät perustaidot verkko-opetukseen, jotta verkkoon liittyvä asiantuntijuus ei keskittyisi vain yksittäisille opettajille.
- Opettajien verkkopedagogisen osaamisen kehittämisessä tulee ottaa käyttöön uusia täydennyskoulutuksen muotoja, joissa hyödynnetään kollegiaalista tukea ja vertaismentorointia. Samalla voidaan todennäköisesti lisätä ymmärrystä verkossa tapahtuvan koulutuksen hyödyistä ja mahdollisuuksista.
- Opettajien verkkopedagogisen osaamisen kokonaisvaltainen painottaminen on keskeistä lähtien sisällöntuotannosta aina laadukkaiden toteutusten tuottamiseen. Pedagoginen ja tekninen tuki tulee olla helposti opettajien saatavilla.
- Opettajien verkko-osaamista tulee kehittää opettajien keskinäisenä yhteistyönä, jotta siihen sitoudutaan koko organisaatiossa.
- Opettajakoulutusta ja opettajien täydennyskoulutusta tulee kehittää niin, että verkko-opetus on osa kaikkea opetusta.
- Verkossa tapahtuvan koulutuksen kehittämisessä on tärkeää hyödyntää kotimaisia ja kansainvälisiä virtuaalisia benchmarking-mahdollisuuksia.

9.2 Johtaminen ja strategiat

Strategisen johtamisen kehittäminen

- Verkko-opetus tulee saada ammattikorkeakouluopetuksen integroiduksi osaksi. Näin voidaan varmistaa laadukkaan koulutuksen tarjoaminen ja koulutuksen kilpailukyky.
- Ammattikorkeakouluissa pitää kehittää verkko-opetuksen systemaattista suunnittelua ja strategista johtamista.
- Ammattikorkeakoulujen verkko-opetuksessa tulee ottaa huomioon tulevaisuuden ennakointi ja ottaa se huomioon kehittämis- ja toimenpidesuunnitelmissa. Verkko-opetuksen kehittäminen on nähtävä osana opetuksen laajempaa kehittämistä, jolla voidaan luoda kilpailukykyistä ja kustannustehokasta koulutustarjontaa.
- Verkko-opetuksen strateginen linjaaminen ja ratkaisujen tekeminen koko ammattikorkeakoulussa on tarpeen pitkäjänteisen kehittämisen turvaamiseksi. Ammattikorkeakoulun on syytä määritellä, miten se profiloituu verkko-opetuksen kehittämisessä ja minkälaisen painotuksen verkko-opetuksen monimuotoinen kehittäminen organisaatiossa saa.
- Korkeakoulun johdon tehtävänä on huolehtia järjestelmien luomisesta sekä koulutuksen kehittämisestä ja tarjoamisesta verkossa.
- Ammattikorkeakoulujen tuloksellisuusrahan kytkeytyviä indikaattoreita on välttämätöntä kehittää edistämään osaltaan verkossa tapahtuvan koulutuksen laatua ja määrää.
- Verkko-opetuksen strategista johtamista on syytä kehittää, sillä sen kautta turvataan resurssija opetuksen suunnittelijoille ja opettajille verkko-opetuksen kehittämiseen.

Resursointi

- Korkeakoulun johdon ja keskijohdon sitoutuminen verkko-opetuksen kehittämiseen ja resursoimiseen on korkeakoulun kriittinen menestystekijä. Erityisesti koulutusohjelmajohtajilla nähdään olevan keskeinen asema verkossa tapahtuvan koulutuksen edistämiseksi.
- Ammattikorkeakoulujen tulisi kehittää yhdessä sekä korkeakoulun sisällä että korkeakoulujen välillä verkossa tapahtuvan koulutuksen hyviä käytänteitä.
- Verkko-opintojaksojen ja -opintojen mitoittamiseen tulee kiinnittää huomiota ja työmäärä tulee määritellä sopivaksi.
- Pitkäjänteisen kehittämistyön näkökulmasta on keskeistä kehittää myös metatäydälineitä opettajan työn helpottamiseen. Innostuksen lisäksi tar-

vitaan resursseja ja toiminnan järjeistämistä niin, että se on kohtuudella toteutettavissa.

- Resursseja opettajien jatkuvaan kouluttautumiseen nopeasti kehittyvässä verkko-opetuksessa tulee varata riittävästi.
- Verkkokoulutuksen evaluaatiota on syytä kehittää toimintaa ohjaavaan ja kehittävään suuntaan.

9.3 Virtuaaliammattikorkeakoulun ja ammattikorkeakoulun yhteistoiminta

- Virtuaaliammattikorkeakoulu tulee vakiinnuttaa ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvan opetuksen ja kehittämisen sekä sen koordinoinnin tunnustetuksi toimijaksi. On tärkeää, että kehitystyö, jota VirtuaaliAMK:n piirissä on tehty, välittyy ammattikorkeakouluverkostossa ja jatkuu tulevinakin vuosina.
- Virtuaaliammattikorkeakoulu tulee nähdä verkossa tapahtuvan opetuksen resurssi- ja tukikeskuksena. Virtuaaliammattikorkeakoulua tulisi opetusministeriön linjauksilla kehittää materiaali- ja verkko-opetuksen hyvien käytänteiden aineistopankkina. Sen tehtävänä tulee olla myös verkko-opetuksen ja osaamisen koordinoija.
- Ammattikorkeakoulujen tulee yhdessä Virtuaaliammattikorkeakoulun kanssa edistää virtuaalista opiskelijaliikkuvuutta lisäämällä keskinäistä yhteistyötä ja verkostoitumista.
- Virtuaaliammattikorkeakoulu voisi toimia verkko-opetuksen kehittämisen kärjessä, edistää opetuksen saatavuutta ja tukea ammattikorkeakoulujen verkostoitumista sekä kansainvälisen verkko-opetus- ja tutkimusyhteistyön luomista.
- Valtakunnallisena ratkaisuna voitaisiin resursoida verkko-opetuksen kehittämiseen entistä enemmän luomalla ammattikorkeakoulujen yhteisiä verkko-opetuksen ja -pedagogiikan tutkimus- ja kehittämishankkeita. Näiden koordinoinnissa Virtuaaliammattikorkeakoululla voisi olla keskeinen rooli.
- Verkko-opetuksen tarjonnan laatuun tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota. Laadulla tarkoitetaan paitsi sisällöllistä ja opetuksellista laatua, myös tarjonnan kattavuutta ja opiskelijoiden ja työelämän tarpeisiin vastaamista. Verkko-opetuksen laatua ja laadunvarmistusta tukevaa tutkimusyhteistyötä tulee vahvistaa Virtuaaliammattikorkeakouluverkostossa.

- Virtuaaliammattikorkeakoulun tulee yhdessä ammattikorkeakouluverkoston kanssa asettaa kunnianhimoiset tavoitteet toiminnalleen ja pyrkiä yhdessä asetettuihin tavoitteisiin määrätietoisesti.
- Virtuaaliammattikorkeakoulu ei toimi ilman ammattikorkeakoulujen pitkäjänteistä sitoutumista sen toimintaan. Virtuaaliammattikorkeakoulun ja ammattikorkeakoulujen vuoropuhelua voisi hyvin lisätä vuosittaisten kehittämismeuvottelujen avulla.
- Korkeakoulujen koulutuksen johdon tehtävänä on painottaa Virtuaaliammattikorkeakoulun toiminnan tärkeyttä sekä opettajille että opiskelijoille. Toimintaan tarvittavat resurssit tulee varmistaa kussakin ammattikorkeakoulussa osoittamalla riittävä henkilötyömäärä Virtuaaliammattikorkeakoulutoiminnan edistämiseen ammattikorkeakoulussa.
- Virtuaaliammattikorkeakoulun on varmistettava palveluidensa toimivuus. Portaalista on tehtävä varmemmin toimiva ja asiakasystävällinen sekä pyrittävä saamaan kaikki ammattikorkeakoulut käyttämään sitä aktiivisesti. Näin sinne kootaan kattava ja laadukas valikoima opintojaksoja kaikilta aloilta ja saadaan myös opiskelijat käyttämään sitä.
- Opettajien tulisi lisätä verkkoon tuottamiensa opintojaksojen toteutukset myös VirtuaaliAMK-portaaliin. Lisäksi heidän tulisi tiedottaa Virtuaaliammattikorkeakoulusta paremmin opiskelijoilleen.

9.4 Työelämäyhteydet ja ammatillisen osaamisen ja asiantuntijuuden kehittäminen

- Autenttisen oppimisen vahvistaminen on oikea kehityssuunta ammattikorkeakoulun verkossa tapahtuvassa koulutuksessa. Työelämää on hyödynnettävä aktiivisena opetuksen osapuolena, jotta ammattikorkeakoulujen verkko-opetus tuottaisi autenttista ja situationaalista oppimista.
- Työelämän näkökulma on saatava systemaattiseksi ja kiinteäksi osaksi koulutuksen tavoitteiden ja sisällön kehittämistä vastaamaan verkossa tapahtuvan koulutuksen autenttisuuden ja työelämän osaamisen vaatimuksia.
- Opetussuunnitelman suunnittelusta vastaavalla opettajalla on oltava kiinteä yhteys työelämään verkossa tapahtuvassa koulutuksessa. Tässä on syytä hyödyntää työelämän palautekanavia sekä palautteen hyödyntämistä verkossa.
- Monimuotoisen ja monipuolisen asiantuntijaohjauksen käyttö on selkeä ajankohtainen ja erittäin merkittävä kehittämisalue nimenomaan ammattikorkeakoulun verkko-opetuksessa.

- Tulevaisuuden kehityshaasteena verkossa tapahtuvassa koulutuksessa on työelämäyhteyden ja kansainvälisyyden vahvistaminen. Tämän vuoksi tulee kehittää erilaisia verkko-opetuksen ja t&k:n integraatiomalleja.
- Verkko-opetusmenetelmät voivat luoda uusia mahdollisuuksia ammattikorkeakoulujen yritys yhteistyölle. Työelämän edustajia pitäisi saada mukaan opetuksen kehittämiseen ja nivoa alueen yrityksiä kiinteämmin opetukseen. Ammattikorkeakoulujen lukuisia neuvottelukuntia tulisi käyttää hyödyksi myös verkossa tapahtuvan koulutuksen suunnittelussa.
- Työelämä ja opiskelijat olisi otettava mukaan verkkototeutusten suunnitteluun alusta alkaen.
- Koulutuksen johdon tehtävänä on luoda yhtenäiset suositukset ja ohjeet verkko-opetuksen työelämäyhteyksiä varten.

9.5 Opiskelumahdollisuudet sekä kansallinen ja kansainvälinen liikkuvuus

- Verkko-opetus tulee nähdä ennen kaikkea menetelmänä opiskelun joustavoittamiseen opiskelijan elämäntilanteen mukaan. Koulutuksen järjestäjän tulee pyrkiä tarjoamaan ns. perinteisiä ja osittain tai kokonaan verkossa suoritettavia toteutuksia samasta opintojaksosta.
- Virtuaalista opiskelijaliikkuvuutta on tarpeen edistää sekä kansallisesti että kansainvälisesti.
- Opiskelijan tulevaisuuden työelämässä tarvitsemaa osaamista tukevat erityisesti sellaiset verkko-opetusmallit, joissa on yhdistetty opetusta, työelämää ja niihin kytkeytyvää kansainvälisyyttä. Näitä toimintamalleja tulee erityisesti kehittää verkossa tapahtuvassa koulutuksessa.
- Opiskelijan kannattaa osallistua verkko-opetukseen oppiakseen työelämässä käytettäviä toimintatapoja. Opiskelijan kannattaa tutustua myös muiden ammattikorkeakoulujen Virtuaali ammattikorkeakoulun kautta tarjoamiin opintojaksoihin, joita ei ole tarjolla omassa ammattikorkeakoulussa.
- Vaihto-opiskelijan kannattaa selvittää mahdollisuuksia suorittaa minkä tahansa korkeakoulun verkko-opintoja, jos ulkomaisen korkeakoulun valikoimassa ei ole omiin opintoihin luontevasti sopivia lähiopintoja.

10 Tulevaisuuden linjaukset – Delfoi-keskustelu

Seuraava aineisto on delfoi-ryhmän spontaanisti tuottamaa keskusteluaineistoa. Se on säilytetty ohessa autenttisena. Aineisto on koottu eri osallistujien samaa tematiikkaa käsittelevistä suorista otteista. Näin aineisto ei muodosta välttämättä kovin yhtenäistä ja johdonmukaista rakennetta eikä sisältöä.

10.1 Toivottava kehityssuunta

10.1.1 Yhteinen tiedonrakentelu ja hajautettu, monialainen asiantuntijuus, informaali oppiminen

Yhteisöllisen oppimisen ideaa voidaan pitää ratkaisevan tärkeänä valmennettaessa opiskelijoita tulevaisuuden työtehtäviin. Työelämän tehtävät ovat usein sellaisia, että vasta yhteisen ajattelun tulokset ovat sitä, mitä työltä vaaditaan. Tähän täytyy valmentautua ja harjaantua opetellen tietoisesti yhteisöllistä työskentelyä. Muutoin jäädyään helposti kelkasta rikastavan vuorovaikutuksen (Himanen 2007) tavoittelussa, suomalaisen unelman rakentamisessa. Tällä alueella tulisi siis varmistaa huomattavasti parempaa osaamista nykyiseen verrattuna.

Ammattikorkeakouluissa koulutusprosessit kannattaisi suunnitella myös organisaation tasolla yhteisöllisesti siten, että oppiminen erilaisissa toimintaympäristöissä on tarkoituksenmukaisesti strukturoitua koko koulutusta ajatellen eikä vain satunnaisesti joillakin opintojaksoilla. Esimerkiksi jos jollain opintojaksolla ”tyydytään” vain lähiopetukseen, sen tulee olla silloin myös oppimista koskevaan tietoon perustuva ratkaisu tai jos kyseessä on pelkkä verkototeutus, sekin on kyseisen aihealueen kannalta perusteltua. Sama koskee erilaisten toimintaympäristöjen yhdistelmätoteutuksia.

Oppimisprosessien suunnittelussa on ratkaisevaa ymmärrys oppimisesta. Toimintaympäristöjen moninaisuus ja vapausasteet työskennellä erilaisilla variaatioilla lisääntyvät luonnollisesti opintojen edistyessä. Opintojen alkuvaiheessa, jäsenyneiden ja järjestyneiden tietorakenteiden luomisessa, prosessit rakentuvat yleensä lähiopetuksen ja virtuaalitoteutusten tarkoituksenmukaisena ketjuna, jossa teoreettinen tieto kytkeytyy käytännössä tekemiseen. Nykyään monissa ratkaisuissa voidaan kysyä, miten ja missä vaiheessa oppijoille

kehittyy se vaadittu jämerä ydinosaaminen, jonka varaan voi sitten rakennella monisuuntaisia syvennyksiä sekä formaalisti että informaalisti. Verkon järkevä käyttö lisää syvätehoista oppimista.

Omaehtoisimmat ja mielekkäimmiksi koetut oppimisyhteisöt Web 2.0:n maailmassa lienevät informaaleja yhteisöjä, jotka ovat syntyneet yhteisten mielenkiinnon kohteiden ympärille. Mikään ei näytä pidättelevän informaalien yhteisöjen kehittymistä ja niiden määrän kasvua.

Koulu on menettänyt asemaansa uuden tiedon levittäjänä muun muassa joukkoviestimille.

10.1.2 Joustavat opetussuunnitelmat, integroidut oppimiskokonaisuudet ja työelämän autenttiset projektityöt

Ammattikorkeakoulujen koulutus- ja oppimisprosessien jatkuva kehittäminen on aiheellista. Koulutuksesta, opettamisesta, oppimisesta ja ohjaamisesta saadaan jatkuvasti lisää tutkimustietoa, jonka varassa prosessien kuntoon saattaminen voi onnistua entistä paremmin. Tutkimustiedon hyödyntäminen ja soveltaminen näyttää kuitenkin tuottavan monenlaisia haasteita. Ottaen huomioon erilaiset toimintaympäristöt, verkko mukaan lukien, ammattikorkeakoulujen koulutus- ja oppimisprosesseja kannattaisi kehittää seuraavassa suunnassa.

Kaiken kaikkiaan koulutus- ja oppimisprosessien suunnittelussa ja strukturoinnissa tulisi varmistaa, että opiskelijat oppisivat oman substanssialansa ydintiedon, ilmiöt ja periaatteet sekä käytännön toiminnan perusteellisesti. Näin pohja osaamiselle työelämää ja elämää varten luodaan kunnolla ja laajasti sovellettavasti. Blended learning -malli on kannatettava. Hankkeissa toimitaan tarpeen mukaan kokonaan tai osittain verkossa, sekä samaan aikaan että eriaikaisesti.

Työelämälähtöisyys ja sosiaalisten taitojen liittäminen verkkoon olisi tärkeää. Ryhmäpohjaisten työskentelytapojen kehittämistä verkkoon voidaan pitää tärkeänä, koska yhteiskunnallisten muutosten vuoksi yhä useammat hyötyisivät hajautetusta työskentelystä. Joustavien, kontekstiin sopivien ratkaisujen tarve on ilmeinen. Mobiiliopiskelua tulisi kehittää.

Verkossa tapahtuvan koulutuksen pitää toimia samoin perustein kuin muukin pedagoginen kehitys ammattikorkeakoulussa. Oppimisen perusta esimerkiksi Learning by developing -mallin mukaan on osaamisen tuottaminen prosessina, jonka elementtejä ovat autenttisuus, kumppanuus, kokemuksellisuus, tutkimuksellisuus ja luovuus. Verkossakin koulutuksen tulee kehittää erityisesti autenttista oppimista ja työelämäkumppanuuksia.

Oppimisen autenttisuus on selvästi oppimisen lähtökohta. Autenttisuus sisältää työelämästä tai todellisesta elämästä lähtevät oppimisen tavoitteet ongelmineen. Opiskelijat kokevat ne myös henkilökohtaisesti mielekkäinä, aitoina tavoitteina.

Mielekkääseen oppimiseen kytkeytyvää autenttisuutta voidaan pitää ammattikorkeakoulun virtuaaliopetuksen yhtenä keskeisenä haasteena ja laatutekijänä. Virtuaaliopetus voi vastata asiantuntijuuden kehittämisenä määriteltävän autenttisen oppimisen haasteisiin edistämällä koulutuksen ja työelämän vuorovaikutusta, yhdistämällä koulutusorganisaation ulkopuolista asiantuntijuutta ja nimenomaan työelämäasiantuntijuutta opetukseen. Verkossa opiskelijat voivat yhteisöllisten työkalujen avulla olla vuorovaikutuksessa vertaisoppijoihin, opettajiin ja työelämäasiantuntijoihin heidän fyysisestä sijainnistaan riippumatta, myös kansainvälisesti.

10.1.3 Opiskelijälähtöinen monimuotoinen opiskelu

Monimuotoiset koulutus- ja oppimisprosessit näyttävät tutkimustulosten mukaan vaativan tällä hetkellä erittäin hyvää prosessien strukturointia. Se tarkoittaa prosessien tekemistä läpinäkyviksi verkkoon oppimisalustalle. Ydinosaamisen rakentaminen voisi tapahtua tällä tavalla, esimerkiksi ”huolellisen verkossa tapahtuvan koulunpidon” tuloksena ja sopivasti lähijaksoilla tai työssä oppien tai jossain globaalissa ympäristössä käytännössä harjoitellen. Opiskelijoita ei näin jätettäisi heitteille.

Ammattikorkeakoulussa opitaan myös kokonaisvaltaisesti, ei pelkkiä elinkeinoelämän tarpeita tyydyttäen. Työssä jaksaminen ja työssä hyvin menestyminen riippuu ihmisen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja osaamisesta. Näitäkin asioita, metakognitiivisia taitoja, verkkototeutuksissa on pakko oppia. Olennaisinta olisi pohtia ja ymmärtää, miten huolellisesti koulutukset, eri toimintaympäristöjä hyödyntäen, voidaan strukturoida läpinäkyviksi kokonaisuuksiksi.

Osaamista ja jatkuvaa oppimista tulisi arvostaa, ei niinkään pelkkää suorittamista. Arvosanoja ja tutkintoja tärkeämmäksi nousee työssä tai muualla tarvittavien tietojen ja taitojen osaaminen ja omaksuminen.

Toivottavaa olisi kehittyminen kohti avoimempia oppimisympäristöjä sekä informaalin ja formaalin oppimisen rajojen ylittäminen. Vuorovaikutteinen web on nimenomaan edistänyt kansalaisaktiivisuutta kiinnostavista asioista. Samanlaista avoimuutta, yhteisöllisyyttä ja yli teknisten ja muodollisten rajojen tapahtuvaa aktivismia voidaan toivoa ammattikorkeakoulujen koulutukselta. Opettajien rooli on toimia näissä virtuaalisesti toteutettavissa hankkeissa rikastavan yhteisön paarmoina ja kättilöinä (vrt. Himanen 2007).

10.1.4 Verkostoituminen työelämän ja muiden oppilaitosten kanssa

Verkkoteknologia kuten yhteisölliset työskentelyvälineet ja tilat, video- ja audioneuvottelut, verkon tietämuskannat hakutoimintoihin ja verkkojulkaiseminen ovat opiskelun luonnollinen osa – kuten ne ovat luonnollinen osa ihmisten jokapäiväistä elämää.

Ammattikorkeakoulut verkostoituvat muiden oppilaitosten ja työelämän kanssa opiskelijalähtöisiksi oppimiskeskuksiksi. Ne tarjoavat opiskelijoille kiinnostavia työelämäprojekteja, resurssiluentoja, opinnoissa tarvittavia teknologisia resursseja sekä ohjaajia ja tukihenkilöitä, jotka auttavat heitä oppimisprosesseissa. Opiskelijaryhmät paneutuvat omaa osaamistaan kehittäviin työelämän autenttisiin projektitöihin, ei vain simuloimalla työelämän tilanteita vaan työskentelemällä aidosti oikeiden työelämän toimijoiden kanssa. Tutkivan oppimisen tiedonrakentelu on opiskelijoille luonnollinen tapa toimia ja kehittyä monialaisiksi teorian ja käytännön asiantuntijoiksi.

Miksemme muodosta verkostoja, jossa aidosti jaetaan osaamista? Oppilaitokset voisivat ottaa kummikouluja, joiden opettajat otettaisiin samaan ryhmään ”apuolettajiksi”. Verkko-opetuksessa opettajat toistavat samat virheet, opitaan siis niistä.

Työelämälähtöisyyttä pitää tarkastella kriittisesti: kaikki toimeksiannot eivät tarjoa haasteita oppimiselle. Toimivat kontaktikäytännöt pitäisi myös hyödyntää. Esimerkiksi eräässä ammattikorkeakoulussa on paikallisten yritysten kanssa koulutettu (yritys – työllisyyskoulutettavat – opiskelija) ryhmiä ja kokemukset ovat olleet rohkaisevia ja työttömien ja opiskelijoiden työllistymisaste korkea (59 %).

10.2 Millä toimenpiteillä toivottavaa kehitystä voitaisiin auttaa

10.2.1 Yhteisölliset työskentelyvälineet ja toimintatavat

Ryhmäprosessien ohjaaminen ja tiimityötaidot ovat eräs tärkeä osaamisen alue, johon ei kiinnitetä huomiota. Web 2.0:n työvälineiden katsotaan tuoneen olennaisesti laatua ja yhteisöllistä työskentelymahdollisuutta verkkokoulutukseen. Synkroniset ympäristöt mahdollistavat yhteisöllisen työskentelyn, mutta tietointensiivisen työn edellyttämät tiedonkäsittelyvälineet ovat lapsen kengissä. Wikit tarjoavat osittaisen parannuksen ryhmien eriaikaiseen työskentelyyn. Wikiä voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen sisällä ja työelämän asiantuntijat voivat olla mukana tiedonkäsittelyssä. Ongelmana on jälleen rahoitus ja toiminnan organisointi.

Koululaitoksemme onnistuu erinomaisesti tietopuolisen aineksen siirtämisessä ja itsenäisen työskentelykulttuurin mallintamisessa, mutta yhteisölliset ja sosiaaliset taidot jäävät syrjään. Onko nuoriso siirtynyt Web 2.0:n maailmaan kyllästyttyään odottamaan yhteiskunnalta ja oppilaitoksilta sosiaalista kanssakäymistä? Ongelmana on, miten saamme siirretyksi sosiaalisen ja osallistuvan käyttäytymismallin opetussuunnitelmallisen tavoitteen toteuttamiseen.

Ohjelmistokoulutukset eivät mahdollista muutosta. Tehokkainta olisi ottaa työvälineet käyttöön koulutusorganisaation arkeen. Tällöin henkilöstö oppisi niiden käyttöä helposti ja turvallisesti.

Virtuaaliyhteisöjen toimintaperiaatteita tulisi avata; yhteisöllisyys esiintyy tutkimustuloksissa mutta yhteiskunnallisena ilmiönä se ei ole selvä. Kun haluamme kehittää virtuaaliyhteisöjä, meidän on varmistettava, että yhteistyö mahdollistuu. Yhteistyö vaatii aikaa ja suotuisan tahtotilan etenkin suomalaisessa kulttuurissa.

Opettajuuden muutosten toteutumisessa asenteellinen muutos on vain osatekijä. Koulutusorganisaation käytännöllä ja vanhalla johtamiskulttuurilla tai työskentelyn organisoinnilla muutosta ei saada aikaan. Kollegiaalinen toiminta vaatii tahtotilan lisäksi mahdollisuutta toimia yhdessä. Ammattikorkeakouluissa kehitetään ja sovelletaan erilaisia ryhmäpohjaisia työtapoja ja niistä on hyviä tuloksia. Vastaavaa toimintaa tulisi siirtää myös verkkoon, teknologia on olemassa. Opiskelijamäärien ja rahoituksen väheneminen on tosiasia, joka pitää huomioida suunnitelmissa. Verkostoitumiselle ei ole ainakaan virtuaalisen toiminnan kannalta esteitä. Hankkeiden jälkeen usein hyvätkin suunnitelmat haudataan. Yhteistyö jää monesti puheiden tasolle, koska suunnitelmista ei päästä toimien tasolle. Muutosten hitaus oppilaitoksissa väsyttää innovaattorit. Oppilaitoksissa on paljon puutteita verkko-osaamisessa ja opettajat voisivat enemmän jakaa osaamistaan aivan toiminnan tasolla. Henkilötasolla kiinnostusta on verkostoitumiseen, mutta koulutusorganisaatioissa päätökset jalkautuvat liian hitaasti.

”Uusi oppiminen” tulisi näkyä koulutuksen peruskäytännöissä: opetus organisoidaan ryhmissä tapahtuvaksi ja kehittämishankkeet suuntautuvat todellisiin ongelmiin. Opiskelijan oma opintojen suunnittelu, vastuu oman kasvun seurannasta, yhteistoimintaan ja itsenäiseen tiedonhakuun kasvu ovat keskeisiä asioita.

10.2.2 Verkostoituminen työelämän kanssa rajat ylittäen

Ammattikorkeakoulujen ja työelämän edustajien verkostoitumista pitäisi tukea ja kannustaa myöntämällä siihen resursseja ja järjestämällä verkostoitumistilaisuuksia. Ammattikorkeakoulujen sisäiset organisaatorajat pitäisi kaataa ja opetussuunnitelmat muuttaa radikaalisti nykyistä joustavammiksi. Tiukkaan ra-

jatut opintojaksot ennalta asetettuine tavoitteineen harvoin kohtaavat yritys-elämän autenttisia toimeksiantoja. Tuloksellisuusmittarit pitäisi uudistaa: suorittaminen ei välttämättä kuvaa oppimista.

Työelämän muutosten seuraaminen edellyttää vuorovaikutuksellista suhdetta työelämään ja yhteisten toimintamallien kehittämistä. Tutkimuksen kohdentuminen innovatiivisuutta ja hajautettua, jaettua asiantuntijuutta edellyttävään työskentelyyn vaatii oppilaitosten omien käytäntöjen muuttamista. Helppointa olisi yhdistää työelämässä oppiminen formaalin koulutuksen tavoitteisiin esim. samoissa toimintaympäristöissä opiskellen.

Työelämässä olevien opiskelijoiden työelämälähtöisyys toteutuu taustan eli työpaikan kautta, mutta oman työyhteisön tai työskentelyn pohdinta ei riitä muutoksen aikaansaamiseksi. Lisäämällä tiedonjakamista ryhmän jäsenten kesken eri työpaikkojen käytänteet leviävät tehokkaammin. Samaan ryhmään voidaan ottaa mukaan työelämän mentoreita ja nuoria, joilla ei ole työkokemusta. Hiljainen tieto ei leviä pelkästään vanhoilta nuorille, myös toisinpäin tapahtuva oppiminen on suotuisaa. Mentorointikokemuksista verkkoympäristöissä on hyviä tuloksia, mutta vastaavan opettajan täytyy olla valmistautunut toimimaan verkkoympäristön koordinaattorina. Työelämäyhteistyössäkin toiminta tulee liittää keskeisiin oppimisen tavoitteisiin.

Uuden verkkoteknologian käyttöä pitäisi tukea ja rohkaista, mutta tietoturva ja tietosuojaa ei saisi uhrata uuden teknologian alttarille. Ammattikorkeakoulujen tietohallinnosta vastaavilla pitäisi olla pedagogista ymmärrystä ja heidän pitäisi yhteistyössä keskenään ja opettajien kanssa selvittää uuden teknologian pedagogisia mahdollisuuksia ja riskejä ja löytää tasapaino käyttäjäsivällisyydessä ja tietoturvassa. Liian löyhä tietoturva altistaa ajoittaisille katastrofeille, liian tiukka tietoturva taas saa opettajat ja opiskelijat karttamaan teknologiaa tai siirtämään oppimisprosessinsa helpokäyttöiseen sosiaaliseen mediaan ammattikorkeakoulujen tietohallinnon ulottumattomiin.

10.2.3 Asenteiden muokkaus

Asenteiden pitäisi muuttua: opiskelijoilla pitäisi olla oppimisen hinku ja opettajilla aito halu auttaa opiskelijoita oppimaan. Opiskelijakeskeisyys ja aidot työelämän toimeksiannot voisivat parhaimmillaan innostaa opiskelijoita ja tarjota heille onnistumisen kokemuksia, mikä lisäisi oppimisen hinkua. Tämä palkitsi myös opiskelijaprojekteja tukevia ja ohjaavia opettajia.

Tekniikka on asenteita pienempi ongelma. Asenteiden muutos on suurin solmu, joka hidastaa kehitystä. Tietoa uusista mahdollisuuksista tarvitaan ja aikaa niiden tutkimiseen ja harjoitteluun. Aikaa ei löydy, jos kaikki muu koeataan kiireellisemmäksi. Johtajien ja opettajien koulutus, hankkeet joissa sitä edistetään nousevat tärkeiksi tulevaisuutta suuntaaviksi toimenpiteiksi. Tukea

ei arjessa ehkä saa kuin tavatessaan muita innostuneita verkko-opettajia. Asenteisiin on vaikea vaikuttaa ylhäältä, koska pohjalla piilevät arvokysymykset ja tunnelataukset, joihin ei järjellä voi vaikuttaa. Ainoa keino on osoittaa, että muutos tuo jotain hyödyllistä ja esim. yhteisyö etätoimintana on eräs tällainen etu. Oppilaitosten tietojärjestelmät suljettuine introineen eivät rohkaise moderniin tietotyöhön. Samoin kokous- ja palaverikäytännöt pitäisi muuttaa.

10.2.4 Aineistojen avoin ja helppo saatavuus

Ammattikorkeakoulujen yhdessä tuottama virtuaaliaineisto tulisi julkaista avoimesti ja helposti saataville⁸. Aineistot ovat sujuvasti opetuskäytössä vain silloin, kun ne ovat helposti ja nopeasti käyttöön otettavissa.

Second life ja muut vastaavat ympäristöt näyttävät lupaavilta, mutta käyttäjälisenssit estävät niiden käytön monessa paikassa. Korkeakouluilla on testuskäytössä jo omia sosiaalisen median ympäristöjään, joita toivottavasti hyödynnetään ja kehitetään. Web 2.0. mahdollistaa uudentyypistä verkkotoimintaa, mutta opettajat käyttävät ohjelmia yllättävän vähän.

Hankkeiden suljettuja työtiloja perustellaan usein yrityksen salaisilla tiedoilla. Kaikkea ei pitäisi kuitenkaan sulkea, vaan pitäisi kehitellä tapoja siihen, mitä tehdään verkossa julkisesti ja mikä on tiukasti vain hankkeen sisäistä tietoa. Pitäisi luoda malleja, miten käytetään suljettuja ja avoimia ympäristöjä yhdessä.

Verkko ja virtuaaliympäristöt kaikkienensa haastavat ammattikorkeakoulujen johtoa ja opettajia kehittämään asiantuntijuuttaan adaptiiviseen suuntaan. Tarvitaan syvällisempää näkemystä oppimisesta, opettamisesta ja ohjaamisesta erilaisissa toimintaympäristöissä.

Useissa tutkimuksissa kirjastojen sähköisten tietokantojen käyttöä pidetään laatua lisäävänä ja ammattikorkeakouluissa on pääsy satoihin hyviin tietokantoihin ja sähköisiin kirjoihin. Nyt pitäisi saada hyödynnetyksi näitä materiaaleja, eikä käyttää vähiä resursseja aineiston tekemiseen. Pienillä paikkakunnilla ei edes ole mahdollista saada kurssikirjallisuutta hankituksi, joten käyttö palvelee etäryhmiä. Yleensäkin aineistoa ja opetusta pitäisi kehittää vieraskieliseen koulutukseen sopivaksi. Näin suomalaisetkin opiskelijat 'kotikansainvälistyvät' ja samassa ryhmässä voisi olla opiskelijoita useasta kulttuurista ja työelämästäkin. Kääntäminen suomeksi on huomattavasti halvempaa kuin oma tuottaminen. Pääpaino toteutuksessa on oltava joka tapauksessa ohjauksessa.

⁸ Vrt. Yle Areena.

10.2.5 Informaalin koulutuksen aito hyväksyminen – eri tavoin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Korkeakoululaitos ei ole vielä kovin valmis informaalin koulutuksen järjestämiseen, vaikka monipuolista koulutustarjontaa on saatavilla. Esimerkiksi kansainväliset yhteydet sopisivat hyvin kieliopintoihin ja kansainvälisyyskasvatukseen. Maailmalla informaalia koulutusta hyödynnetään koulutuksissa, joissa oppijat haluavat täydentää tietojaan, mutta eivät tarvitse todistusta suorituksistaan.

Opettajat voisivat kehittää huomattavasti taitoa tehdä yhdessä keskenään ja yhdessä opiskelijoiden kanssa, rikastavassa vuorovaikutuksessa.

10.2.6 Koulutuksen ja oppimisprosessien suunnittelutaitoja tarvitaan

Opettajilta edellytetään koulutuksen suunnittelun osaamisen lisäksi hyvää oppimisprosessien suunnittelun ja erityisesti läpinäkyväksi tekemisen taitoa. Opettajalta vaaditaan toisin sanoen entistä parempaa ammatillista otetta työhönsä ja sen mukaan uutta osaamista. Täytyisi osata kuvata auki niitä lukemattomia asioita, joita prosesseissa tapahtuu ja odotetaan tapahtuvan ja rakentaa niistä autenttinen asteittain syvenevä oppimisen ketju. Tässä opettajan käsitkset oppimisesta joutuvat kunnolla koeteltaviksi.

Mielekkyyys ja motivoituminen nousevat yhä tärkeämmiksi – ammattikorkeakouluopiskelijat mukaan suunnittelemaan tekemisiään? Vastuuseen kasvaa vain ottamalla vastuuta elämästään. Kaikki koulutus vaatii aikaa, eikä oppimisprosesseissa voida aina edetä nopeasti ja ulkoisen tehokkaasti.

10.3 Muuta

Virtuaalisen opetuksen tarjonnan tulee olla osa tavoite- ja tulossopimuskierron. Tutkimusten monialaisuutta pitäisi vihdoinkin lisätä ja saada monipuolista tutkimustietoa verkkokoulutuksen kehityksestä.

11 Kansainväliset artikkelit

Artikkelit tarkastelevat verkossa toteutettavaa koulutusta tulevaisuuden kannalta. Kirjoittajille annettiin sama tehtävä kuin delfoi-keskusteluun osallistuneille asiantuntijoille: pohtia mikä on verkko-opetuksen toivottavat kehityssuunta ja millä toimenpiteillä sitä voidaan vahvistaa.

11.1 Web-based learning: future directions

Dr. Gordon Joyes (gordon.joyes@nottingham.ac.uk)

Dr. Elizabeth Hartnell-Young (elizabeth.hartnell-young@nottingham.ac.uk)

Learning Sciences Research Institute

The University of Nottingham, UK

One of the most desirable developments in web-based learning and the spread of digital technologies is enabling learners to work with new literacies as well as traditional ones. Van Leeuwen and Kress (2006) suggest that visual literacy is a matter of survival, especially in the workplace. Yet despite the range of multimedia tools available, much web-based learning is comprised of text, and images are often seen as additional illustration (Mason, Pegler, & Weller, 2004). Students are now able to create a range of content through their own digital tools such as mobile phones, and can contribute to their curriculum.

Online systems build up a rich resource of learners' activities, through logs of time spent and chronological archives of discussions that can be used diagnostically for individuals or aggregated to monitor and evaluate aspects of courses. These might prove to add efficiencies that offset the additional teacher time spent in managing feedback. On the other hand, they also raise ethical questions concerning the security of and access to historical data. In spite of policies to protect data, the practice of storing, sharing and removing data is not regulated in all cases.

eportfolios

In the context of lifelong learning in England, the government intends that learners will have ‘a digital space that is personalised, that remembers what the learner is interested in and suggests relevant web sites, or alerts them to courses and learning opportunities that fit their needs’ (Department for Education and Skills, 2005, p. 2). As well as using such spaces in schools, colleges and universities, the intention is to enable the development of ‘electronic portfolios that learners can carry on using throughout life’ (Department for Education and Skills, 2005, p. 26)

Ravet (2007) has suggested that an eportfolio is:

a collection of authentic and diverse evidence, drawn from a larger archive, representing the capital developed by a reflective person or organization designed to exploit/valorise their assets in a particular context (Ravet, 2007, p. 2).

This definition acknowledges the selection of evidence from a larger repository or archive, the importance of reflection, both individual and collective, and the need to be mindful of the context or purpose, which imply audience. But in addition, eportfolios are part of a personal online space, where learners can store their work, record their achievements (a repository function), and access personal course timetables (an organising function), digital resources relevant to their own study (personalised information), and links to other learners (for collaboration and feedback).

The repository consists of any places where digital material is stored, including learner-generated items (assignments, images, reflective journals) and resources or links to resources that the learner requires. With web services, these can be stored on various servers, personal or institutional, and brought together when needed. Ways of exporting eportfolio repositories within such systems to allow for changes in Web 2.0 services and to allow for offline working and storage will need to be addressed, particularly if the eportfolio is a web service itself.

The software tools that support the various processes, for example, tools that support planning, collaboration, reflection, selection and so on feed into the repository as well as enabling items to be drawn into an eportfolio for a particular purpose. Recently, and in conjunction with the spread of Web 2.0 tools such as social networking, blogging and wiki sites, the understanding of eportfolio processes has expanded. Learners expect their online tools to be functionally similar to their commonly used Web 2.0 tools such as Facebook or Bebo and they want to be creative in developing their online presence. At present, institutional sites rarely allow the use of these external tools. This is a major issue to be addressed.

Assessment

New and creative assessment techniques are required to promote new learning and to measure the skills required for success in the 21st century, but competency-based approaches provide little guidance on how to value the digital products created by 21st century learners. What is being assessed in multimodal products is more holistic than simply facts, or any single concept, skill or competency, and acknowledging the context and involving the learners appear to be important in making decisions about value. Dorn, Madeja and Sabol (2004) used eportfolio assessment in the visual arts and advocated further research studies on the assessment of expressive learning using formative or authentic techniques. Rowntree (1977), in a book that linked learners' identities and assessment practice with the subtitle 'how shall we know them?', suggested five dimensions of assessment: Why assess? What to Assess? How to assess? How to interpret? and How to respond? The last two are very important in the new world of assessment.

Web 2.0

'Eportfolios 2.0' could link a wide range of information that users develop using Web 2.0 software. This assumes that the web services will make their APIs available to others to allow for the secure exchange of information and that Web services allow outside permissions to view selected materials. Developments in key issues such as security and the commercialisation and sustainability of Web 2.0 information are moving forward rapidly.

We see a future where prototype Web 2.0 Personal Learning Environments (PLEs) will emerge as Mashups of Web services and these will begin to be used outside of institutional control. As they become available there will exist an interesting decision and challenge to be met by education institutions, ie whether and how to develop their services so that they can link to these. Higher Education institutions are already moving in the direction of developing Content Management Systems repositories of learning resources, including content, activities and copyright materials, and library services are already offered into online institutional portals. These could be linked to the emerging Web 2.0 PLEs. There are considerable barriers to these developments due to the legacy of institution-centred, rather than student-centred services and the fact that many institutions have purchased commercial platforms and their eportfolio add-on products. Outsourcing of services as well as reliance on Web services will increase across all sectors as institutions will be unwilling to continue to invest in current commercial learning environment technologies that do little more than organise online resources, offer text based communication and pay little attention to standards compliance.

Teacher roles and development

There is an increasing requirement for all teachers in the UK to be involved in continuing professional development (CPD) activities throughout their careers. For example, Further Education (vocational) teachers are now required to participate in 30 hours of CPD each year. The Web can provide powerful learning opportunities with teachers being able to develop and work within communities of practice across schools and countries to develop their professional practice. We see an increasing demand for teachers to develop their understanding of the skills needed to research and communicate their practice. TeacherTube (www.teachertube.com) is just a beginning glimpse of technologies that can be used to share, problematise and develop classroom practice. Imagine a scenario where a teacher joins a wiki to develop deeper understandings of the ways dyslexic students may be supported in School, the wiki provides a wide range of information including videos of practice, example teaching materials, policy documents, that have been generated by the participants. Dyslexic learners contribute to the materials explaining their perspectives. The group decides upon specific research questions and invites those with expertise in research methodologies in education to contribute and some participants enrol in courses using their wiki contributions as Accreditation of Prior Experience and Learning. The teachers as part of their annual performance review are able to provide a link to an online walkthrough of the wiki outlining the ways they contributed and how this has impacted on their practice. This walkthrough is one element of each teachers' online portfolio/CV which they use in job and course applications. Several of the participants are invited to contribute to CPD activities of serving teachers as well as beginning teachers in training.

In the above scenario the impact of the technologies places the locus of control within professional development on the teachers themselves within their workplace and traditional providers will need to rethink the ways they engage with teachers. One of the authors is involved in a major professional development project in Malaysia where cadres of second language teachers collaborate across secondary schools within peer learning sets to develop their skills in using new technologies in their classrooms. They experiment with practice, video this, upload the video to a private online shared space where they add commentary, create video quotations – creating a narrative around the video. The learning set view their video contributions, add further commentaries/video quotations and discuss issues and then identify their further training needs and areas for development and classroom enquiry. These initiatives are the subject of research in order to develop an understanding of how the democratisation of learning can support personal and professional teach-

er development and the impact on pupil learning. This project has involved new partnerships between universities, a national telecom company, schools and teacher's and has exploited existing research funding opportunities. However policy makers need to rethink the ways they provide funding for training if these new distributed approaches and partnerships are to be implemented at a larger scale.

References

- Department for Education and Skills. (2005). *Harnessing Technology: Transforming Learning and Children's Services*. London: Department for Education and Skills.
- Dorn, C., Madeja, S., & Sabol, R. (2004). *Assessing Expressive Learning: A Practical Guide for Teacher-Directed, Authentic Assessment in K-12 Visual Arts Education*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Mason, R., Pegler, C., & Weller, M. (2004). E-portfolios: an assessment tool for online courses. *British Journal of Educational Technology*, 35(6), 717-727.
- Ravet, S. (2007). For an ePortfolio enabled architecture. Retrieved 11 June 2007, from www.eife-l.org/publications/eportfolio/documentation/positionpaper
- Rowntree, D. (1977). *Assessing Students: How shall we know them?* London: Harper and Row.
- Van Leeuwen, T., & Kress, G. (2006). *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. London, UK: Routledge.

11.2 Opening a new era for education through e-Learning: archiving, delivering human accomplishments

Professor Okhwa Lee (ohleekorea@gmail.com)

Dept. of Computer Education

Chungbuk National University, Korea

When e-learning was first introduced into Korea in 2001, there were 6220 students involved, but now there are 17 universities with 87,649 students. This does not include e-learning students at campus based universities. e-Learning is a form of learning which employs digital devices such as computers, the Internet, TV, etc. There are degrees of e-learning from 100% online learning to blended learning both on and offline. As with the introduction of any new media, e-learning was not appreciated as a vehicle of educational paradigm shift. It still invites doubts as to its ability to be the main medium of learning in the future, but people do agree that it will be difficult to find any instruction without combining e-learning.

Then how should e-learning grow and in what direction? What is the desired future of e-learning? Before discussing the desired future roles of e-

learning, I would like to predict what future higher education institutes will be like.

In the future, there will be three types of higher education institutes. Very few brand name universities will continue to keep the current elite education system of full time students on campus, mainly face-to-face instruction as the major instructional medium, and a focus on R&D knowledge creation rather than knowledge delivery.

Supermarket universities will pass on major human-made achievements to students who go to school part-time. Students will come to university to solve their on-the-job problems. These higher education institutes will focus on education more than R&D, thus concentrating on knowledge delivery. The major instructional medium will be e-learning to suit students' time schedules. Yet students will belong to a specific institute.

Some of the current universities will become convenience store universities. Students will not belong to any one educational institute. They can take a course at one university, and move to a different university which is not necessarily a domestic one. After collecting enough credits to meet diploma requirements, students can be awarded the degree they want to have. Knowledge delivery and certificates are the main roles of these universities.

Of course, higher education institutes will try to collaborate and compete in many ways to cope with such high student mobility, so that perhaps universities will need to assure content control and instructional quality control domestically and internationally.

In general, e-learning consists of four components: solutions, contents, educational services and facilities. In this article, I would like to share my opinions on these sectors within the context of Korean culture.

Solution means infrastructure for e-learning such as system software (learning management system LMS), learning contents management system (LCMS), middleware and hardware (server, computers) and network. Contents means content development, distribution and management. A worldwide trend is that most LMS share similar functions and open source LMS such as MOODLE are powerful and popular commercial systems. The use of open source software will be a growing trend.

One of the big problems with e-learning is the high student drop-out ratio. Students without high motivation can experience a lack of belonging to the class. Passiveness during e-learning can also cause a lack of belonging. Recently, there is a new LMS trend which promotes a learner's active participation and group collaboration. Instructional activities are organized around student activities. Without the participation of students, instructional activities are not possible. For example, medical students have to show their un-

derstanding by drawing their knowledge in a mind map. This mind map, then, is used for group discussion. It is regarded as an excellent way of using technology for meaningful learning, putting learners in an active position.

When LMS is employed at a university, it is often the case that LMS is a standalone and not seamlessly connected to the existing academic system. It means that teachers have to input students' academic performance into the existing formal academic system manually. For security reasons, perhaps middleware can connect data from LMS to the existing academic system.

The second component of e-learning, contents, means content development planning, content design, content delivery, content distribution, and content management. It is a painful and time consuming process to develop high quality content. Traditionally, therefore, content copyright has been given to content creators. But MIT initiated the open content movement and this open courseware (OCW) had a big influence on Asian countries. In Korea, KOCW (Korea Open CourseWare) was initiated and many other countries started similar approaches. Sharing human achievement is a trend but unfortunately, content written in English rather than the local language is used heavily. Now, however, MIT OCW is being translated into Chinese.

Sharing content, and also students' credit work and certificates, is highly recommended. There is a need to establish an authoritative institute to conduct content quality control. Content quality control is closely tied to educational services.

Educational services means conducting instructional activities which are equivalent to the instructional activities in the classroom. Students' interests are very diverse so will require many small courses. Traditional requirements for students will become more and more obsolete.

This is often characterized as a niche market. Today, one dominant class is becoming rare yet the total number of students is growing. It means that one big class will become rare while lots of small classes will be needed. People show their interests in many different areas which leads to a diversity of classes. This concept follows the trend of long tail economics. This naturally leads to an aggressive consortium of e-learning content all over the world.

Although e-learning traditionally means asynchronous instructional activities, there is also a need to have real time class activities if possible. Activities in the studio with a teacher and students give an instructional context to other learners. Laughing, whispering, nodding, claps, etc can be interpreted as feedback among the teacher and students. These are not merely noise, but give contextual information which is particularly important to Asian students who tend to understand situation within a context. Although synchronous

learning is more applicable to campus based university students, it is still worth trying with all students. Real time instructional activities can be used for asynchronous instruction, VOD. Therefore, it is important to have facilities like a studio and e-learning classroom.

It is clear that the demand for e-learning in higher education and vocational education will increase with the globalization of HRD. Regional and/or academic areas can have specialized authoritative certificates for quality control. This trend can be accelerated by e-learning.

12 Arviointiprojektin toteutumisen arviointia

Arvioinnin tulosten luotettavuus ja käyttökelpoisuus ovat yhteydessä arvioinnissa esille saatujen aineistojen luotettavuuteen, relevanssiin ja käyttökelpoisuuteen. Arviointiryhmällä oli käytettävissä paljon aineistoja, pitkästi alan kokemusta ja realistinen käsitys siitä, mitä verkossa tapahtuva koulutus on käytännössä. Teoreettinen osaaminen oli ryhmässä myös erittäin vakuuttavaa. Näin arvioinnin lähtökohdat olivat erityisen suotuisat.

Korkeakoulut tuottivat ensimmäiseen arviointiseminaariin toimeksiannon mukaisesti hyviä käytänteitä verkossa tapahtuvasta koulutuksesta. Näin esille tuli lähtökohtaisesti todennäköisesti juuri edustavia ammattikorkeakoulujen verkkototeutuksia. Korkeakoulut esittelivätkin koulutuksia hyvinä toteutuksina, kuten toimeksiannossa oli pyydettykin. Voidaan myös ajatella, että koulutuksen kehittämisen ehtona on jatkuva parantaminen. Se edellyttää puolestaan kriittisyyttä. Vaikka arviointiryhmä toi esille nimenomaan hyviä käytänteitä ja vahvuuksia, tuli keskusteluissa toistuvasti esille myös kehittämisajatuksia.

Saatujen aineistojen laatuun ja riittävyteen voidaan olla varsin tyytyväisiä. Tarjottuja toteutuksia oli paljon ja arvioitsijoilla oli mahdollisuus nostaa esille parhaita ratkaisuja. Merkille pantavaa oli se, että arvioitsijat tuottivat ensimmäiset arviointinsa valittavista hyvistä koulutuksista suljettuna äänestyksenä. Tulokset olivat yllättävän yhdenmukaisia. Samoin olivat niihin liittyneet perustelut. Se kertonee lähinnä arvioitsijoiden asiantuntemuksesta ja yhteisestä ymmärryksestä verkkototeutusten hyvästä laadusta ja innovatiivisuudesta. Näin arvioitsijareliabilitetti oli tässä arvioinnin toteutusvaiheessa ilmeisen hyvä.

Toinen arviointiseminaari, joka käsitteli verkkokoulutuksen strategisia kysymyksiä ja perustui väittämiin verkossa tapahtuvasta koulutuksesta, aiheutti vilkkaan keskustelun koulutuksen järjestäjien ryhmäkeskusteluissa ja tuotti inostavaa kehittämisaineistoa.

Arviointiprojekti itsessään lisäsi selvästi keskustelua verkossa tapahtuvan koulutuksen tilanteesta ja kehittämismahdollisuuksista. Arviointiseminaareista saatu palaute vahvisti, että valittu vuorovaikutteisuuden perustuva arviointimenetelmä koettiin mielekkääksi ja toimijoita aktivoivaksi. Se lisäsi ammatti-

korkeakoulujen keskinäistä vuorovaikutusta verkossa tapahtuvan koulutuksen tarkastelussa/reflektoinnissa ja kehittämisessä. Kommunikaation ja vuorovaikutuksen kautta voitiin löytää yhteisymmärrystä ja mahdollisuuksia parempaan.

Arvioinnin kuluessa samat näkökohdat alkoivat selvästi toistua ja tukivat arviointiryhmän valitsemaa suosituksia varsin vahvasti. Näin raporttiin haluttiin kirjoittaa suosituksia tavanomaista enemmän. Vaarana voi tietysti olla se, että suuri määrä suosituksia kadottaa terävyyttä ja vaikeuttaa kehittämisvalintoja. Suositukset on kuitenkin kirjoitettu priorisoiden. Niitä on syytä tarkastella myös suhteessa kunkin korkeakoulun omaan tilanteeseen. Olisikin viisautta käydä suositukset huolellisesti läpi analysoimalla korkeakoulun oma tilanne, ja katsoa, mistä olisi hyvä aloittaa. Suositukset auttavat aivan varmasti verkko-opetuksen strategista linjaamista koko korkeakoulussa. Yksittäinen opetuksen suunnittelija kuten opettajakin löytää suosituksista konkreettisia ehdotuksia omaan työhönsä. Olisi toivottavaa, että opetuksen suunnittelusta vastaavat kävisivät suositukset läpi ja laatisivat strategisia ratkaisuja niiden toimeenpanosta yhdessä koulutusohjelmajohtajien ja korkeakoulun muun johdon kanssa.

Lähteet

- Alaniska, H. (toim.) (2007). Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa. Korkeakoulujen arviointineuvosto. Helsinki.
- Bonk, C. J., Kim, K. & Zeng, T. (2006). Future directions of blended learning in higher education and workplace settings. In C. J. Bonk & C. R. Graham (Eds.) *Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs*. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 550–567.
- Creanor, L., Trinder, K., Gowan, D. & Howells, C. (2006). LEX. The Learners Experience of e-Learning. LEX Final Report. Saatavilla: <http://www.jisc.ac.uk/publications/publications/lexfinalreport.aspx>. Luettu 5.3.2008.
- Himanen, P. (2007). Suomalainen unelma. Innovaatioraportti. Toinen, korjattu painos. Saatavilla: http://www.teknologiateollisuus.fi/files/15064_suomalainen_unelma.pdf. Luettu 7.5.2008.
- Herrington, A. & Herrington, J. (2006). *Authentic Learning Environments in Higher Education*. Information Science Publishing.
- Herrington, J. & Oliver, R. (2000). An instructional design framework for authentic learning environments. *Educational Technology Research and Development* 48, 23–48.
- Kohonen, V. & Niemi, H. (1996). Developing and Evaluating Teacher Education in Finland. In: Tella, S. (ed.) *Teacher education in Finland: present and future changes and challenges*. Helsinki: Studia Paedagogica of the University of Helsinki 11, 21–43.
- Korkeakoulujen arviointineuvoston toimintasuunnitelma 2004–2007. KKA.
- Koulutus ja tutkimus vuosina 2007–2012. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriö. Helsinki.
- Lee, O. & Im, K. (2006). The emergency of the cyber-university and blended learning in Korea. In C.J. Bonk & C.R. Graham (Eds.) *Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs*. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 281–294.
- Lehto, T. & Korpela, A. (2008). VirtuaaliAMK:n opiskelijakyselyn tuloksia. Esitys VirtuaaliAMK-yhteyshenkilöpäivillä 5.2.2008, HAAGA-HELIA AMK, Helsinki. Saatavilla: www.amk.fi. Luettu 3.5.2008.
- Leppisaari, I. & Helenius, R. (2005). Etsimässä mielekästä verkko-ohjausta. Teoksessa I. Luoto & I. Leppisaari (toim.) *Kasvamassa verkko-opettajuuteen*. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 164–180.
- Leppisaari, I., Silander, P. & Vainio, L. (2006). Autenttinen oppiminen ammattikorkeakoulun virtuaaliopetuksen haasteena. Teoksessa M. Ylikarjula (toim.) *Ihmettelyä ja oppimista tutkimuksen äärellä. Opettaja oman työnsä tutkijana - symposiumin III artikkelit*. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu, A. Tutkimusraportteja – Forskningsrapporter, Kokkola, 17–36.
- Leppisaari, I. & Vainio, L. (2006a). – Initiating online mentoring as a pedagogical support for content producing teams. In T. Reeves & S. Yamashita (Eds.) *Proceedings of E-Learn 2006 Conference, World Conference on E-Learning in Corporate,*

- Government, Healthcare, and Higher Education, October 13–17, 2006, Hawaii, USA. Chesapeake, VA: AACE, 1306–1314.
- Leppisaari, I. & Vainio, L. (2006b). Online mentoring – to developing teachers' online pedagogy expertise in content producing teams. In C. Crawford et al. (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology and Teacher Education International Conference–2006*, March 20– 24, 2006, Orlando, USA. Chesapeake, VA: AACE, 2314–2321.
- Leppisaari, I. & Vainio, L. (2007). Teachers as Peer Evaluators of Learning Object Pedagogical Quality in the Virtual Polytechnic. Poster presented in EDUCAUSE Australasia 2007 Conference, Melbourne 29 April – 2 May, 2007. Available: http://www.caudit.edu.au/educauseaustralasia07/authors_papers/Leppisaari-Poster-405.pdf.
- Leppisaari, I. & Vainio, L. (2008). Autenttinen oppiminen virtuaalisissa mentorointiyhteisöissä – uudenlainen ratkaisu opettajien verkkopedagogisen osaamisen kehittämiseen. Teoksessa M. Mielty (toim.) *Opi valitsemaan – olet aikaasi edellä*. Interaktiivinen Tekniikka Koulutuksessa –konferenssi 16.–18.4.2008 Hotelli Aulanko, Hämeenlinna. Hämeen kesäyliopiston julkaisuja, sarja B, 68–69. Saatavilla: http://www.hameenkesayliopisto.fi/itk/documents/Autenttinenoppiminen_virtuaalisissa_mentorointiyhteisöissa.pdf. Luettu 7.5.2008.
- Leppisaari, I., Vainio, L. & Tenhunen, M.–L. (2007). What Did the Teachers Learn in the Virtual Networking Project? – Experiences of Teacher Growth in the Content Production of the Finnish Virtual Polytechnic. In C. Montgomerie & J. Seale (Eds.), *Proceedings of World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications 2007*. Chesapeake, VA: AACE, 2359–2368.
- Levonen, J. Joutsenvirta, T. & Parikka, R. (2006). Blended Learning – Katsaus sulautuvaan yliopisto-opiskeluun. Saatavilla: <http://www.valt.helsinki.fi/piirtoheitin/sulautus1.htm>. Luettu 3.5.2008.
- Littlejohn, A. & Pegler, C. (2007). *Preparing for Blended e-Learning*. London and New York: Routledge.
- Löfström, E., Kanerva, K., Tuuttila, L., Lehtinen, A. & Nevgi, A. (2006). Laadukkaasti verkossa: Verkko-opetuksen käsikirja yliopisto-opettajalle. Helsingin yliopisto. Saatavilla: http://www.helsinki.fi/julkaisut/aineisto/hallinnon_julkaisuja_33_2006.pdf. Luettu 3.5.2008.
- Nevgi, A. & Rouvinen, M. (2005). Verkko-opetuksen edut ja haitat opettajien ja opiskelijoiden arvioimina. Teoksessa A. Nevgi, E. Löfström & A. Evälä. *Laadukkaasti verkossa. Yliopistollisen verkko-opetuksen ulottuvuudet*. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Käyttätymistieteellinen tiedekunta. Helsinki: Yliopistopaino, 81–93.
- Nevgi, A. & Tirri, K. (2003). Hyvää verkko-opetusta etsimässä.. Oppimista edistävät ja estävät tekijät verkko-oppimisympäristöissä – opiskelijoiden kokemukset ja opettajien arviot. – Kasvatusalan tutkimuksia 15. SKS. Helsinki.
- Saari, S. & Leppisaari, I. (forthcoming 2008). Web-based learning services experienced by the students in the Finnish UASs. Accepted proposal, the 30th EAIR, The European Higher Education Conference “Polishing the silver: Are we really improving higher education?”, 24.–27.8.2008, Copenhagen, Denmark.
- Sariola, J. (2006). Miten yhdistää laatutyö ja johtaminen oppilaitoksessa? TieVie-koulutus, Jyväskylän yliopisto. 20.1.2006. Saatavilla: http://tievie.oulu.fi/koulutusresurssit/kalvot/2005/Jyvaskyla_15op/sariola_laatutyo.pdf. Luettu 12.11.2007.

- Vainio, L. (2008). Joustavien virtuaaliopinto-oikeuksien toteutuminen ammattikorkeakouluissa. Kysely ammattikorkeakoulujen Virtuaaliammatti-korkeakoulu-yhteyshenkilöille vuonna 2007. Esitys VirtuaaliAMK-yhteyshenkilöpäivillä 5.2.2008, HAAGA-HELIA AMK, Helsinki. Saatavilla: www.amk.fi. Luettu 5.3.2008.
- Virtuaaliammattikorkeakoulu – strategialinjaukset 2008–2015. Saatavilla: http://www.amk.fi/attachments/5avdGzREz/5u9GKeErU/Files/CurrentFile/Virtamk_strategialinjaukset_2008_2015_versio1.0.pdf. Luettu 7.5.2008.

LIITE 1:

Arviointiseminaarin 23.10.2007 osallistujat korkeakouluittain

Tore Ståhl	Arcada	Päivi Hollanti	VirtuaaliAMK
Heli Korpinen	EKAMK	Tuula Jaskari-Malinen	VirtuaaliAMK
Hanna-Kaisa Parikka	EKAMK	Annina Korpela	VirtuaaliAMK
Veli-Pekka Lifländer	EVTEK AMK	Teija Lehto	VirtuaaliAMK
Eeva Hara-Lindström	EVTEK-amk	Marja Rautajoki	VirtuaaliAMK
Eija Kalliala	HAAGA-HELIA AMK	Tommi Tuomola	VirtuaaliAMK
Päivi Karvanen	HAAGA-HELIA AMK		
Kati Selvenius	HAAGA-HELIA AMK	ARVIOITSIJAT	
Leena Vainio	HAMK	Pekka Ihanainen	
Pekka Kivipuro	HAMK	Irja Leppisaari	
Lasse Seppänen	HAMK	Anne Nevgi	
T.-M. Itkonen-Isakov	Helsingin amk Stadia	Velio-Matti Taskila	
Jarmo Karvinen	Helsingin amk Stadia	Tarja Tuominen	
Mari Varonen	Jyväskylän AMK		
Anu Pruikkonen	Kemi-Tornio AMK		
Anja Puustinen	Kemi-Tornio AMK		
Riina Kleimola	Keski-Pohjanmaan AMK		
Anu Peltoniemi	Keski-Pohjanmaan AMK		
Marika Parkkonen	Keski-Pohjanmaan AMK		
Ari Vesikko	Lahden AMK		
Sisko Mällinen	Lahden AMK		
Irma Mänty	Laurea		
Elina Rajalahti	Laurea		
Mari Stolt	Laurea		
Eino Sarkola	Mikkelin AMK		
Markku Vikström	Mikkelin AMK		
Pirjo Vuoskoski	Mikkelin AMK		
Susanna Lumio	PIRAMK		
Maija Haaramo	PIRAMK		
Marja Kallioniemi	PIRAMK		
Tanja Rautiainen	Rovaniemen AMK		
Outi Soikkeli	Rovaniemen AMK		
Marina Saarentaus	Rovaniemen AMK		
Kirsti Jasu-Kuusisto	Satakunnan Amk		
Pasi-Waltteri Valtanen	Satakunnan AMK		
Nea Saarinen	Satakunnan AMK		
Laura Lehtonen	Satakunnan AMK		
Hannu Viitala	Savonia-amk		
Maija Suhonen	Savonia-amk		
Asko Ojanperä	Seinäjoen AMK		
Helena Tirronen	Tampereen AMK		
Juha Knuuttila	Turku AMK		
Helena Rantanen	Turku AMK		
Eeva Dahlberg	Yrkeshögskolan Sydväst		

LIITE 2: Arviointiseminaarin 15.9.2007 osallistujat

Sirpa Ala-Tommola	Verkko-opetuksen koordinaattori, Kymenlaakson amk
Maria Andersen	Koulutussuunnittelija, Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Roger Andersson	Överlärare, Svenska yrkeshögskolan
Arja Bilund	Osastosihteeri, KKA
Thomas Böckelman	Enhetschef, Yrkeshögskolan Sydväst
Eeva Hara-Lindström	VirtaaliAMK yhdyshenkilö, EVTEK-ammattikorkeakoulu
Pekka Ihanainen	Projektiasiantuntija, HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu
Heli Itkonen	Koulutusjohtaja, Kajaanin ammattikorkeakoulu
Lasse Jansson	Tutkimus- ja kehitysjohtaja, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu
Kirsti Jasu-Kuusisto	Projektipäällikkö, Satakunnan ammattikorkeakoulu
Paula Kinnunen	Kehitysjohtaja, HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu
Harri Kuusela	Koulutuspäällikkö, Lahden ammattikorkeakoulu
Rajjaliisa Laakkonen	Opetusjohtaja, Vaasan ammattikorkeakoulu
Esko Lahdenperä	Tuntiopettaja, Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulu
Irja Leppisaari	Yliopettaja, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu
Sari Mettiäinen	Erikoissuunnittelija, PIRAMK
Marjatta Myllylä	Yliopettaja, Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu
Irma Mänty	Kehityspäällikkö, eOppiminen, Laurea
Anne Nevgi	Dosentti, Helsingin yliopisto
Jouni Niskanen	Vararehtori, Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Tanja Rautiainen	Projektipäällikkö, Rovaniemen ammattikorkeakoulu
Seppo Saari	Projektisuunnittelija, KKA
Arja-Leena Saastamoinen	Koulutuksen kehittämisspäällikkö, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Eino Sarkola	Yliopettaja (verkko-op. tutk. ja kehittäminen), Mikkelin ammattikorkeakoulu
Maija Suhonen	Verkko-opetuksen koordinaattori, Savonia-ammattikorkeakoulu
Markku Tarvainen	Vararehtori, Kemi-Tornion AMK
Veli-Matti Taskila	Koulutuspoliittinen sihteeri, SAMOK ry
Helena Tirronen	Projektisuunnittelija, Tampereen ammattikorkeakoulu
Tarja Tuominen	Elinkeinopoliittinen asiamies, EK
Leena Vainio	Kehittämisspäällikkö, Hämeen ammattikorkeakoulu
Lars Wessman	Osastonjohtaja, ARCADIA

LIITE 3: Arviointiseminaarin 15.11.2007 työskentelytapa

Ryhmätyöskentelysuunnitelma/PI

Aika: 14.15/14.30/14.40–16.00 (1 h 20 min./1 h 30 min.)

1. Ryhmätyöskentelyn avaus/ Pekka Ihanainen

- ryhmä = ammattikorkeakoulujen edustajat sekä yksi arvioija
- jakaannutaan ennalta määriteltyihin ryhmiin (5 kpl)
- ryhmätyöskentelyn ohjeistus.

2. Ryhmätyöskentelyn 1. kierros (20 min: 5+5+5+5)

Kommentoidaan 4 alustusta (yksi puheenvuoro/amkedustaja/alustus oman amk:n näkökulmasta + mahdollinen minikeskustelu; aikaa 5 min. alustusaihe)

Aiheet:

- verkko-opetuksen jalkauttaminen
 - verkko-opetuksen sisältö
 - verkko-opetuksen strategia
 - verkko-opetuksen sulautuminen amk:n muuhun toimintaan
- Ryhmän arvioija kokoaa keskustelun sisällöt.

3. Ryhmätyöskentelyn 2. kierros

(48–70 min.: 8/10+8/10+8/10+8/10+8/10+8/10+8/10)

AMK-edustajien puheenvuorot (1 aihe/edustaja + keskustelu, jos jostakin 7 aiheesta ei tule puheenvuoroa, voidaan keskustelua jatkaa aiemmista aiheista)

Aiheet (ks. väitelaput alla):

- verkko-opetuksen visio
- verkko-opetuksen johtaminen
- koulutusohjelmajohtajien sitouttaminen ja rooli
- amk:n verkko-opetuksen tahtotila
- verkko-opetuksen ja t&k-toiminnan yhteistyö
- verkko-opetuksen kriittiset kohdat
- virtuaali-amk-konseptin toimivuus.

4. Väitelapuille kerätään kooste keskustelusta

- arvioijat ryhmissä kirjaavat väitelapuille puheenvuorojen ja keskustelun keskeiset sisällöt
- ryhmätyökoordinaattori (Seppo Saari) kokoaa teema-aihe keskustelun havainnot kaikkien nähtäväksi "taululle".
- ryhmätyökoordinaattori ilmoittaa ryhmille seuraavaan aiheeseen siirtymisen (aikajaksotus).

5. Yhteenveto: Irja Leppisaari

- 6. Ryhmämuistioiden (arvioijat kokoavat) ja kokonaisyhteenvetdon pohjalta keskustelua on mahdollista jatkaa wiki-ympäristössä (alustus- ja ryhmäteemat, yhteensä 11).

LIITE 4: Kysely teemoista

Korkeakoulujen arviointineuvosto on käynnistänyt ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvan koulutuksen arvioinnin nimeämällä suunnitteluun johtoryhmän 24.4.2007.

Yksi johtoryhmän tehtävä on määritellä korkeakoulujen kehittämisen kannalta relevantit arviointikohteet.

Johtoryhmä haluaa jo tässä vaiheessa saada näkemyksesi arvioinnissa huomioon otettavaksi.

Kysely on alustava, eikä velvoita vastaajaa.

Pyydämme vastaamaan viimeistään maanantaina 21.5.2007.

1) Etunimi / Forename:

2) Sukunimi / Surname:

3) Asema / Position:

4) Organisaatio / Organization:

5) Sähköpostiosoite / Email address:

6) Kirjoita tärkeysjärjestykseen korkeintaan 10 asiaa/arvioinnin kohdetta. Mitä tässä arvioinnissa tulisi arvioida (teemoja tai yksittäisiä asioita).

Tärkein numeroituna 1. jne.

7) Mitä arvioinnin toteuttamisessa tulisi osata erityisesti ottaa huomioon?

8) Mitkä asiat saattavat muodostua arvioinnin onnistumisen uhkatekijöiksi?

9) Kaikilta korkeakouluilta tullaan pyytämään tiettyjä aineistoja arvioinnin taustaksi. Osalle korkeakouluista tarjotaan mahdollisuutta osallistua itsearviointiin ja ulkoiseen arviointiin.

Ollisitteko mahdollisesti kiinnostuneita olemaan osana itsearviointia ja ulkoista arviointia? Valitse yksi vaihtoehto. Voit perustella valintaa tai asettaa osallistumisen ehtoja tekstilaatikkoon.

- Olemme kiinnostuneita.
- Emme ole kiinnostuneita.
- Emme osaa vielä sanoa.

10) Mitä tahansa muuta palautetta.

Kiitos vastauksestasi!

Palaamme asiaan!

Lähetä

TIIVISTELMÄ

Julkaisija

Korkeakoulujen arviointineuvosto

Julkaisun nimi

Hyvässä kasvussa –Yhdessä kehittäen kohti ammattikorkeakoulujen laadukasta verkko-opetusta

Tekijät

Irja Leppisaari, Pekka Ihanainen, Anne Nevgi, Veli-Matti Taskila, Tarja Tuominen & Seppo Saari

Tiivistelmä

Korkeakoulujen arviointineuvosto käynnisti ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvan koulutuksen arvioinnin valtakunnallisena teema-arviointina vuonna 2007.

Arvioinnin eri vaiheisiin osallistui 25 ammattikorkeakoulua. Arvioinnin päätavoitteena oli tuottaa kokonaiskuva ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvasta koulutuksesta esittelemällä hyviä käytänteitä, osoittaa koulutusten vahvuuksia ja kehittämishaasteita sekä tuoda esiin keinoja koulutusten kehittämiseksi koko ammattikorkeakoulukentässä.

Arvioinnissa toteutettiin kaksi valtakunnallista arviointiseminaaria, joiden menetelmänä olivat asiantuntijakeskustelut.

Arviointi tuotti 54 suositusta koulutuksen kehittämiseksi.

Kokonaisuutena arviointi nosti esille ammattikorkeakoulujen verkkototeutusten monipuolisen ja hyvälaatuisen kehittämistyön. Näytti siltä, että verkossa tapahtuvassa koulutuksessa ollaan hyvässä kasvussa. Ammattikorkeakouluissa verkkototeutusten lähtökohtana on ollut selvästi opiskelijan oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymisen tukeminen sekä korkeatasoisten vaihtoehtojen tarjoaminen perinteiseen oppimiseen.

Arvioinnin suositusten pääteemoiksi nousivat: opetuksen ja oppimisen laatu sekä verkkopedagoginen asiantuntijuus, ohjaus, verkkopedagogisten opetusratkaisujen ja käytäntöjen kehittäminen, opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen, johtaminen ja strategiat, verkkotarjonnan resursointi, Virtuaali ammattikorkeakoulun ja ammattikorkeakoulun yhteistoiminta, työelämäyhteydet, ammatillisen osaamisen ja asiantuntijuuden kehittäminen sekä opiskelumahdollisuudet ja kansallinen sekä kansainvälinen liikkuvuus.

Arviointi toteaa, että verkko-opetusta ei tule nähdä erillisenä tai irrallisena osana ammattikorkeakoulun muusta opetuksesta, vaan se on olennainen osa niiden tarjoamaa opetusta, jonka avulla varmistetaan laadukas koulutus ja koulutuksen kilpailukyky.

Verkko-opetuksen strategista johtamista on syytä kehittää, sillä sen kautta turvataan resursseja opetuksen suunnittelijoille ja opettajille. Johdon ja keskijohdon sitoutuminen verkko-opetuksen kehittämiseen ja resursoimiseen on merkittävä haaste ammattikorkeakouluissa. Erityisesti koulutusohjelmajohtajilla nähdään olevan keskeinen asema verkossa tapahtuvan koulutuksen edistämisessä.

Ammattikorkeakoulujen haasteena on verkko-opetuksen luominen tulevaisuutta määrätietoisesti ennakoivana, jolloin se on kehittämis- ja toimenpidesuunnitelman näkyvänä osana. Verkko-opetuksen kehittäminen on nähtävä yhtenä mahdollisuutena luotaessa kilpailukykyistä ja kustannustehokasta koulutustarjontaa sekä tutkintoja.

Pedagogisia malleja on tarpeen suunnitella ja kehittää. Suotuisa kehittäminen edellyttää kuitenkin kaikkien osapuolten perehdyttämistä ja tukitoimia. Opetuksessa verkkoa käytetään monipuolisesti viestinnässä, mutta on tarpeen lisätä tavoitteellista keskustelua ryhmässä ja virtuaalisissa oppimisyhteisöissä sekä yhteistä tiedon rakentelua.

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan Virtuaali ammattikorkeakoulu tulee vakiinnuttaa ammattikorkeakoulujen verkossa tapahtuvan opetuksen ja kehittämisen sekä sen koordinoinnin tunnustetuksi toimijaksi. Arviointi pitää tärkeänä, että kehitystyö, jota VirtuaaliAMK:ssa on tehty, välittyy ammattikorkeakouluverkostossa ja jatkuu tulevinakin vuosina.

Arvioinnissa tuotettiin myös delfoi-työskentelyn avulla erillinen aineisto alan tulevaisuuden näkymistä. Raportissa on myös kansainvälinen näkökulma kolmen ulkomaisen asiantuntijan kirjoittamana.

Avainsanat

Ammattikorkeakoulut, arviointi, teema-arviointi, verkossa tapahtuva koulutus

SAMMANDRAG

Utgivare

Rådet för utvärdering av högskolorna

Publikation

Tillväxt i sikte – gemensamma satsningar på kvalitativt högstående webbaserad undervisning på yrkeshögskolenivå

Författare

Irja Leppisaari, Pekka Ihanainen, Anne Nevgi, Veli-Matti Taskila, Tarja Tuominen & Seppo Saari

Abstrakt

Rådet för utvärdering av högskolorna inledde år 2007 en utvärdering av yrkeshögskolornas webbaserade undervisning. Utvärderingen skedde som en landsomfattande temautvärdering.

I utvärderingens olika skeden deltog 25 yrkeshögskolor. Det huvudsakliga syftet med utvärderingen var att teckna en helhetsbild av den utbildning som yrkeshögskolorna erbjuder på nätet. Syftet var att presentera god praxis, att visa på utbildningsinriktningarnas starka sidor och att fokusera utmaningarna för den framtida utvecklingen. Vidare var syftet att lägga fram sätt på vilka utbildningen kan utvecklas inom det totala fält som yrkeshögskoleutbildningen utgör.

Utvärderingen bestod bl.a. av två landsomfattande seminarier för utvärdering där experter sammankom för diskussioner. Utvärderingen resulterade i 54 rekommendationer för att utveckla utbildningen.

På det hel taget fokuserade utvärderingen på de mångsidiga och kvalitativt högstående sätt som man har verkställt den webbaserade inläringen på inom yrkeshögskolorna. Intrycket är att det finns en tillväxtpotential i den utbildning som sker på nätet. Utgångspunkten för de internetbaserade, undervisningsanknutna lösningarna inom yrkeshögskolorna har varit att stödja studerandenas inläring och utveckling i riktning mot expertkunnande. Vidare har syftet varit att erbjuda högklassiga alternativ till traditionell inläring.

De rekommendationer som utvärderingen resulterade i går att gruppera på följande sätt: kvaliteten på undervisningen och inläringen samt utvecklandet av nätpedagogiskt kunnande och expertis, utvecklandet av undervisningspersonalens kunnande, ledning och strategier, resursfördelningen inom undervisningsutbudet på nätet, samverkan mellan VirtualYH och yrkeshögskolan, förbindelserna till arbetslivet, utvecklandet av yrkesbaserat kunnande och expertkunnande samt studiemöjligheter och rörlighet på ett nationellt och internationellt plan.

Utvärderingen ger vid handen att den webbaserade undervisningen inte ska betraktas som en separat eller lösryckt del av den övriga undervisningen på yrkeshögskolenivå utan att den är en väsentlig del av undervisningen på den här nivån. Den säkerställer att man når upp till de mål som man har ställt upp för kvalitativt högstående utbildning och utbildningens konkurrenskraft.

Den strategiska ledningen för nätbaserad undervisning ska utvecklas. Syftet är att trygga de resurser som tilldelas utbildningsplanerarna och lärarna. Att kunna engagera ledningen och ledningen på mellannivå inom det arbete som görs för att utveckla den nätbaserade undervisningen och resursfördelningen är en betydelsefull utmaning i yrkeshögskolorna. De personer som ansvarar för utbildningsprogrammen anses i detta sammanhang inneha en central position.

Utmaningen för den nätbaserade undervisningen i yrkeshögskolorna är att skapa ramar som på ett målmedvetet sätt stakar ut och förutser framtiden. Den blir då en synlig del av utvecklings- och åtgärdsplanen. Den webbaserade undervisningen ska betraktas som en möjlighet på vägen mot ett konkurrenskraftigt och kostnadseffektivt utbildningsutbud samt anslutande examina.

Det finns ett behov av att planera och utveckla pedagogiska modeller. Gynnsamt utvecklingsarbete förutsätter dock att alla parter engageras samt att stödjande åtgärder erbjuds. I undervisningen fungerar webben på ett mångsidigt sätt som ett kommunikativt element. Behov finns av att öka de målinriktade diskussionerna i grupp och i virtuella inlärningsmiljöer samt att satsa på att bygga upp gemensam kunskap.

Utvärderingsgruppen framhåller att VirtualYH ska bli en inarbetad del av den nätbaserade undervisningen och det nätbaserade utvecklingsarbetet. VirtualYH ska få en tydlig position som en koordinerande part. Utvärderingsgruppen poängterar att det utvecklingsarbete som har gjorts inom VirtualYH sprids inom yrkeshögskolenätverket och att det utvecklas också under de kommande åren.

Med hjälp av metoden delfoi presenterade utvärderingsgruppen ett scenario som omfattar framtiden. Rapporten innehåller också ett internationellt perspektiv, som tre experter från utlandet står för.

Nyckelord

Yrkeshögskolor, utvärdering, temautvärdering, webbaserad utbildning

ABSTRACT

Published by

The Finnish Higher Education Evaluation Council FINHEEC

Name of publication

Growing well – Developing together towards quality university of applied sciences online education

Authors

Irja Leppisaari, Pekka Ihanainen, Anne Nevgi, Veli-Matti Taskila, Tarja Tuominen and Seppo Saari

Abstract

The Finnish Higher Education Evaluation Council initiated an evaluation of online education at universities of applied sciences as their national thematic evaluation for 2007.

Twenty-five universities of applied sciences participated in the various stages of the evaluation. The main objective was to gain an overall picture of web based education by introducing best practices, indicating strengths and areas of development and exploring means of developing web based education throughout the entire university of applied sciences field.

Two national evaluation seminars employing expert discussions were held during the evaluation. The evaluation resulted in 54 recommendations for the development of web based education.

Overall, the evaluation highlighted the diverse and high quality development work of online education at universities of applied sciences. It appears that universities of applied sciences are growing online education well. The starting point for web based education at these institutions has clearly been supporting a learner's learning and development of expertise and providing high quality alternatives to traditional learning.

The following form the main themes of the recommendations: quality of teaching and learning and online pedagogical expertise, guidance, online pedagogical teaching solutions and development of practices, improving the skills of teaching staff, management and strategies, resourcing online courses, cooperation between the Finnish Virtual University of Applied Sciences and universities of applied sciences, working life connections, development of professional skills and expertise and study opportunities, and national and international mobility.

The evaluation concludes that online education should not be seen as a discrete or separate component of teaching at universities of applied sciences, but rather as an integral part of teaching provided by these institutions, which serves to ensure quality education and the competitiveness of education.

There is cause to develop strategic management of web based education as resources for educational designers and teachers are secured through this. The commitment of senior and middle management to the development and resourcing of online education is a significant challenge facing universities of applied sciences. In particular, heads of degree programmes are seen to have a central role in advancing web based education.

The challenge for universities of applied sciences is the creation of online education that purposefully anticipates the future, making it a visible part of the development and action plan. The development of web based education is to be seen as one opportunity to create competitive and cost effective course offering and degree programmes.

There is a need to design and develop pedagogical models. A favourable development requires, however, an orientation of all parties and support measures. The Internet is employed diversely in teaching, but there is a need to increase objective oriented discussion in groups and in virtual learning communities and collaborative knowledge construction.

According to the evaluation team, the Finnish Virtual University of Applied Sciences should standardise university of applied sciences' online teaching and its development, and be recognised as its coordinator. The evaluation considers it important that the development work undertaken by the Virtual University of Applied Sciences be transmitted in the universities of applied sciences network and continue in future years.

Separate material on future perspectives in the field were produced during the evaluation using the delphi working methodology. The report also includes an international perspective with the contribution of three foreign experts.

Keywords

Universities of applied sciences, evaluation, thematic evaluation, web based/online education

KORKEAKOULUJEN ARVIointINEUVOSTON JULKAISUJA

PL 133, 00171 HELSINKI • Puh. 09-1607 6913 • Fax 09-1607 6911 • www.kka.fi

- 1:2000** Lehtinen, E., Kess, P., Ståhle, P. & Urponen, K.: Tampereen yliopiston opetuksen arviointi
- 2:2000** Cohen, B., Jung, K. & Valjakka, T.: From Academy of Fine Arts to University. Same name, wider ambitions
- 3:2000** Goddard, J., Moses, I., Teichler, U., Virtanen, I. & West, P.: External Engagement and Institutional Adjustment: An Evaluation of the University of Turku
- 4:2000** Almefelt, P., Kekäle, T., Malm, K., Miikkulainen, L. & Pehu-Voima, S.: Audit of Quality Work. Swedish Polytechnic, Finland
- 5:2000** Harlio, R., Harvey, L., Mansikkamäki, J., Miikkulainen, L. & Pehu-Voima, S.: Audit of Quality Work. Central Ostrobothnia Polytechnic
- 6:2000** Moitus, S. (toim.): Yliopistokoulutuksen laatuyksiköt 2001–2003
- 7:2000** Liuhanen, A.-M. (toim.): Neljä aikuiskoulutuksen laatuyliopistoa 2001–2003
- 8:2000** Hara, V., Hyvönen, R., Myers, D. & Kangasniemi, J. (Eds.): Evaluation of Education for the Information Industry
- 9:2000** Jussila, J. & Saari, S. (Eds.): Teacher Education as a Future-moulding Factor. International Evaluation of Teacher Education in Finnish Universities
- 10:2000** Lämsä, A. & Saari, S. (toim.): Portfoliosta koulutuksen kehittämiseen. Ammatillisen opettajankoulutuksen arviointi
- 11:2000** Korkeakoulujen arviointineuvoston toimintasuunnitelma 2000–2003
- 12:2000** Finnish Higher Education Evaluation Council Action Plan for 2000–2003
- 13:2000** Huttula, T. (toim.): Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuyksiköt 2000
- 14:2000** Gordon, C., Knodt, G., Lundin, R., Oger, O. & Shenton, G.: Hanken in European Comparison. EQUIS Evaluation Report
- 15:2000** Almefelt, P., Kekäle, T., Malm, K., Miikkulainen, L. & Kangasniemi, J.: Audit of Quality Work. Satakunta Polytechnic
- 16:2000** Kells, H.R., Lindqvist, O.V. & Premfors, R.: Follow-up Evaluation of the University of Vaasa. Challenges of a small regional university
- 17:2000** Mansikkamäki, J., Kekäle, T., Miikkulainen, L., Stone, J., Tolppi, V.-M. & Kangasniemi, J.: Audit of Quality Work. Tampere Polytechnic
- 18:2000** Baran, H., Gladrow, W., Klaudy, K., Locher, J. P., Toivakka, P. & Moitus, S.: Evaluation of Education and Research in Slavonic and Baltic Studies
- 19:2000** Harlio, R., Kekäle, T., Miikkulainen, L. & Kangasniemi, J.: Laatutyön auditointi. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu
- 20:2000** Mansikkamäki, J., Kekäle, T., Kähkönen, J., Miikkulainen, L., Mäki, M. & Kangasniemi, J.: Laatutyön auditointi. Pohjois-Savon ammattikorkeakoulu
- 21:2000** Almefelt, P., Kantola, J., Kekäle, T., Papp, I., Manninen, J. & Karppanen, T.: Audit of Quality Work. South Carelia Polytechnic
- 1:2001** Valtonen, H.: Oppimisen arviointi Sibelius-Akatemiassa
- 2:2001** Laine, I., Kilpinen, A., Lajunen, L., Pennanen, J., Stenius, M., Uronen, P. & Kekäle, T.: Maanpuolustuskorkeakoulun arviointi
- 3:2001** Vähäpassi, A. (toim.): Erikoistumisopintojen akkreditointi
- 4:2001** Baran, H., Gladrow, W., Klaudy, K., Locher, J. P., Toivakka, P. & Moitus, S.: Экспертиза образования и научно-исследовательской работы в области славистики и балтистики (Eksperitiza obrazovanija i nauc'no-issledovatelskoj raboty v oblasti slavistiki i baltistiki)
- 5:2001** Kinnunen, J.: Korkeakoulujen alueellisen vaikuttavuuden arviointi. Kriteerejä vuorovaikutteisuuden arvottamiselle
- 6:2001** Löfström, E.: Benchmarking korkeakoulujen kielenopetuksen kehittämisessä
- 7:2001** Kaartinen-Koutaniemi, M.: Korkeakouluopiskelijoiden harjoittelun kehittäminen. Helsingin yliopiston, Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Lahden ammattikorkeakoulun benchmarking-projekti
- 8:2001** Huttula, T. (toim.): Ammattikorkeakoulujen aluekehitysvaikutuksen huippuyksiköt 2001
- 9:2001** Welander, C. (red.): Den synliga yrkeshögskolan. Ålands yrkeshögskola.
- 10:2001** Valtonen, H.: Learning Assessment at the Sibelius Academy
- 11:2001** Ponkala, O. (toim.): Terveysalan korkeakoulutuksen arvioinnin seuranta
- 12:2001** Miettinen, A. & Pajarre, E.: Tuotantotalouden koulutuksen arvioinnin seuranta
- 13:2001** Moitus, S., Huttu, K., Isohanni, I., Lerkkanen, J., Mielityinen, I., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Vuorinen, R.: Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa
- 14:2001** Fonselius, J., Hakala, M.K. & Holm, K.: Evaluation of Mechanical Engineering Education at Universities and Polytechnics
- 15:2001** Kekäle, T. (ed.): A Human Vision with Higher Education Perspective. Institutional Evaluation of the Humanistic Polytechnic
- 1:2002** Kantola, I. (toim.): Ammattikorkeakoulun jatkotutkimuksen kokeilulupahakemusten arviointi

- 2:2002** Kallio, E.:Yksilöllisiä heijastuksia.Toimiiko yliopisto-opetuksen paikallinen itsearviointi?
- 3:2002** Raivola, R., Himberg, T., Lappalainen, A., Mustonen, K. & Varmola, T.: Monta tietä maisteriksi.Yliopistojen maisteriohjelmien arviointi
- 4:2002** Nurmela-Antikainen, M., Ropo, E., Sava, I. & Skinnari, S.: Kokonaisvaltainen opettajuus. Steinerpedagogisen opettajankoulutuksen arviointi
- 5:2002** Toikka, M. & Hakkarainen, S.: Opintojen ohjauksen benchmarking tekniikan alan koulutusohjelmissa. Kymenlaakson, Mikkelin ja Pohjois-Savon ammattikorkeakoulut
- 6:2002** Kess, P., Hulkko, K., Jussila, M., Kallio, U., Larsen, S., Pohjolainen, T. & Seppälä, K.: Suomen avoin yliopisto.Avoimen yliopisto-opetuksen arviointiraportti
- 7:2002** Rantanen, T., Ellä, H., Engblom, L.-Å., Heinonen, J., Laaksovirta, T., Pohjanpalo, L., Rajamäki, T. & Woodman, J.: Evaluation of Media and Communication Studies in Higher Education in Finland
- 8:2002** Katajamäki, H., Artima, E., Hannelin, M., Kinnunen, J., Lyytinen, H. K., Oikari, A. & Tenhunen, M.-L.: Mahdollinen korkeakoulu yhteisö. Lahden korkeakouluyksiköiden alueellisen vaikuttavuuden arviointi
- 9:2002** Kekäle, T. & Scheele, J.P.:With care. Institutional Evaluation of the Diaconia Polytechnic
- 10:2002** Härkönen, A., Juntunen, K. & Pyykkönen, E.-L. : Kajaanin ammattikorkeakoulun yrityspalveluiden benchmarking
- 11:2002** Katajamäki, H. (toim.):Ammattikorkeakoulut alueidensa kehittäjinä.Näkökulmia ammattikorkeakoulujen aluekehitystehtävän toteutukseen
- 12:2002** Huttula, T. (toim.):Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuysiköt 2002–2003
- 13:2002** Hämäläinen, K. & Kaartinen-Koutaniemi, M. (toim.): Benchmarking korkeakoulujen kehittämisvälineenä
- 14:2002** Ylipulli-Kairala, K. & Lohiniva, V. (eds.): Development of Supervised Practice in Nurse Education. Oulu and Rovaniemi Polytechnics
- 15:2002** Löfström, E., Kantelinen, R., Johnson, E., Huhta, M., Luoma, M., Nikko, T., Korhonen, A., Penttilä, J., Jakobsson, M. & Miikkulainen, L.:Ammattikorkeakoulun kielenopetus tienhaarassa. Kielenopetuksen arviointi Helsingin ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakouluissa
- 16:2002** Davies, L., Hietala, H., Kolehmainen, S., Parjanen, M. & Welander, C.:Audit of Quality Work.Vaasa Polytechnic
- 17:2002** Sajavaara, K., Hakkarainen, K., Henttonen, A., Niinistö, K., Pakkanen, T., Piilonen, A.-R. & Moitus, S.:Yliopistojen opiskelijavalintojen arviointi
- 18:2002** Tuomi, O. & Pakkanen, P.:Towards Excellence in Teaching. Evaluation of the Quality of Education and the Degree Programmes in the University of Helsinki
- 1:2003** Sarja, A., Atkin, B. & Holm, K.: Evaluation of Civil Engineering Education at Universities and Polytechnics
- 2:2003** Ursin, J. (toim.):Viisi aikuiskoulutuksen laatuylipistoa 2004–2006
- 3:2003** Hietala, H., Hintsanen, V., Kekäle, T., Lehto, E., Manninen, H. & Meklin, P.:Arktiset haasteet ja mahdollisuudet. Rovaniemen ammattikorkeakoulun kokonaisarviointi
- 4:2003** Varis, T. & Saari, S. (Eds.): Knowledge Society in Progress – Evaluation of the Finnish Electronic Library – FinELib
- 5:2003** Parpala, A. & Seppälä, H. (toim.):Yliopistokoulutuksen laatuysiköt 2004–2006
- 6:2003** Kettunen, P., Carlsson, C., Hukka, M., Hyppänen, T., Lyytinen, K., Mehtälä, M., Rissanen, R., Suviranta, L. & Mustonen, K.: Suomalaista kilpailukykyä liiketoimintaosaamisella. Kauppatieteiden ja liiketalouden korkeakoulutuksen arviointi
- 7:2003** Kauppi, A. & Huttula, T. (toim.): Laatusuhteita ammattikorkeakouluihin
- 8:2003** Parjanen, M. :Amerikkalaisen opiskelija-arvioinnin soveltaminen suomalaisen yliopistoon
- 9:2003** Sarala, U. & Seppälä, H.: (toim.): Hämeen ammattikorkeakoulun kokonaisarviointi
- 10:2003** Kelly, J., Bazsa, G. & Kladis, D.: Follow-up review of the Helsinki University of Technology
- 11:2003** Goddard, J., Asheim, B., Cronberg, T. & Virtanen, I.: Learning Regional Engagement. A Re-evaluation of the Third Role of Eastern Finland universities
- 12:2003** Impiö, I., Laiho, U.-M., Mäki, M., Salminen, H., Ruoho, K., Toikka, M. & Vartiainen, P.:Ammattikorkeakoulut aluekehittäjinä.Ammattikorkeakoulujen aluekehitysvaikutuksen huippuysiköt 2003–2004
- 13:2003** Cavallé, C., de Leersnyder, J.-M., Verhaegen, P. & Nataf, J.-G. : Follow-up review of the Helsinki School of Economics. An EQUIS re-accreditation
- 14:2003** Kantola, I. (toim.): Harjoittelun ja työelämäprojektien benchmarking
- 15:2003** Ala-Vähälä, T.: Hollannin peili.Ammattikorkeakoulujen master-tutkinnot ja laadunvarmistus
- 16:2003** Goddard, J., Teichler, U., Virtanen, I., West, P. & Puukka, J.: Progressing external engagement. A re-evaluation of the third role of the University of Turku
- 17:2003** Baran, H., Toivakka, P. & Järvinen, J.: Slavistiikan ja baltologian koulutuksen ja tutkimuksen arvioinnin seuranta
- 1:2004** Kekäle, T., Heikkilä, J., Jaatinen, P., Mylly, H., Piilonen, A.-R., Savola, J., Tynjälä, P. & Holm, K.:Ammattikorkeakoulujen jatkotutkintokokeilu. Käynnistysvaiheen arviointi
- 2:2004** Ekholm, L., Stenius, M., Huldin, H., Julkunen, I., Parkkonen, J., Löfström, E., Metsä, K.: NOVA ARCADE – Samanhällning, decentralisering, gränsöverskridande. Helhetsutvärdering av Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola 2003

- 3:2004** Hautala, J.: Tietoteollisuusalan koulutuksen arvioinnin seuranta
- 4:2004** Rauhala, P., Karjalainen, A., Lämsä, A.-M., Valkonen, A., Vänskä, A. & Seppälä, H.: Strategiasta koulutuksen laatuun. Turun ammattikorkeakoulun kokonaisarviointi
- 5:2004** Murto, L., Rautniemi, L., Fredriksson, K., Ikonen, S., Mäntysaari, M., Niemi, L., Paldanius, K., Parkkinen, T., Tulva, T., Ylönen, F. & Saari, S.: Eettisyyttä, elastisuutta ja elämää. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan arviointi yhteistyössä työelämän kanssa
- 6:2004** Stähle, P., Hämäläinen, K., Laiho, K., Lietoila, A., Roiha, J., Weijo, U. & Seppälä, H.: Tehokas järjestelmä – elävä dialogi. Helian laatutyön auditointi
- 7:2004** Korkeakoulujen arviointineuvoston toimintakertomus 2000–2003
- 8:2004** Luopajarvi, T., Hauta-aho, H., Karttunen, P., Markkula, M., Mutka, U. & Seppälä, H.: Perämerenkaaren ammattikorkeakoulu? Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kokonaisarviointi
- 9:2004** Moitus, S. & Seppälä, H.: Mitä hyötyä arvioinneista? Selvitys Korkeakoulujen arviointineuvoston 1997–2003 toteuttamien koulutusala-arviointien käytöstä
- 10:2004** Moitus, S. & Saari, S.: Menetelmistä kehittämiseen. Korkeakoulujen arviointineuvoston arviointimenetelmät vuosina 1996–2003
- 11:2004** Pratt, J., Kekäle, T., Maassen, P., Papp, I., Perellon, J. & Uitti, M.: Equal, but Different – An Evaluation of the Postgraduate Studies and Degrees in Polytechnics – Final Report
- 1:2005** Niinikoski, S. (toim.): Benchmarking tutkintorakennetyön työkaluna
- 2:2005** Ala-Vähälä, T.: Korkeakoulutuksen ulkoisen laadunvarmistuksen järjestelmät Ranskassa
- 3:2005** Salminen, H. & Kajaste, M. (toim.): Laatua, innovatiivisuutta ja proaktiivisuutta. Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuysiköt 2005–2006
- 4:2005** Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi. Auditointikäsi kirja vuosille 2005–2007
- 5:2005** Auditering av högskolornas kvalitetssäkringssystem. Auditeringshandbok för åren 2005–2007
- 1:2006** Dill, D.D., Mitra, S. K., Siggaard Jensen, H., Lehtinen, E., Mäkelä, T., Parpala, A., Pohjola, H., Ritter, M.A. & Saari, S.: PhD Training and the Knowledge-Based Society. An Evaluation of Doctoral Education in Finland
- 2:2006** Antikainen, E.-L., Honkonen, R., Matikka, O., Nieminen, P., Yanar, A. & Moitus, S.: Mikkelin ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 3:2006** Kekäle, T., Iloakso, A., Katajavuori, N., Toikka, M. & Isoaho, K.: Kuopion yliopiston laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 4:2006** Audits of Quality Assurance Systems of Finnish Higher Education Institutions. Audit Manual for 2005–2007
- 5:2006** Rauhala, P., Kotila, H., Linko, L., Mulari, O., Rautonen, M. & Moitus, S.: Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 6:2006** Hämäläinen, K., Kantola, I., Marttinen, R., Meriläinen, M., Mäki, M. & Isoaho, K.: Jyväskylän ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 7:2006** Kekäläinen, H.: (toim.) Neljä aikuiskoulutuksen laatuyluopistoa 2007–2009
- 8:2006** Yliopistokoulutuksen laatuysiköt 2007–2009
- 9:2006** Ojala, I. & Vartiainen, P.: Kolmen yliopiston opetuksen kehittämistoiminnan vaikuttavuus. Lapin yliopiston, Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Vaasan yliopiston opetuksen kehittämistoiminnan vaikuttavuuden benchmarking-arviointi
- 10:2006** Lappalainen, M. & Luoto, L.: Opetussuunnitelmaprosessit yliopistoissa
- 11:2006** Levänen, K., Tervonen, S., Suhonen, M. & Stigell, L.: Verkko-opintojen mitoituksen arviointi
- 12:2006** Vuorela, P., Kallio, U., Pohjolainen, T., Sylvander, T. & Kajaste, M.: Avoimen yliopiston arvioinnin seurantaraportti
- 13:2006** Käyhkö, R., Hakamäki, S., Kananen, M., Kavonius, V., Pirhonen, J., Puusaari, P., Kajaste, M. & Holm, K.: Uudenlaista sankaruutta. Ammattikorkeakoulujen aluekehitysvaikutuksen huippuysiköt 2006–2007
- 14:2006** Malm, K., Lavonius, H., Nystén, P., Santavirta, N. & Cornér, S.: Auditering av Svenska yrkeshögskolornas kvalitetssäkringssystem
- 15:2006** Papp, I., Carolan, D., Handal, G., Lindesjö, E., Marttinen, R., Mustonen, V. & Isoaho, K.: Audit of the quality assurance system of Seinäjoki Polytechnic
- 16:2006** Alaniska, H. (toim.): Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa.
- 17:2006** Pyykkö, R., Keränen, P., Lahti, M., Mikkola, A., Paasonen, S. & Holm, K.: Media- ja viestintäalan seuranta
- 1:2007** Karppanen, E., Tornikoski, E., Töytäri, R., Urponen, H., Uusitalo, T., Holm, K.: Lahden ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 2:2007** Liljander, J.-P., Heikkilä, J., Lappalainen, M., Nystén, P., Sulameri, T. & Kajaste, M.: Savonia-ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 3:2007** Wahlbin, C., Heikkilä, J., Hellberg, M., Lindroos, P., Nybom, J. & Cornér, S.: Auditering av Svenska handelshögskolornas kvalitetssäkringssystem

- 4:2007** Jokinen, T., Malinen, H., Mäki, M., Nokela, J., Pakkanen, P. & Kekäläinen, H.: Tampereen teknillisen yliopiston laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 5:2007** Saari, S. (toim.): Korkeakouluopiskelija yhteiskunnallisena toimijana. Kansallinen benchmarking-arviointi
- 6:2007** Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi. Uusinta-auditoinnin käsikirja 2007–2009 – Auditering av högskolornas kvalitetssäkringssystem. Handbok för förnyad auditering 2007–2009 – Audits of the quality assurance systems of higher education institutions. Manual for Re-Audits 2007–2009
- 7:2007** Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi. Auditointikäsikirja vuosille 2008–2011
- 8:2007** Seppälä, K., Rinne, R. & Trapp, H. (eds.): Connecting Research and Client. Finnish Experience of Quality Enhancement in University Lifelong Learning
- 9:2007** Auditering av högskolornas kvalitetssäkringssystem. Auditeringshandbok för åren 2008–2011
- 10:2007** Audits of Quality Assurance Systems of Finnish Higher Education Institutions. Audit Manual for 2008–2011
- 11:2007** Toikka, M., Aarrevaara, T., Isotalo, J., Peltokangas, N., Raji, K., Hiltunen, K. & Holm, K.: Kajaanin ammatti-korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 1:2008** Ståhle, P., Karppanen, E., Kiiskinen, N., Okkonen, T., Saxén, H., Uusi-Rauva, E., Holm, K. & Seppälä, H.: Teknillisen korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 2:2008** Vuorio, E., Huttula, T., Kukkonen, J., Kurtakko, K., Malm, K., Mikkola, A., Mäki, M., Rekilä, E., Yanar, A., Kekäläinen, H., Moitus, S. & Mustonen, K.: Helsingin yliopiston laadunvarmistusjärjestelmän auditointi
- 3:2008** Aaltonen, E., Anoschkin, E., Jäppinen, M., Kotiranta, T., Wrede, G. H. & Hiltunen, K.: Sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksen nykytila ja kehittämishaasteet – Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen seuranta-arviointi